

Popiežius

Popiežius Pranciškus STEBĖJIMASIS DIEVO DARBAIS: „DIDŽIŲ DALYKŲ PADARĖ MAN VIEŠPATS“ (Lk 1, 49) Žinia 25-osios Pasaulinės ligonių dienos (2017 02 11) proga	2
--	---

Popiežiaus katechezės

Popiežius Pranciškus LANKYTI LIGONIUS IR KALINIUS	3
GAILESTINGAI PRIIMTI	4

Ganytojų žodis

GANYTOJIŠKASIS LAIŠKAS ŠV. KALĖDŲ PROGA IR SKELBIANT ARKIVYSKUPO TEOFILIAUS MATULIONIO METUS LIETUVOJE	5
---	---

Homilijos

PAŠAUKTI BŪTI ŠVIESA IR DRUSKA / 5 eilinis sekmadienis (A)	6
ĮSTATYMO LAIKYMO SI MOTYVAS – MEILĖ / 6 eilinis sekmadienis (A)	7
KRIKŠČIONIŠKOJI REVOLIUCIJA / 7 eilinis sekmadienis (A)	8
„JIS JUMIS RŪPINASI“ (1 Pt 5, 7) / 8 eilinis sekmadienis (A)	9

Straipsniai

Kardinolas Walter Kasper AMORIS LAETITIA: LŪŽIS AR TAŠA	11
Mons. dr. Algirdas Jurevičius LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS GANYTOJŲ 1961–1970 M. PERTEIKIAMOS INFORMACIJOS APIE VATIKANO II SUSIRINKIMĄ ĮVERTINIMAS	16
Robertas Dabkevičius OSB AISTROS IR DVASINĖ KOVA	27

Bažnyčia Lietuvoje

Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis	39
Padėkos pamaldos už garbingojo Teofiliaus Matulionio tarnystę	40
Vilniaus arkivyskupijos kunigų susirinkimas	41
Šeimų šventė	42
Taizė broliai sujungė Baltijos šalis	43

Popiežius Pranciškus

Stebėjimasis Dievo darbais: „Didžiųjų dalykų padarė man Viešpats“ (Lk 1, 49)

Žinia 25-osios Pasaulinės ligonių dienos (2017 02 11) proga

Brangūs broliai ir seserys!

Artimiausią vasario 11-ąją visoje Bažnyčioje ir ypač Lurde bus švenčiama 25-oji Pasaulinė ligonių diena tema: „Stebėjimasis Dievo darbais: *Didžiųjų dalykų padarė man Viešpats...*“ (Lk 1, 49). 1992 m. įsteigta mano pirmtako šventojo Jono Pauliaus II ir pirmąkart švęsta Lurde 1993 m. vasario 11-ąją, ši diena teikia ypatingą progą atkreipti dėmesį į ligonių ir apskritai kenčiančiųjų padėtį ir sykiu kviečia visus, kurie jų labai darbuojasi – pradedant nuo šeimos narių, sveikatos apsaugos darbuotojų ir savanorių, – padėkoti Viešpačiui už gautą pašaukimą lydėti sergančius brolius ir seseris. Be to, toks minėjimas suteikia Bažnyčiai naujų dvasinių jėgų vis geriau vykdyti esminę savo užduoties tarnauti vargšams, silpniesiems, kenčiantiesiems, atskirtiesiems ir išstumtiesiems į paribius dalį (plg. Jonas Paulius II. *Motu proprio Dolentium hominum*, 1985 m. vasario 11 d., 1). Maldos akimirkos, Eucharistijos liturgija ir Ligoniu patepimas, pabendravimas su ligoniais ir bioetikos bei pastoracinės teologijos seminarai, tomis dienomis vyksiantys Lurde, neabejotinai ir vėl svariai prisidės prie tokios tarnystės.

Jau dabar mintimis leisdamasis į Masabelio grotą priešais Nekaltai Pradėtosios Mergelės Marijos, kuriai Visagalis dėl žmonijos išganymo padarė didžiųjų dalykų, atvaizdą, trokštu išreikšti savo artumą visiems jums, broliai ir seserys, kurie kenčiate, ir jūsų šeimoms, taip pat savo dėkingumą visiems tiems, kurie, atlikdami įvairias užduotis visose po pasaulį išsibarsčiusiose medicinos struktūrose, kompetentingai, atsakingai ir atsidavę stengiasi palengvinti jūsų kančias, jus slaugo ir siekia, kad kasdien gerai jaustumėtės. Norėčiau padrašinti visus – ligonius, kenčiančiuosius, medikus, slaugytojus, šeimos narius, savanorius kontempliuoti Mariją Ligoniu Sveikatą kaip Dievo švelnumo kiekvienam žmogui garantą bei savęs atidavimo jo valiai pavyzdį ir tikėjimą, maitinamame Dievo žodžio ir sakramentų, vis atrasti jėgų ir sergant mylėti Dievą bei brolius.

Kaip ir šventoji Bernadeta, stovime stebimi budraus Marijos žvilgsnio. Paprasta Lurdo mergaitė pasakoja, kad Mergelė, jos vadinama „Gražiąja Ponia“, pažvelgė į ją kaip į asmenį. Šiais paprastais žodžiais nusakoma santykio pilnatvė. Neturtinga, neraštinga ir ligota Bernadeta pasijuto Marijos laikoma asmeniu. „Gražioji Ponia“ kalba su ja pagarbiai, ne iš aukšto. Šitai mums primena, kad kiekvienas ligonis visada išlieka žmogumi ir su juo būtina elgtis kaip su žmogumi. Ligoniai, lygiai kaip ir didžiausi neįgalieji, turi savo neatimamą kilnumą bei savo užduotį gyvenime ir niekada neviršta vien objektais: net jei kartais atrodo esą visiškai pasyvūs, iš tikrųjų taip niekada nebūna.

Bernadeta, apsilankiusi grotėje, maldos galia savo trupumą paverčia paspirtimi kitiems, meilės galia tampa gebanti praturtinti artimą ir pirmiausia atiduoti savo gyvenimą dėl žmonijos išganymo. Tai, kad „Gražioji Ponia“ prašo jos melstis už nusidėjėlius, primena mums, kad ligoniai ir kenčiantieji trokšta ne tik pasveikti, bet ir krikščioniškai gyventi, net savo gyvenimą paaukdamai kaip tikri Kristaus mokiniai misionieriai. Bernadetai Marija dovanoja pašaukimą tarnauti ligoniams ir pašaukia ją būti „Meilės Sesiimi“. Šią užduotį atlikdama ji tampa pavyzdžiu kiekvienam sveikatos apsaugos darbuotojui. Tad prašykime Nekaltai Pradėtosios malonės, kad ji išmokytų mus bendrauti su ligoniu kaip su asmeniu, kuris, nors jam ir reikia pagalbos, kartais net elementariausių dalykų, turi kuo pasidalyti su kitais.

Marijos Nuliūdusiųjų Paguodos žvilgsnis nušviečia Bažnyčios, kasdien besirūpinančios stokojančiais ir kenčiančiais, veidą. Šių Bažnyčios pastangų brangūs vaisiai kančių ir ligų pasauliui yra pagrindas dėkoti Viešpačiui Jėzui: pakludamas Tėvo valiai ligi kryžiaus mirties, jis tapo vienu iš mūsų, kad atpirktų žmoniją. Kristaus, iš Marijos gimusio Dievo Sūnaus, solidarumas parodo Dievo gailingą visagalybę, kuri reiškiasi – pirmiausia kai mūsų gyvenimas trapus, sužeistas, kupinas pažeminimo, nušalinimo, kančios, – ir pripildo mus vilties galios, gebančios mus palaikyti ir įgalinančios iš naujo pakilti.

Šituo žmogiškumo bei tikėjimo lobiu nevalia nepasinaudoti. Priešingai, jis turi mus paskatinti atvirai kalbėti apie mūsų žmogiškąjį silpnumą ir sykiu imtis dabartinių iššūkių sveikatos apsaugos ir technologijos srityje. Pasaulinės ligonių dienos proga galime atrasti naujo užsidegimo prisidėti prie gyvybei, sveikatai ir aplinkai pagarbios kultūros skleidimo, iš naujo pajusti paskatą kovoti dėl pagarbos žmogaus vientisumui bei kilnumui, ypač tinkamai prisiartindami prie bioetikos klausimų, silpniausiųjų globos ir rūpinimosi aplinka.

25-osios Pasaulinės ligonių dienos proga vėl malda palaikau ir drašinu medikus, slaugytojus, savanorius ir visus pašvęstuosius asmenis, išitraukusius į tarnavimą ligoniams bei stokojantiems, šioje srityje veikiančias bažnytines ir civilines institucijas, taip pat šeimas, meiliai

besirūpinančias savo artimaisiais. Visiems linkiu visada būti džiugiais Dievo meilės artumo ženklais sekant šviesiu liudijimu gausybės Dievo draugų bei draugių, tarp kurių norėčiau paminėti ligonių ir sveikatos apsaugos darbuotojų globėjus šventąjį Dievo Joną ir šventąjį Kamilį Lelietį, taip pat Dievo švelnumo misionierę šventąją Motiną Teresę iš Kalkutos.

Broliai ir seserys, ligoniai, sveikatos apsaugos darbuotojai ir savanoriai, išvien kreipkime savo maldą į Mariją, kad ji savo motinišku užtarimu palaikytų bei lydėtų mūsų tikėjimą ir iš Kristaus, savo Sūnaus, išrūpintų viltį žengiant sveikimo ir sveikatos keliu, brolystės ir atsakomybės jausmą, įsipareigojimą siekti visapusiško žmogaus vystymosi ir dėkingumo džiaugsmo kaskart, kai esame nustebinami jo ištikimybės bei gailestingumo.

Popiežius Pranciškus

Lankyti ligonius ir kalinius

2016 m. lapkričio 9 d.

Jėzus, ypač per trejus savo viešosios tarnystės metus, nepaliaujamai susitikdavo su žmonėmis. Tarp jų ypatingą vietą užėmė ligoniai. Kiek daug Evangelijos puslapių pasakoja apie šiuos susitikimus! Paralyžiuotasis, aklasis, raupsuotasis, apsėstasis, epileptikas ir daugybė kitų žmonių, kenčiančių dėl įvairiausių ligų... Jėzus tapo artimas kiekvienam iš jų, gydė juos savo buvimu ir gydančia galia. Todėl tarp gailestingumo darbų neturi pritrūkti ligonių lankymo ir pagalbos jiems.

Prie jų galime pridurti taip pat artumą kaliniams. Juk tiek ligoniai, tiek kaliniai gyvena sąlygomis, ribojančiomis jų laisvę. Būtent tada, kai stokojame laisvės, suvokiame, kokia ji yra brangi! Jėzus suteikė mums galimybę būti laisviems, nepriklausomai nuo ligos ar apribojimų... Jis siūlo mums laisvę, kylančią iš susitikimo su Juo, ir naują prasmę, kurią tai suteikia mūsų būklei.

Šiuo gailestingumo darbu Viešpats kviečia mus padaryti labai žmogišką aktą: *pasidalyti*. Įsiminkime šį žodį – *dalytis*. Ligoniai dažnai jaučiasi vieniši. Negalime nusišlėpti to, kad ypač mūsų dienomis sergant patiriamas didesnis vienišumas, ir tai persmelkia didelę gyvenimo dalį. Aplankymas gali padėti ligoniui jaustis mažiau vienišam, o šiek tiek bendrystės yra didelis vaisius! Šypsena, paglostymas, rankos paspaudimas yra paprasti gestai, tačiau labai svarbūs tiems, kurie jaučiasi apleisti. Kiek daug žmonių atsiduoda lankydami

Mariją, mūsų Motina, kuri kiekvieną iš mūsų priimi Kristuje kaip savo sūnų ar dukrą, palaikyk mūsų širdies pasitikėjimo kupiną lūkestį, paremk mus ligoje ir kančioje, vesk pas Kristų, tavo sūnų ir mūsų brolių, ir padėki mums patikėti save Tėvui, kuris daro didžius dalykus.

Patikinu, jog nuolatos visus atmenu savo maldose, ir nuoširdžiai teikiu apaštališkąjį palaiminimą.

Gruodžio 8-oji,

Švč. M. Marijos Nekaltojo Prasidėjimo šventė

Pranciškus

ligonius ligoninėse arba namie! Tai yra neįkainojamas savanoriškas darbas. Kai jis vykdomas Viešpaties vardu, tampa iškalbinga ir veiksminga gailestingumo išraiška. Nepalikime ligonių vienu! Neužkirskime jiems kelio patirti paguodą, o iš savęs neatimkime galimybės būti praturtintiems per artumą kenčiantiesiems. Ligoninės yra tikros „kančios katedros“, kur palaikančios ir užjaučiančios meilės galia tampa akivaizdi.

Panašiai galvoju apie esančius kalėjime. Jėzus taip pat jų nepamiršo. Įtraukdamas kalinių lankymą tarp kitų gailestingumo darbų, Jis pirmiausia norėjo paraginti mus nė vieno neteisti. Žinoma, jei žmogus yra kalėjime, vadinasi, jis kažką negero padarė, negerbė įstatymo ar civilinio sambūvio. Todėl kalėjime jam tenka atlikti bausmę. Tačiau kad ir ką būtų padaręs kalinamasis, jis visuomet išlieka mylimas Dievo. Kas įstengtų įžengti į kalinio sąžinės gelmes ir suprasti, ką jis patiria? Kas gali suprasti jo kančią ar atgailą? Pernelyg lengva nusiplauti rankas pareiškus, kad jis padarė klaidą.

Tačiau krikščionis visų pirma pašauktas imtis atsakomybės už tai, kad padaręs blogą darbą žmogus suprastų padarytą blogį ir atsikvošėtų. Laisvės atėmimas žmogui yra neabejotinai viena didžiausių netekčių. Prie to pridėkime degradaciją, kylančią dėl tų žmonių gyvenimo sąlygų, kur dažnai stokojama žmoniškumo, – tokiu atveju krikščionis turi jausti pareigą padaryti viską, kad atkurtų jo orumą.

Kalinių lankymas yra gailestingumo darbas, kuris šiandien tampa ypač vertingas dėl įvairių „justicializmo“ formų, su kuriomis mums tenka susidurti. Nė vienas tenerodo į kitą pirštu. Verčiau visi būkime gailestingumo įrankiai, laikykimės dalijimosi ir pagalbos nuostatų.

Dažnai galvoju apie kalinius... dažnai apie juos mąstau, nešiojuosi juos savo širdyje. Klausiu savęs, kas nuvedė juos į nusikaltimus, dėl ko jie suklypo prieš įvairias blogio formas. Tačiau drauge su šiomis mintimis jaučiu, kad jiems visiems reikia artumo ir švelnumo, nes Dievo gailestingumas daro stebuklus. Kiek daug ašarų mačiau ant skruostų kalinių, kurie iki tol gyvenime niekada nebuvo verkę; o taip atsitiko tik todėl, kad jie pasijuto primami ir mylimi.

Nepamirškime, kad Jėzus ir apaštalai taip pat patyrė kalinimą. Kančios pasakojime randame kentėjimus, kuriuos teko pakelti Viešpačiui: jis buvo suimtas, tampomas kaip nusikaltėlis, pajuokiamas, nuplaktas, vainikuotas erškėčiais... Jis, vienintelis Nekaltasis! Šv. Petras ir šv. Paulius taip pat buvo kalėjime (plg. *Apd* 12, 45; *Fil* 1, 12–17). Praėjusį sekmadienį – tai buvo Kalinių jubiliejaus sekmadienis – mane aplankė grupė kalinių iš Paduvos. Aš jų paklausiau, ką ketina daryti kitą dieną, prieš grįždami į Paduvą. Jie man atsakė: „Aplankysime Mamertino kalėjimą, norime išgyventi šv. Pauliaus patirtį.“ Tai buvo gražu; man buvo gera tai girdėti. Šie kaliniai norėjo pažinti įkalinto Pauliaus patirtį. Tai buvo gražus dalykas, ir man dėl to buvo gera. Ir ten, kalėjime, jie meldėsi ir evangelizavo. *Apaštalų darbų* vieta, kur pasakojama apie Pauliaus kalinimą, yra jaudinanti: jis jautėsi vienišas ir norėjo, kad draugai jį aplankytų (plg. *2 Tim* 4, 9–15). Jis jautėsi vienišas, nes dauguma paliko jį vieną... tai buvo didysis Paulius.

Šie gailestingumo darbai, kaip matome, yra labai seni, tačiau nuolat išlieka aktualūs. Jėzus viską paliko, kai ėjo aplankyti Petro uošvės. Tai seniai Jėzaus padarytas meilės darbas. Nebūkime abejingi, tapkime Dievo gailestingumo įrankiais. Visi galime būti Dievo gailestingumo įrankiai, ir tai mums patiems darys geresnį poveikį negu kitiems, nes gailestingumas vykdomas per gestą, žodį, aplankymą, o toks gailestingumas atkuria džiaugsmą bei orumą tų, kurie tai prarado.

Gailestingai priimti

2016 m. lapkričio 12 d.

Šioje jau paskutinėje jubiliejinėje šeštadienio audiencijoje norėčiau pristatyti svarbų gailestingumo aspektą – *priėmimą*. Iš tikrųjų Dievas savo meilės plane nėra vieno nenori išskirti, bet nori kiekvieną *įtraukti*. Pavyzdžiui, per Krikštą jis daro mus savo vaikais Kristuje, savo kūno, kuris yra Bažnyčia, nariais. Mes, krikščionys, esame kviečiami vadovautis tuo pačiu kriterijumi: gailestingumas yra veikimo būdas, toks stilius, kai sten-

giamės *įtraukti* kitus į savo gyvenimą, vengiame užsi-skęsti savyje ir savanaudiškame saugume.

Mūsų ką tik girdėtoje Mato evangelijos ištraukoje Jėzus kreipiasi iš tikrųjų visuotiniu kvietimu: „Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu“ (*Mt* 11, 28). Nė vienas nenušalinamas nuo šio kvietimo, nes Jėzaus misija – apreikšti Tėvo meilę kiekvienam. Mūsų užduotis yra atverti savo širdį, pasitikėti Jėzumi ir priimti šią meilės žinią, leidžiančią mums įžengti į išganymo slėpinį.

Šis gailestingumo aspektas, *priėmimas*, išreiškiamas plačiai išskeičiant rankas ir svetingai priimant, be atmetimo; nevertinant kitų pagal jų socialinį statusą, kalbą, rasę, kultūrą ar religiją: prieš mus stovi tik žmogus, kurį reikia mylėti taip, kaip Dievas jį myli. Žmogus, kurį sutinku savo darbe, kaimynystėje, yra mylėtinas taip, kaip Dievas jį myli. „Tačiau jis yra iš tos ar anos šalies, priklauso vienai ar kitai religijai... Jis yra žmogus, kuris myli Dievą, ir aš privalau jį mylėti.“ Tai reiškia *įtraukti*, tai ir yra *priėmimas*.

Kiek daug nuvargusių ir prislėgtų žmonių šiandien sutinkame! Gatvėje, viešosiose įstaigose, ligoninėse... Jėzaus žvilgsnis krinta ant kiekvieno to veido taip pat per mūsų akis. O kokia mūsų širdis? Ar ji gailestinga? O mūsų mąstymo ir veikimo būdas, ar jis *įtraukiantis*? Evangelija kviečia mus atpažinti žmonijos istorijoje *didžiulį priėmimo darbą* ir jo planą, kuriame gerbiama kiekvieno žmogaus, kiekvienos bendruomenės, kiekvienos tautos laisvė, kur visi kviečiami kurti brolių ir seserų šeimą teisingumu, solidarumu bei taika ir būti dalimi Bažnyčios, kuri yra Kristaus kūnas.

Kokie teisingi yra Jėzaus žodžiai, kuriais jis kviečia visus nuvargusius ir prislėgtuosius ateiti pas jį ir rasti atgaivą! Ant kryžiaus ištiestas jo rankos parodo, kad nė vienas nėra nušalinamas nuo jo meilės ir gailestingumo, net didžiausias nusidėjėlis: nė vienas! Mes visi esame *įtraukti* į jo meilę ir jo gailestingumą. Labiausiai tiesioginė išraiška, per kurią pajaučiame, kad esame svetingai sutinkami ir priimami jame, yra atleidimas. Mums visiems reikia Dievo atleidimo. Mums visiems reikia sutikti brolius ir seseris, kurie padėtų mums ateiti pas Jėzų ir atsiverti dovanai, kurią jis padovanojo mums ant kryžiaus. Netrukdykime vieni kitiems! Neiškirkime nė vieno! Veikia su nuolankumu ir paprastumu tapkime Tėvo priimančio gailestingumo įrankiais. Priimantis Tėvo gailestingumas – toks jis yra. Šventoji motina Bažnyčia pasaulyje pratęsia didįjį mirusio ir prisikėlusio Kristaus apkabinimą. Ši Šv. Petro aikštė ir jos kolonada taip pat išreiškia šį apkabinimą. Įsitraukime į šį priėmimo sąjūdį liudydami gailestingumą, kuriuo Dievas priėmė ir priima kiekvieną iš mūsų.

Ganytojiškasis laiškas šv. Kalėdų proga ir skelbiant Arkivyskupo Teofiliaus Matulionio metus Lietuvoje

Vilnius, 2016 m. gruodžio 24 d.

Tiesa padarys jus laisvus! (Jn 8, 32)

Brangūs broliai ir seserys! Sveiki sulaukę šv. Kalėdų! Kokį nuostabų slėpinį švenčiame – Dievas tapo žmogumi! Dangaus ir Žemės Kūrėjas nužengė į istorijos tėkmę ir prakalbino žmogų Jėzaus iš Nazareto asmenyje. Kalėdos mums primena šį didį džiaugsmą, aidintį gaušios dangaus kareivijos giesmėje: „Garbė Dievui aukštybėse, o žemėje ramybė jo mylimiems žmonėms!“ (Lk 2, 14). Taip, žmonės Dievui yra Jo mylimieji! Štai dėl ko Jis juos aplanko. Jis tampa Kūdikiu, kad mūsų širdys būtų sujaudintos tos švelnios Dievo artumo paguodos. Ją mums primena ir kiekvienas pasaulį išvydęs kūdikis, atspindintis šį Kalėdų stebuklą. Įsikūnijęs ir šios žemės keliais vaikščiojęs Viešpaties nori, kad žmogus patirtų Dievo Gailestingosios Meilės iniciatyvą. Kaip svarbu ją pastebėti ir į ją atsilipti!

Kalėdos sujungia dangų ir žemę. Ne veltui evangelistas Jonas šį įvykį apibūdina sakiniu: „Tas Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų“ (Jn 1, 14). Dievas panoro atskleisti tiesą apie save. Kūrėjas troško žmogų išlaisvinti iš nežinios tamsos. Dar seniai, ateinančių įvykių nuojautos įkvėptas, pranašas Izaijas sušuko: „Tauta, gyvenusi tamsoje, išvydo didžią šviesą, gyvenusiems nevilties šalyje užtekėjo šviesybė“ (Iz 9, 1). Taip, Kristus yra didi šviesa žmonijai! Dievas savo įsikūnijimu atskleidė tiesą, kuri žmogų išlaisvina iš mitų, beprasmybės ir bejėgiškumo. Kalėdų šventė vėl kviečia mus šią tiesą pažinti ir priimti. O ją įkūnyti savo gyvenime galime padėdami savo broliams ir seserims išsilaisvinti iš nežinios ir nevilties tamsos. Jei žmogus tiki į Dievą, jis turi tapti Jo tiesos bendradarbiu. Jei jis priima Kristų, savo mokytojo pavyzdžiu gyvenimą paverčia dovana kitam žmogui, savo Tėvynei ir pačiam Dievui. Kalėdos yra nauja proga priimti užgimstantį Kristų į savo gyvenimą. Kartu su piemenimis, tą naktį nakvojusiais laukuose, vėl išgirskime Viešpaties angelo žinią: „Nebijokite! Štai aš skelbiu jums didį džiaugsmą, kuris bus visai tautai. Šiandien Dovydo mieste jums gimė Išganytojas. Jis yra Viešpaties Mesijas“ (Lk 2, 10).

Kalėdų žinios aidas toliau sklinda per pasaulio istoriją, kultūras ir tautas. Viešpaties Mesijo užgimimas, Jo misija, kryžiaus auka ir prisikėlimas įkvėpė nesuskaitomus būrius vyrų ir moterų šventam gyvenimui. Tikėjimo didvyrių turi ir mūsų Tėvynė. Šių metų gruodžio 1 d. popiežius Pranciškus dovanojo Lietuvai džiugią žinią. Jis pritarė Šventųjų skelbimo kongregacijos pa-

rengtam dokumentui, kuriuo pripažįstama arkivyskupo Teofiliaus Matulionio kankinystė, taip atveriant kelią jo skelbimui palaimintuoju. Tad ateinančiais 2017 metais pirmą kartą mūsų krašte bus švenčiama skelbimo palaimintuoju – beatifikacijos – iškilmių liturgija. Nors paskutinį kartą prieš 30 metų palaimintuoju buvo skelbiamas arkivyskupas Jurgis Matulaitis, tačiau tai vyko Romoje. Dabar visi turėsime galimybę dalyvauti šioje ypatingoje istorinėje iškilmėje Lietuvoje.

Ateinančius 2017 metus Lietuvos Ganytojai skelbia Arkivyskupo Teofiliaus Matulionio metais. Jų šūkiu tebus Evangelijoje užrašyti Viešpaties žodžiai: „Tiesa padarys jus laisvus“ (Jn 8, 32). Šis Jėzaus pažadas yra pasirinktas ir 2017 m. birželio 23–25 dieną Vilniuje vyksiančių Lietuvos jaunimo dienų tema. Garbingasis Teofilis Matulionis paliudijo šią tiesą savo gyvenimu. Jam Viešpats skyrė kankinio garbę. Tarsi ją nujausdamas, ganytojas savo vyskupiškuoju šūkiu pasirinko „*Per crucem ad astra* – Per kryžių į žvaigždes!“ Ištvėręs ilgus sovietinių kalėjimų ir lagerių metus, tačiau laisvas ir nepalaužtas, jis nesvyruodamas liudijo Kristaus evangelijos tiesą. Didžiukimės, kad Viešpats Lietuvai dovanojo arkivyskupą Teofilijų Matulionį. Popiežius Pijus XI 1936 m. audiencijoje Vatikane dalyvavusiai lietuvių maldininkų grupei pasakė: „Garbė lietuvių tautai, kuri davė tokį didvyrį!“

Garbingojo arkivyskupo ir kankinio Teofiliaus gyvenime atsiskleidžia ne tiek fizinė jėga, kiek galinga dvasios tvirtybė. Jo gyvenime Bažnyčia atpažino svarbiausius dalykus, kuriuos Dievas nori mums perteikti – ištikimybę Evangelijai, tarnavimą Bažnyčiai, artimo meilę ir rūpinimąsi tikėjimo skleidimu – misijomis. Suprasdamas, kad šių uždavinių įgyvendinimas pranoksta žmogaus jėgas, garbingasis Teofilis sėmėsi stiprybės maldoje. Jo iniciatyva 1940 metais Kauno Šv. Mikalojaus (seserų benediktinių) bažnyčioje buvo pradėta nuolatinė Švč. Sakramento adoracija. Malda ir pasivedimas Viešpaties valiai padėjo jam išgyventi sudėtingiausius išbandymus ir išlikti nepalaužtos dvasios iki galo liudijant, kokią jėgą trapiam žmogui suteikia krikščioniškas tikėjimas.

Tad dėkodami Dievui už arkivyskupą Teofilijų Matulionį, melskime, kad ir mes būtume sustiprinti drąsos laisvai skelbti Kristaus tiesą. Melskime, kad visi būtume drąsūs krikščioniško gyvenimo liudytojai. Te įsikūnijusi Dievo malonė, kurią švenčiame Kalėdų iškilmėje, tampa regima ir mūsų gyvenime.

Šventoji Mergelė Marija, kurios pasirodymo Fatimoje šimtąsias metines 2017 metais švęsime, tegloboja mūsų kraštą ir mus visus, netrukus įžengsiančius į Naujuosius Viešpaties ir arkivyskupo Teofiliaus Matulionio metus!

Lietuvos vyskupai

PAŠAUKTI BŪTI ŠVIESA IR DRUSKA

5 eilinis sekmadienis (A)

Iz 58, 7–10; 1 Kor 2, 1–5; Mt 5, 13–16

Evangelijoje Kristus primena savo mokiniams, jog jie turi atlikti nepaprastą misiją: būti žemės druska ir pasaulio šviesa. Tokie jie gali būti tik integraliai gyvendami evangeliniais palaiminimais. Šis Evangelijos tekstas eina po praėjusį sekmadienį girdėtų palaiminimų. Druska yra patvari, tai tarsi sutartis su Dievu. Kaip druska negali tapti nesūri, taip Dievas negali tapti neteisingas ir nemylintis. Kaip Dievas yra pastovus, taip ir krikščionis privalo būti pastovus. Druska paprastai išlaiko sūrumą. Jeigu krikščionys, Kristaus mokiniai, praranda tikėjimo pastovumą, susvyruoja, užgesina Šventąją Dvasią savyje, tada jie tampa nenaudingi, kaip užgesę žiburiai, kaip keistu būdu sugedusi druska. „Aš – pasaulio šviesa. Kas seka manimi, nebevaikščios tamsybėse, bet turės gyvenimo šviesą“ (Jn 8, 12).

Žmogus–druska privalo apsaugoti visuomenę nuo moralinio sugedimo, kuris supūdo asmenis. Privalo duoti skonį ir vertę žemės realybei, kuri dažnai yra apgaulinga. „Dabar esate šviesa Viešpatyje. Tad elkitės kaip šviesos vaikai. O šviesos vaisiai reiškiasi visokeriopu gerumu, teisumu ir tiesa“ (Ef 5, 8–9).

Būti pasaulio šviesa nereiškia blizgėti erudicija, išsimokslinimu, kultūra, turtais ar populiarumu. Kristus kalba apie gerų darbų šviesą, vilties šviesą. Šiandien kaip niekada Bažnyčia ir mes visi su ja turime susirūpinti, kad mūsų visuomenė būtų prisodrinta tikėjimo ir doros vertybių, antraip visuomenė išsigims ir žlugs.

Ar mes tikrai jaučiamės esą Kristaus asmeniškai pašaukti būti šviesa ir druska? Tai dvi aiškios ir reikšmingos metaforos: druska ir šviesa yra du būtini gyvenimui elementai. Druskos simbolika daugiopa: ji apsaugo, apvalo, duoda skonį. Pasaulis dažnai savyje slepia mirties kultūros kirminus. Pasaulis kaip Dievo kūrinys negali būti paliktas savivalei. Materializmas gimdo mirtį sėjančias visuomenės dvasines ligas.

Krikščionio misija apsaugoti, impregnuoti pasaulį Evangelijos druska, t. y. Kristaus atneštais gyvenimo ir išganymo principais. Tačiau to padaryti negalėsime, jei patys nebūsime apsisaugoję nuo sugedimo, jei nebūsime persisunkę iki kaulų smegenų Evangelijos druska. Kitaip būsime bloga druska, tinkanti tik išbarstyti po kojomis. Viena deganti žvakė gali uždegti tūkstantį žvakių, tačiau tūkstantis užgesusių žvakių niekada neuždegs nė vienos vienintelės žvakės. Užtenka vieno švento, uolaus krikščionio, kad jo skleidžiama gerų darbų šviesa paveiktų kitų žmonių gyvenimą. Užtenka vieno doro ir sąžiningo krikščionio, lyg druskos žiupsnelio, kad kitiems gyvenimas taptų sodresnis. Pasaulis būtų skurdus, nežmoniškas ir šaltas, jeigu nebūtų mylinčių nuoširdžių žmonių. Skleisdami gerį mes galime virsti savotiška dvasine saule kitiems.

Šv. Jonas Paulius II mums primena, jog krikščionys privalo būti šviesa ne idėjomis, bet faktais. Privalome pašalinti žmonių priespaudą, neteisingumą, darbuotis saugodami taiką ir žmogaus orumą. Stengtis pašalinti badą, ligas, žmonių išnaudojimą. Būti druska – tai šiandienėje visuomenėje išsaugoti krikščioniškas vertybes, tokias kaip žmogaus orumas, gyvybė, tikėjimas, ir įskiepyti jas šiandieniniame pasaulyje.

Katalikas anglų rašytojas Gilbertas Čestertonas prieš mirtį (mirė 1936 m.) rašė: „Viskas yra labai aišku, vyksta kova tarp šviesos ir tamsos, ir kiekvienas turi už vieną ar kitą apsispręsti.“

Daugelio žmonių akys šiandien žvelgia į krikščionis. Vienos su meile ir susižavėjimu, kitos su neapykanta ir įtarumu. Vieni laukia iš krikščionių pagalbos, suraminimo, teisingumo, kiti – kada krikščionys išsižadės savo principų, kada gi jie moraliai suges. Į mus nukreiptos pasaulio žmonių akys mus įpareigoja būti tvirtus, pastovius savo tikėjime ir šviesti gerais darbais, kaip Kristus sako: „Tešviečia ir jūsų šviesa žmonių aki-vaizdoje, kad jie matytų gerus jūsų darbus ir šlovintų jūsų Tėvą danguje“ (Mt 5, 16).

ĮSTATYMO LAIKYMOŠI MOTYVAS – MEILĖ

6 eilinis sekmadienis (A)

Sir 15, 16–21; 1 Kor 2, 6–10; Mt 5, 17–37

Broliai ir seserys, Kristus paskelbė naują įstatymą. Kaip mums tai suprasti, jeigu jis pats yra pasakęs, jog atėjo ne panaikinti įstatymo, bet jį įvykdyti? Tobulumas, kurį įsako Kristus, iš esmės keičia įstatymą, nors įstatymo laikymasis ir jo praktika pasilieka tokie patys. Iš tiesų Kristus sako savo mokiniais, kad ištikimumas Dievo įsakymams privalo būti visų pirma žmogaus širdyje. Reikia laikytis įsakymų pritariant Dievo valiai. Pritariant ne vergiškai, kada įstatymo laikomasi tik išoriškai, bet laikytis Dievo valios iš meilės Dievui. Naujasis Kristaus įstatymas yra meilės įstatymas. Sakoma, jog Dievas mus sukūrė laisvus. Gal manome, jog tai laisvė mūsų įvairiausioms užgaidoms, be jokios atsakomybės? Kartais mes laisve pasinaudojame, kad apgintume savo malonumus, pinigus ir garbės troškimą. Bet ar tai gerai? Štai kodėl apaštalas Paulius perspėja: „Tiktai dėl šios laisvės nepataikaukite kūnui“ (Gal 5, 13). Mes labai daug giriamės mylį Dievą, tačiau tai lieka tik žodžiai. Dievas mus sukūrė laisvus, tačiau atsakingus, idant tarnautume Dievui su meile. Kristus yra krikščioniškos meilės Dievui modelis.

Siracido knygos autorius tvirtina, jog žmogus yra laisvas priimti Dievo įsakymus ar jų nepriimti – štai kodėl jis gali rinktis ugnį, kuri naikina, arba vandenį, kuris teikia gyvybę. Tačiau, kita vertus, žmogus turi pareigą naudotis laisve nuoširdžiai vykdydamas Dievo valią. Nes tik mylintiems Dievą viskas išeina į gera! Siracido knygos autorius pabrėžia išminties prigimtį ir naudą. Žmogus, naudodamasis savo laisve, turi galimybę pademonstruoti savo valią. Žmogaus laisvė yra Dievo išminties dovana, todėl privalome laisve naudotis išmintingai. Kiekvienas mūsų pasirinkimas privalo būti apsvarstytas su sąžine ir išmintimi. Laisvė, kurią mums suteikė Dievas, nėra leidimas daryti bloga! Kas pasirenka blogi, kas pasirenka nuodėmę, tas pasirenka mirtį!

Čia labai svarbu įsisąmoninti, jog laisvė nėra atsieta nuo atsakomybės. Dorovinė atsakomybė yra viena pagrindinių dorovės sąvokų, nusakanti asmenybės santykį su jai keliamais doroviniais reikalavimais. Asmeninė atsakomybė yra siejama su sąmoningumu, laisvu apsisprendimu. Jeigu žmogus neturi laisvės, neturi galimybės laisvai pasirinkti poelgių, nekyla ir atsakomybė. Be to, žmogus, turėdamas galimybę laisvai pasirinkti, privalo numatyti pasirenkamo poelgio

artimus bei tolimus rezultatus. Jeigu žmogus savo poelgių padarinių nenumato ir negali numatyti, mažėja atsakomybė. Apskritai žmogus, veikdamas sąmoningai, beveik visuomet numato galimus savo poelgių rezultatus ir faktiškai jų laukia.

Dorovinė atsakomybė yra kur kas platesnė už juridinę atsakomybę. Dorovinė atsakomybė apima visas gyvenimo ir veiklos sritis. O juridinė atsakomybė paprastai kyla dėl dorovinės atsakomybės stokos.

Šiandien, kaip ir du sekmadienius iš eilės, Pirmajame laiške korintiečiams šv. Paulius žmogiškai išminčiai priešpriešina Dieviškąją išmintį. Žmonių išmintis neretai būna iliuzinė, vedanti žmogų į susinaikinimą. Korinto bendruomenėje kai kurie graikai save laikė labai išmintingais. Tačiau tik Dieviškoji išmintis gali atsakyti į žmogaus širdies klausimus. Mums, krikščionims, Dievo išmintis turi vieną vardą – Jėzus Kristus. Jo klausyti, jį sekti, orientuoti savo gyvenimą pagal jo įsakymus – visa tai reiškia gyventi pagal savo tikėjimą, dalyvauti Dievo plane ir jame rasti visą realizavimo pilnatvę.

Kristus keičia įstatymo laikymosi motyvus ir pabrėžia vienintelį motyvą – meilę. Jėzus atėjo ne likviduoti Mozės įstatymo, bet kaip Dievo sūnus jį įvykdyti ir pagerinti. Išvaduoti Dievo įstatymą nuo klaidingų aiškinimų ir taikymų.

Žmogus nori gyventi laimingai. Ir tas laimės alkis ir troškimas yra Kūrėjo įdiegtas. Dievas žmogų sukūrė laisvą, kad žmogus galėtų įvykdyti savo svajones. Tačiau žmogui visada tenka rinktis tarp ugnies ir vandens, tarp gėrio ir blogio. Ir čia svarbiausia yra pasirinkti teisingai. Norėdamas palengvinti pasirinkimą, Kristus atsiuntė savo Sūnų. Sekdami Kristumi išvengiame klaidingų pasirinkimų. Mes su Kristumi konsultuojamės maldoje, prašome jo pagalbos. Kristus yra šviesa, gyvenimas, tiesa ir meilė.

Atrodo, jog daugeliui svarbiau yra ginti savo teises, tačiau jie užmiršta vykdyti savo pareigas. Auga egoizmas nustumdamas į šalį kilnumą. Graikų filosofas Talis taikliai pasakė: „Teisingiausiai gyvena tas, kuris nedaro tokių dalykų, už kuriuos peikia kitus.“

„Štai vienas jaunuolis prisiartinio prie Jėzaus ir paklausė: *Mokytojau, ką gera turiu daryti, kad įgyčiau amžinąjį gyvenimą? Jis atsakė: ...jei nori eiti į gyvenimą, laikykis įstatymų... Nežudyk, nesvetimauk, nevok, melagingai neliudyk, gerbk*

tėvą ir motiną; mylėk savo artimą kaip save patį. Jaunuolis tarė: Aš viso to laikausi. Ko dar man trūksta? Jėzus atsakė: Jei nori būti tobulas, eik parduok, ką turi, išdalyk vargšams, tai turėsi lobį danguje. Tuomet ateik ir sek paskui mane“ (Mt 19, 16–22). Tačiau jaunuolis neatėjo: turto godumas viską užtemdė. O godumas dažnai tampa daugelio nuodėmių šaltiniu.

Prieš keliolika metų gyveno vienas žmogus, kuris susipyko su savo pažįstamu. Labai ilgai savo širdyje nešiojo didelę neapykantą. Galiausiai nusprendė ją užmušti. Netoli jo namų pasislėpė už medžio, išsitraukė pistoletą ir šovė. Tačiau pistoletas užsikirto. Priešininkas ramiai praėjo pro šalį. Kai pyktis po kiek laiko atslūgo, pasikėsintojas pagalvojo: „Juk aš priešininko nenušoviau. Niekas mano pasikėsinimo nematė.“ Čia ir kyla svarbus klausimas: ar tikrai nieko blogo neįvyko, ar tikrai niekas nematė?

Atsakymą mums duoda apaštalas Jonas sakydamas: „Kuris nekenčia savo brolio, tas žmogžudys“ (1 Jn 3,

15). Panašiai kalba ir Kristus: „Jūs esate girdėję, kad protėviams buvo pasakyta: *Nežudyk*, o kas nužudo, turės atsakyti teisme. O aš jums sakau: jei kas pyksta ant savo brolio, turi atsakyti teisme“ (Mt 5, 21–22).

Tačiau neretai sutinkame žmonių, kurie nekenčia Dievo, manydami, kad be Dievo galės laisviau ir laimingiau gyventi žemėje, nes nebus kam drumsti jų sąžinės. Kas veda į tokią neapykantą? Dievo nepažinimas. Protas ne visuomet pagauna tiesą, jis dažnai klysta, nes sprendžia apie daiktus ne taip, kaip jie yra tikrumoje. Mes irgi lengvai suklystame, jeigu mums tenka spręsti apie žmones žiūrint ne į juos, ne į jų darbus, bet į jų fotografijas. Fotografija neišreiškia žmogaus dvasios ypatybių, jo minčių, troškimų ir siekių. Taigi tie, kuriems neįdomu pažinti Dievą, apie Jį turi susikūrę daug ateistinių prietarų, jie Dievo nepažįsta. Tik kai žmogaus protas atsistoja Dievo akivaizdoje, kai neabejoja Dievo gerumu ir meile, tada pradeda pažinti tikrąjį Dievą. Nuodėmė yra Dievo neapykantos priežastis. Nes nusidėjėlis ilgainiui pradeda nesuprasti, kad jo nelaimių priežastis yra nuodėmė.

KRIKŠČIONIŠKOJI REVOLIUCIJA

7 eilinis sekmadienis (A)

Kun 19, 1–2. 17–18; 1 Kr 3, 16–23; Mt 5, 38–48

Mums atrodo, jog šio sekmadienio Evangelijos tekstas sunkiai suprantamas. Mums duoti tokie įsakymai, iš kurių krikščionybės priešininkai amžiais tyčiojai. Neneigsime, kad ir patiems krikščionims nelengva juos vykdyti. Atkreipkime dėmesį į tai, kad Jėzus niekur nekalba apie nesipriešinimą blogiui. Juk ir jis pats dykumoje priešinosi piktajai dvasiai. Evangelija neneigia teisės gintis, tačiau nenori, kad gynyba pavirstų kerštu ir neapykanta. Meilė kuria ir stato. Neapykanta – griaua ir žudo. Ji yra naikinimo ir mirties jėga ir ką užvaldo, tas griaua Dievo karalystę žemėje. Kodėl priešus reikia mylėti, paaiškina meilės apaštalas Jonas: „Kuris nekenčia savo brolio, tas žmogžudys, o jūs žinote, kad joks žmogžudys neturi amžinojo gyvenimo, jame pasiliekančio“ (1 Jn 3, 15). Išganytojas atėjo žemėje atkurti Dievo karalystės, kurią buvo sugriovusi neapykanta. Jis skatina žmones keisti savo širdis į kuriamąją galybę, į meilę, todėl, įsakydamas mylėti, uždraudžia net priešų neapykantą: „Mylėkite savo priešus ir melskitės už savo persekiotojus, kad būtumėte savo dangiškojo Tėvo vaikai“ (Mt 5, 44–45). Šiose Evangelijos eilutėse yra visa Kristaus skelbiamo mokslo naujovė ir esmė, nurodanti, kaip ir kodėl būtent taip turime elgtis. Visų pirma Evangelijoje nurodoma, kaip mes turime elgtis su priešais. Evangelija neneigia priešų eg-

zistencijos. Krikščionis nėra asmuo, kuris neturi priešų. Tačiau Evangelija siūlo priešą nugalėti gerumu. Tomas Kempietis mums atveria akis sakydamas: „Net Kristus turėjo priešų ir asmenų, kurie prieš jį murmėjo; kaipgi tu nori, kad visi tebūtų tik draugiški ir prielankūs.“ Kuomet Jėzus siūlo atsukti kitą skruostą, daugeliui atrodo, jog tai kapituliacija ir silpnumas. Tačiau kodėl mažai kas pastebi, jog daugeliu atveju, kad atsuktume kitą skruostą, reikia didvyriškumo. Jeigu beginklis žmogus eina pas teroristus, įkaitų pagrobėjus ir veda su jais derybas, argi jis neatsuka kito skruosto, kad išgelbėtų nekaltus žmones? Juk kiekvienas žmogus, besistengiantis nutraukti seną priešišumą ir neapykantą, rizikuoja būti sumuštas abiejų prieštaraujančių pusių. Tikroji pergalė yra ne tai, kad mes parblokštume savo priešus ant žemės ir sutryptume juos, bet kad iš priešų padarytume savo draugą, kad tuo būdu panaikintume pačią neapykantos ir priešišumo šaknį. Tai pasiekti galima tik meile, gerais darbais. Taip nugalėti ragina tikinčiuosius apaštalas Paulius: „Niekam neatmokėkite piktu už pikta, rūpinkitės tuo, kas gera visų žmonių akyse. Kiek galima ir kiek nuo jūsų priklauso, gyvenkite taikoje su visais žmonėmis. Nekeršykite patys, mylimieji, bet palikite tai Dievo rūstybei; juk parašyta: *Mano kerštas, aš atmokėsiu*, sako Viešpats. *Verčiau, jei tavo priešininkas alksta, pavalgydink jį, jei trokšta, pagirdyk jį. Taip darydamas, tu krausi žarijas ant jo galvos*. Nesiduok pikto nugalimas, bet nugalėk pikta gerumu“ (Rom 12, 17–21).

Mes turime suprasti, kad Jėzus mums siūlo pačias normaliausias elgesio taisykles: neužsisipirti, nepykėti, atleisti įžeidimus. Kristus liepia neskirstyti žmonių į savus ir priešus. Niekas taip nesutrikdo mūsų priešų, kaip kantrybė ir nuoskaudų atleidimas. „Mylėti priešą – tai vienintelis kelias, kad pasaulyje nebeliktų nė vieno priešo“ (G. Papini). Mylėti priešą nereiškia apsimesti, tarsi jis nieko blogo nepadarė. Padarė ir net labai blogai padarė. Tačiau krikščionis privalo padėti priešui, kaip žmogui, praregėti ir pamatyti jo daromą blogį. Jėzus kalba apie naujus žmogiškuosius santykius. Mylėti tuos, kurie mus myli, ir jiems atsilyginti yra nusidėjėlio garbės reikalas, tačiau tik ne Jėzaus mokinio. Jėzus turi naują kriterijų nusidėjėlio ir Jėzaus mokinio santykiams: tai visuotinė ir nesavanaudiška meilė, skirta visiems. Jeigu mylime tik tuos, kurie mus myli, tuomet mes uždarome meilę siaurame žmonių rate ir kliudome mūsų meilei keisti pasaulį, keisti žmonių tarpusavio santykius. Žinoma, nėra nieko blogo atsilyginti gerumu už kitų gerumą, tačiau čia bus tik žmogiški santykiai, juk taip vyksta ir turguje: gauname prekę, nes užmokame pinigais. Šių santykių pabaigoje mes esame lygūs, t. y. atsiskaitę. Tačiau santykiuose su Dievu taip nėra. Iš Dievo už dyką gauname gailestingumą, nes Dievas yra gailestingas tau ir man. Ir šis už dyką gautas gailestingumas įgalina tave ir mane būti gailestingus kitiems. Todėl ne savo širdies gelmėse ieškokime gailestingumo ir atleidimo kitiems, bet Dieve. Nes kartais galime savo širdyje nieko doro nerasti.

„JIS JUMIS RŪPINASI“ (1 Pt 5, 7)

8 eilinis sekmadienis (A)

Iz 49, 14–15; 1 Kor 4, 1–5; Mt 6, 24–34

Kartą viena mokinė, paklausta, kodėl nebuvo sekmadienį bažnyčioje, atsakė: „Viešpats Dievas neduos man valgyti, aš pati privalau pasirūpinti savo gyvenimu.“ Šis mokinės atsakymas mus ragina rimtai pamąstyti apie šio sekmadienio Evangelijos žodžius. Gal tikrai ši mokinė teisi? Juk gyvenime taip ir yra. Kaip galima nesirūpinti ateitimi? Net paukščiai, nors nesėja ir nepjauna, nuolat plasnoja sparneliais rūpindamiesi maistu sau ir savo jaunikliams. Tačiau nesirūpinti visiškai nereiškia nedirbti. Šventajame Rašte sakoma: „Kas nenori dirbti, tenevalgo!“ (2 Tes 3, 10).

Kristus niekada neskelbė lengvabūdiškumo, nerūpestingumo ir aplaidumo. Visi turime šeimyninių, socialinių, profesinių pareigų ir atsakomybių, kurių negalime atsisakyti. Evangelijos žodžiai netrukdo

Gailestingumo ir atleidimo priešams semkimės tik iš Dievo. Gailestingumas iš Dievo ateina veltui, todėl ir kitiems jis tebūnie perduodamas veltui. Jei man atleista už dyką, tai ir aš artimui atleidžiu. „Jeigu jūs atleisite žmonėms jų nusižengimus, tai ir jūsų dangiškasis Tėvas atleis jums. O jeigu neatleisite žmonėms, tai ir jūsų Tėvas neatleis jūsų nusižengimų“ (Mt 6, 14–15). Atleidimas rodo, kad pasaulyje meilė yra stipresnė už nuodėmę. Kristus mus išmokė kerštą nugalinčios maldos: Išganytojas, mokydamas mus melstis, įdėjo į mūsų lūpas prašymą atleisti nuodėmes, tačiau tą nuodėmių atleidimą paliko priklausomą nuo mūsų geros širdies, būtent nuo to, ar ir mes atleisime savo kaltininkams: „Ir atleisk mums mūsų kaltas, nes ir mes atleidžiame kiekvienam, kuris mums kaltas“ (Lk 11, 4). Kaip paguodžiančiai skamba nuodėmingai siekiant šie žodžiai: „Palaiminti gailestingieji, jie susilauks gailestingumo“ (Mt 5, 7). Jei norime, kad Dievas mūsų pasigailėtų, mums patiems reikia parodyti gerą širdį kitiems, ypač savo priešams. Kas nepavargsta mylėti, tas keičia savo gyvenimo istoriją – šeimos, draugų, kaimynų, bendradarbių istoriją, tarpusavio santykius. Dėka šių santykių kaitos ir vyksta didžioji visuomenės revoliucija – visuomenės krikščioninimas ir humanizacija. Ir nors daugelio krikščionių vardai nebus įrašyti į didžiąsias žmonijos istorijos knygas, tačiau jų meilė atnaujins žmonių santykius ir tai bus „krikščioniškoji revoliucija“.

žmogui kurti tai, kas leidžia oriai ir pasiturinčiai gyventi. Čia apsileidimas būtų nedovanotinas nusikaltimas. Kalbama apie tą žmogų slegiantį rūpestį, kuris liaujasi būti protingas, paverčia žmogaus gyvenimą nesibaigiančiu nerimu, trukdančiu dėkingai priimti Dievo pagalbą. Kai kurie žmonės labai perdėtai rūpinasi ir sielojasi: vieni bijo sustorėti, kiti rūpinasi, kad jų drabužiai būtų patys madingiausi, dar kiti bijo rytdienos ir t. t. Kartais žmonės susikuria visokių grėsmių ir dėl jų krentasi. Kristus neneigia maitinimosi, apsirengimo ir visko, kas tarnauja mūsų pragyvenimui, svarbos. Jis nenori, kad mes tik pasninkautume, sėdėtume nuogi ir lauktume visko, ko mums reikia, iš kitų. Suprantamas mūsų siekimas apsidrausti nuo nemalonių netikėtumų, tačiau stengdamiesi apmąstyti visus ateities variantus rizikuojame pavirsti Protingąja Elze iš brolių Grimų pasakos. Ji neturėjo dąbarties, nes bijojo pasirinkti vieną iš ateities variantų. Žinoma, nedraudžiama rūpintis žemiškais reikalais, tačiau būtina nustatyti prioritetus, kas svarbiau, ar

Dievas, tikėjimas ir sielos reikalai, ar besaikis rūpinimasis madomis, turtų kaupimu ir t. t.

Jeigu tai, ką mes turime, tampa svarbiausiu dalyku gyvenime, mūsų stabu, – rizikuojame pamiršti Dievą. Jūs atsikirsite, kad neturite turtų, tačiau turtas yra ne tik pinigai, bet ir visa tai, prie ko prisiriša mūsų širdis, pamiršdama Dievą. Mes turime vengti perdėto, vedančio į tingėjimą ir apsilaidimą, pasitikėjimo Dievu. Taip pat ir visiško Dievo ignoravimo mūsų gyvenime. Todėl nenuostabu, kad Jėzus sako: „Jūs pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus“ (Jn 8, 32). Tačiau nemažai žmonių save laiko „elitu“, manydami, kad pasaulyje viskas priklauso nuo jų. Šie žmonės pamiršta, jog visas mūsų gyvenimas yra Dievo rankose. Kaip kartą yra pasakęs šv. Augustinas: „Valstybė, kuri nėra valdoma teisingumo, tėra didelė plėšikų gauja.“ Mes visi žinome, kaip pabaigė gyvenimą daugybė tokių susireikšminusių žmonių, kurie manė esą svarbesni už Dievą.

Negalite tarnauti Dievui ir Mamonai. Dievas arba turtai. Kas gyvenimo tikslas – Dievas ar pinigai? Senajame Testamente sakoma: „Nesikreipkite į stabus ir nedirbkite sau lietinių dievų: aš esu Viešpats, jūsų Dievas“ (Kun 19, 4). Deja, ir tarp krikščionių yra daug lietinio dievo – pinigų garbintojų. Šv. Jonas Paulius II sakė: „Daiktų ir gėrybių turėjimas savaime netobulina žmogaus.“ Pirmajame skaitinyje skaitome, kaip pranašas Izaijas garantuoja mums, kad Viešpats absoliučiai visada galvoja ir rūpinasi kiekvienu iš mūsų. Jeigu tu tikime, mus tai džiugina ir pripildo pasitikėjimo mūsų širdis. Net mūsų artimieji negali nuolat apie mus taip galvoti ir mūsų mylėti, kaip myli Dievas. Kaip svarbu, kad šie mūsų asmeniniai santykiai su Dievu vis labiau taptų mūsų gyvenimo atrama. Kiekvienas gyvenime kartais pasijuntame vienišas, draugų nesuprastas ir kenčiantis. Tais momentais, kaip sakė šv. Teresė iš Avilos, pirmiausia turime ieškoti paguodos ir vilties Viešpatyje. „Paveskite jam visus savo rūpesčius, nes jis

jumis rūpinasi“ (1 Pt 5, 7). Pagrindinė šio sekmadienio tema yra tikėjimas bei pasitikėjimas Viešpačiu. Tai kuriantis, Dievo duotus talentus paverčiantis vaisiais, kilnus veikimas. Evangelijoje Jėzus mus kviečia visiškai pasitikėti Dangaus Tėvu. Mūsų širdžiai lengviau surasti kitus, labiau apčiuopiamus gyvenimo pagrindus. Tačiau augant mūsų tikėjimui, mes matome, kad verta labiau pasitikėti Dievu, nei kuo nors kitu. Tačiau krikščionis turi padaryti svarbų pasirinkimą. Nes ne visos mūsų atsakomybės ir pareigos yra vienodai svarbios.

Krikščionis visų pirma turi prisidėti prie Dievo karalystės ir jos teisingumo kūrimo žemėje. Evangelija skatina mus pirmiausia ieškoti Dievo karalystės ir jo teisybės, o visa tai bus mums pridėta. Visų pirma ieškoti Dievo karalystės. Apaštalas Paulius mums sako, jog visiškai nesvarbu kitų nuomonė apie mus, kadangi gyvenime yra svarbiausia įtikėti Dievui. Be abejo, ši labai svarbi mintis yra žmogaus, tikinčio į Kristų, programa kiekvienai dienai. Svarbiausia mūsų gyvenime visada ieškoti Dievo valios. Leiskime jam vadovauti mūsų gyvenimui taip, kaip jis nori, ir nesistenkime planuoti savo gyvenimo be Dievo palaimos. Jeigu mes labiau pasitikime Dievu, nei savo ribotomis pastangomis, galime ramiai dirbti kasdieninius darbus tikėdami, kad jie nebus beprasmingi. Kristus mus kviečia pasitikėti Dievu ir jam tarnauti. Tuomet pats Dievas bus šalia mūsų tiek džiaugsme, tiek varge. Kadangi pasaulyje yra daug neteisybės, ypač socialinės, šie Jėzaus žodžiai yra gairės siekiant tiesos ir teisybės pasaulyje. Suteikti žmonėms tinkamą pragyvenimą – tai labai svarbu, tačiau Jėzus nori, kad mes, kurdami ateities pasaulį, pirmiausia kurtume Dievo karalystę, meilės, tiesos ir gerumo karalystę. Visų pirma ieškokime, kaip sugyventi tarpusavyje, kaip mylėti vieniems kitus, kaip būti broliais ir seserimis.

Parengė mons. Artūras Jagelavičius

Nauji leidiniai

Aistros įveika askezės ir psichologijos metodais. Straipsnių rinkinys / Redaktorė psichol. m. dr. Larisa Šechovcova. – Kaunas: Vox altera, 2017. – 336 p.

Knygoje išsamiai nagrinėjamos žmogaus aistros ir aistringumas pateikiant krikščioniškojo šių sudėtingų žmogaus psichikos procesų supratimo modelį.

„Daugiau kaip trisdešimt metų dirbdamas su kenčiančiais žmonėmis supratau, kad labai dažnai jų kentėjimo priežastys glūdi nesuvaldytose, o neretai ir neįsisąmonintose aistrose, tokiose kaip puikybė, godumas, pyktis, liūdesys ir nusivylimas, nežabotas tarnavimas kūniškiems ar lytiniais instinktais. Šioje knygoje galime rasti daug klasifikuotos, tačiau suprantamai pateiktos informacijos apie įvairias žmogaus stipriai emociškai nuspalvintas silpnības, kurios dažnai ir virsta destruktiviomis aistromis“ (Julius Neverauskas, gydytojas psichoterapeutas, medicinos daktaras).

Kardinolas Walter Kasper

Amoris laetitia: lūžis ar tąsa*

Kone joks kitas popiežiaus dokumentas nebuvo taip laukiamas, kaip posinodinis apaštališkasis paraginimas *Amoris laetitia*, kurį popiežius Pranciškus 2016 m. kovo 19 d. paskelbė kaip 2014 m. neeilinio Vyskupų sinodo ir 2015 m. eilinio Vyskupų sinodo šeimos klausimais vaisių. Po iš dalies kontroversinių debatų sinodinio proceso metu labai laukta popiežiaus galutinio atsako.

Skirtingi aiškinimai

Kaip ir reikėjo laukti, Sinodo metu virusios diskusijos posinodiniu laikotarpiu tęsėsi ginčo dėl to, kaip aiškinti popiežiaus pateiktą Sinodo vaisių, pavidalų. Kardinolas Raymondas Leo Burke kategoriškai paneigė *Amoris laetitia* magisterinį saistomumą bei įvertino šį paraginimą kaip popiežiaus asmeninės nuomonės išraišką. Tokia pozicija prieštarauja ir apaštališkojo paraginimo formaliui pobūdžiui, ir jo turiniui.

Didžiumoje pareikštų požiūrių nesigilinama į visą turinį, bet gvildenamas vien aštuntas skyrius apie nereguliarąsias situacijas, o ir ši tema darsyk susiaurinama iki klausimo dėl leidimo vėl susituokusiems išsituokusiems priimti Komuniją. Šitaip iš akių išleidžiamas turtingas biblinis ir pastoracinis paraginimo turinys (1). Mat, pasak popiežiaus, „už nesėkmę patyrusiųjų pastoraciją šiandien svarbesnės pastoracinės pastangos stiprinti santuokas ir taip užkirsti kelią jų žlugimui“ (AL 307).

Tarp požiūrių į aštuntą skyrių esama ne tik „konservatyvesnių“ ir „pažangesnių“ interpretacijų. Nevieningos yra ir „konservatyvioji“, ir „pažangioji“ stovyklos. Pirmojoje pasitaiko manančių, jog paraginimu *Amoris laetitia* pertraukiamas ryšys su tradicija (Robert Spaemann); kiti teigia, kad šis paraginimas magisterinės pozicijos nepakeitė (kardinolas Gerhard Müller); galiausiai treči išvelgia tolesnę magisterinę plėtotę, tačiau aiškina, kad ji rutuliojasi popiežiaus Jono Pauliaus II nubrėžta kryptimi (Rocco Buttiglione). Antrojoje stovykloje daug kas įžiūri atsargią tolesnę plėtotę, tačiau ją daugiau ar mažiau regi paslėptą dviejose pastabose; todėl jie apgailėstauja, kad nepateikta jokių konkrečių nurodymų. Kitų nuomone, durys atveriamos naujai pastoracinei praktikai, kuri civiliai antrąkart susituokusių išsituokusiųjų sąžinei palieka nuspręsti, ar jie gali dalyvauti Komunjijoje (Norbert Lüdecke).

*Versta iš: STIMMEN DER ZEIT. Heft Nr. 11, November 2016. Spausdinama maloniai leidus žurnalo redakcijai.

Autoritetinga galima laikyti kardinolo Christopho Schönborna OP interpretaciją, jo pateiktą popiežiaus Pranciškaus pavedimu oficialiai pristatant paraginimą 2016 m. balandžio 8 d. (2) ir sulaukusią popiežiaus nedviprasmiško pritarimo (3). Jo interpretacija iš esmės sutampa su Rocco Buttiglione, laikomo puikiu Jono Pauliaus II teologijos išmanytoju, pozicija. Visas jo straipsnis buvo išspausdintas *L'Osservatore Romano* (4). Juos abu palaiko popiežiaus artimo bendradarbio Antonio Spadaro SJ rūpestinga paraginimo analizė, paskelbta oficialiame žurnale *La Civiltà Cattolica* (5). Šioms santūriai konservatyvioms (arba santūriai pažangioms) pozicijoms iš esmės galiu pritarti ir aš.

Popiežius tiksliai laikėsi to, už ką dviejų trečdalių balsų dauguma nubalsuota per baigiamuosius Sinodo balsavimus, ir jo pusėje yra didelės tikinčiųjų daugumos tikėjimo jausmas. Oficialiais aiškinimais suteikta aiškumo tiems, kurie nori girdėti, o ne vien būti teisūs. Tariamą painiavą kelia tie, kurie atitolę nuo Dievo tautos tikėjimo jausmo ir gyvenimo.

Naujas realistinis, biblinis ir pastoracinis tonas

Amoris laetitia paženklinta naujo, šviežio, tiesiog išlaisvinančio tono, kone nebūdingo magisteriniams raštams (6). Paraginime kalbama ne apie prie rašomojo stalo sugalvotą abstraktų šeimos paveikslą, bet realistiškai apie džiaugsmus bei sunkumus šeimų gyvenime. Nenorima kritikuoti, moralizuoti ar indoktrinuoti, atvirai ir laisvai kalbama apie seksualumą ir erotiką, suvokiama, kad vertingų gerų dalykų galima atrasti ir situacijose, neatitinkančiose ar ligi galo neatitinkančiose bažnytinio mokymo ir tvarkos. Remiantis Šventuoju Raštu, norima padrasinti bei parodyti kelią į priekį, į laimę ir meilės džiaugsmą. Biblinė orientacija ypač ryški ketvirtajame skyriuje, pasak popiežiaus, viso dokumento šerdyje, kur įtaigiai aiškinamas meilės himnas (1 Kor 13).

Iš tokio pagrindimo išplaukia pastoracinė koncepcija, kuriai būdingas ne grūmojantis pirštas, bet padėti ištiesta ranka. Tokios pastoracijos esminiai bruožai yra įsiklausyti, branginti, lydėti, integruoti. *Amoris laetitia* teikia tam daug postūmių, liudijančių ir turtingą pastoracinę patirtį bei išmintį, ir gilų biblinį dvasingumą. Didelio dėmesio ypač verti samprotavimai apie pastoracinę rengimą santuokai ir santuokos lydėjimą. Šiuo atžvilgiu Vokietija, palyginti su galimomis patirtimis Jungtinėse Valstijose ir kai kuriose Romos bendruomenėse, tebėra besivystanti šalis!

Pastoracinis tonas remiasi teologiškai apgalvotu požiūriu. Tai rodo daugybė nuorodų į Tomą Akvinietį. Jomis popiežius tęsia tomistinį mokymą apie *passiones*,

aistras (7). Turėdamas priešais akis visumą, aistras jis laiko Kūrėjo žmogui duotomis jėgomis. Seksualumas ir erotika yra teigiamos dovanos, išvedančios žmogų iš jo paties, atveriančios jį partnerystei, tarnauti šeimos, tautos ir žmonių giminės tolesniam gyvavimui. *Cum grano salis* galima pasakyti: *Amoris laetitia* atsiriboja nuo daugiausia neigiamo, augustinisško požiūrio į seksualumą ir laikosi kūrinių atžvilgiu teigiamo tomistinio požiūrio.

Nuo visuminio požiūrio neatsiejamas ir dinaminis požiūris į buvimą žmogumi ir krikščioniu: popiežiui Pranciškui esmingai svarbus biblinis kelio motyvas. Būti krikščioniu reiškia leisti į kelią su Jėzumi. Čia galioja žingsnių dėsnis (*lex gradualitatis*), joku būdu nereiškiantis vien dėsnio laipsniško galiojamumo (*gradualitas legis*) (8). Dėsnis galioja visada. Tai nėra tolimas idealas: jis kiekvieną žingsnį kreipia į tikslą. Anot aristotelinio scholastinio mokymo, visas kitas priežastis išjudina, kreipia ir determinuoja tikslo priežastis (*causa finalis*). Žmonės – o mes visi esame žmonės – padaryti dažniausiai įstengia ne optimumą, bet tik tai, ką geriausia išgali savo situacijoje; dažnai tenka rinktis mažesnę blogį. Realiam gyvenime yra ne tik juoda arba balta, bet labai skirtingų niuansų bei atspalvių.

Čia kyla esminių klausimų ir prieštarų. Griežtai tariant: ar yra tik santykinis gėris, glūdintis ir kiekvienoje netobulybėje, ar yra ir bet kuriuo atveju atmestinas nuodėmingas elgesys ir darbas? Ar yra ir nuo Dievo karalystės atskiriančių nuodėmių, kurioms priklauso santuokinė neištikimybė (plg. 1 Kor 6, 9 ir t.) (9)? Tai – rimti klausimai.

Atogrąža į Tomą Akvinietį

Suprasti *Amoris laetitia* galima tik suvokiant paradigmos slinktį šiame paraginime. Paradigmos slinktimi ligšiolinis mokymas nepakeičiamas, tačiau įkeliamas į platesnį kontekstą. Tad *Amoris laetitia* Bažnyčios mokymas nėra nepakeičiamas ir sykiu pakeičiama visa. Paradigmos slinkties esmė ta, kad *Amoris laetitia* žengiamą nuo įstatyminės moralės prie Tomo Akvinietio dorybinės moralės. Paraginimu šitaip tęsiama geriausia tradicija. Nauja iš tikrųjų yra viltis, pateisinusi sena.

Pasak Tomo, dorybė yra viduryje tarp dviejų kraštutinybių, taip pat tarp rigorizmo ir laksizmo (10). Šiuo samprotavimu jau vadovavausi savo pranešime konsistorijoje. Ginčams po to sustiprėjus, tarp abiejų Sinodų mėginau remdamasis Tomu Akvinietiu, laikomu *doctor communis*, surasti pagrindą galimam plačiam sutarimui. Ieškojau pokalbių su Tomo specialistais (11) ir nustebau pokalbio metu suradęs sutarimą su kardinolu Christophu Schönbornu, savo ruožtu diskutavusiu su kardinolu Georges'u Cottier (ilgamečiu Popiežiaus namų teolo-

gu). Abu yra dominikonai ir puikūs Tomo žinovai (12). Tarp vokiškai kalbančių Sinodo narių ši prieiga sulaukė visuotinio pritarimo ir tada buvo įtraukta į *Amoris laetitia* aštuntąjį skyrių.

Tomas skiria teorinį ir praktinį protą. Teorinis protas iš principų daro išvadas vadovaudamasis griežtais loginiais dėsniais. Praktinėje srityje tas neįmanoma. Mat praktinėje srityje objektyvios normos niekada nėra pilnutinės, nes niekada negali atsižvelgti į visas konkrečias aplinkybes. Todėl taikomos remiantis ne logine dedukcija, bet protingumo dorybe. Pastaroji yra *recta ratio agibilium*, proto matas veiklai (13). Protingumas, kaip toks, yra visų dorybių šaknis, matas, kriterijus ir motina (14). Protu pažintas žmogaus tikslas yra gėris, taikomas konkrečiose situacijose (15).

Josefas Pieperis, kurio tikriausiai niekas neapkalts reliatyvizmu, protingumą vadina situacine sąžine (16). Tai neturi nieko bendra su situacine etika (17). Mat protingumas normos negrindžia situacija; protingumas nekuria normos, bet ją suponuoja bei taiko konkrečioje situacijoje. Protingumas nori pasakyti, ką norma reiškia čia ir šiandien. Tai daro atsakingai atsižvelgdamas į normą ir realistiškai atsižvelgdamas į tikrovę.

Galiausiai protingumas vadovaujasi meile. Pačioje traktato apie protingumą pradžioje Tomas aptaria protingumo ir meilės santykį (18). Jis aiškina, kad proto orientavimasis į gėrį yra meilės gėriui aktas. Tad protingumą galiausiai iš vidaus judina ir įkvepia meilė. Ji yra visų dorybių šaknis ir jas kaldinanti forma (19).

Meilė yra draugystė su Dievu (20) ir draugystė su artimu (21). Todėl meilė į žmogiškąsias situacijas žvelgia ne šaltai skaičiuodama, bet įsijausdama ir atjausdama leidžiasi situacijos palytėjama, kad kuo geriau įgyvendintų gėrį. Gailestingumas, Tomo aptariamame traktate apie meilę (22), yra pagrindinė krikščionio dorybė, susijusi su išoriniais darbais, krikščioniškosios religijos viršūnė (23). Gailestingumas nėra minkštiklis, bet atveria akis tam, kas tam tikroje situacijoje tikrai teisinga ir atitinka gėrį.

Visa tai *Amoris laetitia* aštuntajame skyriuje išsamiai dėstoma ir paremiama gausiomis Tomo citatomis. Rezultatas toks: normos nevalia taikyti kiekvienai situacijai tartum mechaniškai. Norint ją teisingai taikyti, būtinas protingumo matas ir meilės bei gailestingumo kupinas žvilgsnis.

Nutrauktas ryšys su tradicija?

Meilės ir gailestingumo įkvėptas protingumas Evangelijos nepanaikina, bet įkvepia jos konkretų taikymą. Ne-

panaikina Evangelijos žodžių apie svetimavimą (*Mt* 5, 31 ir t.; 19, 3–12 ir par.), bet juos taiko. Todėl nepajudinamai galioja ir Jono Pauliaus II ištara, kad civilinė santuoka, tebeegzistuojant pirmai galiojančiai santuokai, objektyviai prieštarauja neišardomam sakramentiniam pirmosios santuokos ryšiui (plg. *FC* 84). Ši į šalį nepastumtina katalikiškoji tradicija *Amoris laetitia* ne ginčijama, bet patvirtinama (*AL* 73, 77, 123, 214, 297, 319 ir kitur).

Šis principas nėra abstrakti ištara be padarinių. Iš jo išplaukia tai, kad civilinė santuoka, tebeegzistuojant pirmai sakramentinei santuokai, negali būti sakramentinė santuoka. Norint išvengti nesusipratimų ir dviprasmybių, pakartotinės civilinės santuokos nevalia susieti su nesakramentiniu liturginiu palaiminimo veiksmu, mat tai keltų antrarūšių bažnytinių jungtvių išpūdį ir versų suabejoti santuokos neišardomumu.

Kas pažįsta santuokos teologijos istoriją, neabejotinai žino, kad ši pamatinė pozicija jau ligšiolinėje istorijoje neatmetė galimybės pastoraciškai taikant atsižvelgti į kintančias situacijas. Vėl susituokę išsituokusieji ilgą laiką laikyti ekskomunikuotais ir negarbingais bigamistais; dar 1917 m. CIC (kan. 2356) jiems grasinama ekskomunika. 1983 m. CIC tokių grasinimų nebėra. Šiandien primygtinai pabrėžiama, kad tokie krikščionys nėra ekskomunikuoti, priešingai, jie kviečiami dalyvauti bažnytiniame gyvenime kaip gyvi nariai (plg. *FC* 84) (24).

Popiežius Benediktas XVI laikėsi Jono Pauliaus II sprendimo vėl susituokusius išsituokusiuosius neprileisti prie Komunijos. Jis tai darė ragindamas civiliškai vėl susituokusius išsituokusiuosius gyventi susilaikant. Taip jis akcentavo brendimo ir dvasinio augimo procesą (25). Laikydamosis šio dinamiško požiūrio, popiežius Pranciškus žengia dar vieną žingsnį problemą įkeldamas į platesnį laipsniško integravimo procesą. Atitinkamai *Amoris laetitia* skatina pagalvoti, kokias pašalinimo iš bažnytinių, liturginių, pastoracinių, pedagoginių, institucinių tarnysčių formas būtų galima įveikti (plg. *AL* 297, 299).

Duris plačiai atvėrė jau Jonas Paulius II. Minėtą principą jis papildė išlyga, kad vėl susituokusiems išsituokusiesiems galima duoti išrišimą ir Komuniją tada, kai civilinėje santuokoje jie gyvena kaip brolis ir sesuo. Ši išlyga iš esmės yra nuolaida. Mat susilaikymas priklauso intymiai sričiai ir nepanaikina objektyvaus prieštaravimo tarp toliau egzistuojančio pirmos sakramentinės santuokos santuokinio ryšio ir viešai teisiškai sudarytos antrosios santuokos. Akivaizdu, kad ši išlyga svarumu toli gražu neprilygsta minėtajam principui; kad ir kaip būtų, ji nėra galutinė saistoma magisterinė ištara. Ji veikia rod, jog konkrečiai apipavidalinant praktinius pastoracinius dogminio principo padarinius esama veiksmų laisvės (26).

Siekiant išmatuoti tą veiksmų laisvę, paraginime *Amoris laetitia* išvien su Tomu dar kartą grįžtama prie objektyviai sunkios nuodėmės ir subjektyvios kaltės tradicinės perskyros (plg. *AL* 304 ir t.). Tokia perskyra, savaime suprantama, buvo būdinga ir Jonui Pauliui II (27). Skirtumas tiksliai tas, kad diskusijoje su tuometinėmis moralės teologijos tendencijomis (teleologine morale) akcentuotas objektyvus etinių normų pobūdis. O Pranciškus, priešingai, kalba remdamasis turtinga nuodėmklausio patirtimi bei išmintimi ir labiau pabrėžia subjektyvų aspektą, sykiu nepaneigdamas objektyvaus aspekto (plg. *AL* 297, 307).

Abu popiežiai kelia klystančios sąžinės klausimą ir žino, kad čia dažnai susiduriama ne su asmenine klaida, bet su neįveikiama klaida, sąlygota, be kita ko, socialinės ir kultūrinės mąstysenos (plg. *AL* 37, 42, 222, 305). Kiekvienas sielovadininkas tikriausia yra patyręs, jog yra situacijų, kai net angelų kalba nepavyktų įtikinti žmonių objektyvia norma, nes ši jiems atrodo neįveikiamai svetima pasauliui ir tikrovei. Daugelio žmonių sąžinė dažnai yra tartum akla ir kurčia tam, ką jiems norima pateikti kaip Dievo įsakymą. Tai reiškia ne klaidos pateisinimą, bet supratingumą ir gailestingumą klystančiajam (plg. *AL* 307 ir t.).

Blieka sąžinės ugdymo ir asmens sąžinės tyrimo kelias (plg. *AL* 302 ir t.). Tai reiškia, kad krikščionis neturi demonstratyviai rodyti savo objektyvios nuodėmės ir elgtis taip, tarsi ji būtų bažnytinis mokymas, ar net mėginti įtvirtinti ją kaip tokį. Jis turi įsiklausyti į Evangelijos kvietimą atsiversti (plg. *AL* 297). Pokalbis *forum internum* turėtų padėti jam teisingai įvertinti, kas trukdo galimybei pilnatviškiau dalyvauti Bažnyčios gyvenime, ir surasti būdų leisti tai galimybei augti. Kunigui tenka užduotis, vadovaujantis Bažnyčios mokymu bei vyskupo gairėmis, lydėti tokį krikščionių įžvelgimo keliu, skatinti per sąžinės tyrimą susimąstyti bei pajusti poreikį atgailauti ir suvokti savo situaciją Dievo akivaizdoje (plg. *AL* 300). Tačiau sielovadininkas niekada negali pakeisti sąžinės (plg. *AL* 37). Pagarba asmeninei sąžinei kaip „slapčiausiam žmogaus branduoliui ir šventovei“ (plg. *GS* 16) paraginimui *Amoris laetitia* yra esmingai svarbi.

Leidimas vėl susituokusiems išsituokusiesiems priimti Komuniją?

Amoris laetitia pateikiamos prielaidos, kurios pagrįstu individualiu atveju leidžia kitokią pastoracinę praktiką. Tačiau popiežiaus paraginime iš tų prielaidų niekur nepadaroma aiškių praktinių išvadų. Popiežius Pranciškus net nedviprasmiškai pareiškia negalįs tokių normų pateikti (plg. *AL* 296; 300; plg. *AL* 2). Dokumente nepasiūloma gatavo recepto, kurio iš tikrųjų ir negali būti

(plg. AL 298). Konkretus klausimas dėl leidimo duoti išrišimą ir priimti Komuniją paliekamas atviras. Šitaip popiežius pasuko pasiteisinusiu Magisteriumo tradicijos keliu kai kurių ginčytinų klausimų nespręsti per jėgą, bet dėl Bažnyčios vienybės palikti juos atvirus. Tai nereikia, kaip kai kurie mano, to, kad Magisteriumas panaikina pats save. Palikti klausimą atvirą yra labai reikšmingas magisterinis sprendimas (28).

Kryptis, kurią norėjo parodyti popiežius Pranciškus, atrodo aiški: tam nebūtina nuoroda į dvi pastabas (29). Daug svarbiau yra tai, kad laipsniška integracija, vadinama šio klausimo sprendimo raktu, savo esme orientuota į leidimą priimti Eucharistiją kaip pilnatvišką dalyvavimo Bažnyčios gyvenime formą. Aiškiausiai tai popiežius Pranciškus pareiškė per atgalinį skrydį iš Lesbo salos 2016 m. balandžio 16 d. Į vieno žurnalisto klausimą, ar, anot *Amoris laetitia*, vėl susituokusiems išsituokusiems tam tikromis sąlygomis galima leisti priimti Komuniją, jis atsakė: „Taip. Taškas“ (30). Tokio aiškaus atsakymo *Amoris laetitia* nėra, tačiau jis atitinka bendrą dokumento dvasią.

Tokią interpretaciją nesunku suderinti su galiojančiu Bažnyčios teisės kodeksu. Autoritetingu 1983 m. Kanonų teisės kodekso 915 kanonu draudžiama teikti išrišimą ir Komuniją tiems, kurie „užsispyrusiai lieka viešoje sunkioje nuodėmėje“. Šios nuostatos turinys visiškai suprantamas; jos nereikia keisti *quaestio iuris* matmeniu, tik *quaestio facti* matmeniu aiškinti *Amoris laetitia* šviesoje. Mat klausimas, ar tikrai užsispyrusiai liekama sunkioje nuodėmėje, ar, nepaisant visos geros valios, vis iš naujo žmogiškojo silpnumo, išplaukia ne iš pačios normos. Lygiai tas pat galioja ir sprendimui, ar tikrai yra sunki nuodėmė (rimtas dalykas, nuodėmingumo suvokimas, ketinimas elgtis priešingai Dievo įsakymui, galbūt švelninančios aplinkybės), ar vis dėlto esama ženklų, liudijančių gyvenimą iš Dievo malonės bei joje ir rimtą gyvybės duonos ilgesį.

Pastaruoju atveju kyla klausimas: kokią teisę Bažnyčia turi drausti naudotis malonės priemonėmis krikščionims, kurie, skatinami malonės, visomis išgalėmis stengiasi krikščioniškai gyventi meldamiesi, krikščioniškai auklėdami vaikus, bendradarbiaudami parapijoje, dalyvaudami karitatyvinėje-socialinėje veikloje ir t. t.? Žinoma, papiktinimo ir nesusipratimų būtina vengti. Tačiau esama ir situacijų, kai papiktinimu laikomas ne leidimas, bet draudimas priimti sakramentus.

Tokiais atvejais atsiduriame situacijoje kaip Petras, iš Jopės pakviestas į Cezarėją: jis suvokė, kad pagonys priėmė Šventąją Dvasią. Kaip jis galėjo atsakyti Krikšto sakramentą tiems, kurie jau buvo priėmę Šventąją Dva-

sią (Apd 10, 47)? Taikant mūsų klausimui: ar gali taip būti, kad Šventoji Dvasia daro poveikį, o Bažnyčia kaip Pilotas nekaltai nusiplauna rankas ir apgailestauja, jog nieko negali padaryti? Ar tokiose situacijose ir Bažnyčiai nereikia būti gailestingai, kaip ir Tėvas yra gailestingas (plg. Lk 6, 36)?

Būsimos pastoracinės užduotys

Amoris laetitia nėra kiek neatsisakoma tradicinio Bažnyčios mokymo. Ir sykiu šis paraginimas keičia viską tradicinį mokymą įkeldamas į naują perspektyvą. Šiuo popiežiaus dokumentu nenutraukiamas ryšys su tradicija, tačiau atnaujinama didžioji tradicija. Kalbama apie tęstinumą reformuojant taip, kaip, sekdamas Johnu Henry'iu Newmanu, yra išdėstęs Benediktas XVI (31).

Vietinėms Bažnyčioms dabar iškilęs klausimas, kokiais konkrečiais pastoraciniais žingsniais eiti *Amoris laetitia* iš esmės atvertu keliu. Sykiu jos neturėtų sutelkti dėmesio vien į vėl susituokusių išsituokusiųjų problemą. Svarbiausia yra iš naujo perteikti jauniems žmonėms visą katalikiškojo santuokos ir šeimos supratimo grožį ir šiame kelyje juos lydėti. Pirmiausia būtina *Amoris laetitia* dvasia pertvarkyti rengimą santuokai ir lydėjimą santuokoje. Be to, dabartinėje pastoracijos krizėje neturėtume nuvertinti potencialo, būdingo šeimos kaip namų Bažnyčios sampratai.

Nereguliariųjų situacijų, pirmiausia vėl susituokusių išsituokusiųjų atžvilgiu *Amoris laetitia* kelia mums nelengvą pastoracinę užduotį. Dokumente nepateikiama patogių gatavų receptų, jų iš tikrųjų ir negali būti. Krikščioniškojoje laisvėje spręsti remiantis atsakinga sąžine, palyginti su kazuistine teise grįsta praktika, yra ne lengvesnis, be sunkesnis dalykas. Vyskupams ir pastoracijos darbuotojams, ypač nuodėmklausiams, tai kelia aukštus reikalavimus. Dvasinis įžvalgumas reikalauja dvasinio kompetentingumo. O šis yra ir Šventosios Dvasios dovana (1 Kor 12, 10; 1 Jn 4, 1–6), ir dvasinės patirties bei mokymosi iš didžiųjų dvasinio gyvenimo mokytojų vaisius. Į tai ateityje privalu atsižvelgti ugdat dvasininkus bei pastoracijos darbuotojus ir keliant jų kvalifikaciją.

Visam tam prireiks laiko: laiko permąstyti ir laiko įgyvendinti. Sinodas mūsų nepaleis dar ilgą laiką. Dar daug reikia nuveikti. Sinodas pasibaigė, karšti debatai, tikėkimės, irgi netrukus nuslops, dabar prasideda konkretus darbas. *Amoris laetitia* turime padaryti šeimos pastoracijos proveržiu. Santuoka ir šeima pastoracijoje turi tapti pagrindine tema. Mat šeima yra Bažnyčios kelias.

Pastabos

- (1) Toks susiaurinimas ir ribotas suvokimas būdingas ir mano pranešimui konsistorijoje 2014 m. vasario 20–21 d. (Walter Kardinal Kasper. *Das Evangelium von der Familie. Die Rede vor dem Konsistorium*. Freiburg 2014). Jame buvo penki skyriai. Pirmuose keturiuose išsamiai išdėstyta biblinis ir bažnytinis mokymas apie santuoką ir šeimą; tuo remiantis penktajame skyriuje svarstyta (ne reikalaujama, kaip iš dalies teigta) apie vėl susituokusių išsituokusiųjų pastoraciją. Sprendimas buvo pabrėžtinai paliktas Sinodui bendrystėje su popiežiumi. Vėlesnėje diskusijoje pareiškiau savo nuomonę: Walter Kardinal Kasper. *Nochmals: Zulassung von wiederverheiratet Geschiedenen zu den Sakramenten?*, in: *Stimmen der Zeit* 233 (2015), 435–445.
- (2) Plg. Kardinolo Christopho Schönborna popiežiaus Pranciškaus posinodinio apaštališkojo paraginimo *Amoris laetitia* pristatymą. In: Papst Franziskus. *Amoris Laetitia. Freude der Liebe*. Nachsynodales Apostolisches Schreiben *Amoris Laetitia* über die Liebe in der Familie. Freiburg 2016, 19–30; prieš tai: Christoph Kardinal Schönborn (Hg.). *Berufung und Sendung der Familie. Die zentralen Texte der Bischofssynode*. Mit einem Kommentar von P. Michael Sievernich SJ. Freiburg 2015.
- (3) „Visiems rekomenduoju kardinolo Schönborna, iškilaus teologo, pristatymą. Jis yra Tikėjimo mokymo kongregacijos narys ir puikiai išmano Bažnyčios mokymą.“ Cit. remiantis: http://w2.vatican.va/content/francesco/de/speeches/2016/april/documents/papa-francesco_20160416_lesvos-volo-ritorno.html.
- (4) Rocco Buttiglione. *La gioia dell'amore e lo sconcerto dei teologi*, in: *L'Osservatore Romano*, 20.7.2016, 7. Dar vienas panašios dvasios straipsnis: Rodrigo Guerra López. *Fedeltà creative*, in: *L'Osservatore Romano*, 22.7.2016, 5.
- (5) Antonio Spadaro. „*Amoris laetitia*“. *Struttura e significato dell'Esortazione apostolica post-sinodale di Papa Francesco*, in: *La Civiltà Cattolica* (no. 3980) 167 (2016/II), 105–128.
- (6) Plg. Heiner Koch. *Amoris Laetitia. Eine Erläuterung*, in: *Stimmen der Zeit* 234 (2016), 363–373.
- (7) Plg. Tomas Akviniētis. *Summa theologiae* I/II, q. 22–48.
- (8) Plg. Jonas Paulius II. Apaštališkasis paraginimas *Familiaris consortio* (1981), 34 [=FC]: *AL* 293–295, 300.
- (9) Dėl savaimė blogų poelgių plg. Katalikų Bažnyčios katekizmas (1993), 1755–1761; Jonas Paulius II. Enciklika *Veritatis splendor* (1993), 78–83 [=VS].
- (10) *S. th.* I/II, q. 64a, 1; *De Virtutibus*, a. 13.
- (11) Plg. Adriano Oliva. *Essence et finalité du mariage selon Thomas d'Aquin. Pour un soin pastoral renouvelé*, in: *Revue de sciences philosophiques et théologique* 98 (2014), 601–668. – Dėl Eucharistijos ir nuodėmių atleidimo po Tridento Susirinkimo yra specialios Eberhardo Schockenhoffo ir Peterio Walterio analizės, kuriose remiamasi Tomu Akviniečiu (*S. th.* III, q. 80, a. 4).
- (12) Georges Cottier/Christoph Schönborn/Jean-Miguel Garrigues. *Verità e misericordia. Conversazioni con p. Antonio Spadaro*. Milano 2015.
- (13) *S. th.* I/II, q. 57, a. 4; II/II, q. 47, a. 2 s. c.; a. 6; plg. *Deutsche Thomasaugabe*, Bd. 17 B. Heidelberg 1966, 383 (Nr. 73).
- (14) *S. th.* I/II, q. 57, a. 6; q. 58, a. 4; plg. Josef Pieper. *Das Viergespinn. Klugheit – Gerechtigkeit – Tapferkeit – Mass*. München 1964, 21.
- (15) *S. th.* II/II, q. 47, a. 2–6.
- (16) Pieper (past. Nr. 14), 25.
- (17) Dėl protingumo ir situacinės etikos plg. *Deutsche Thomasaugabe*, Bd. 17 B, 502–504; dėl protingumo ir kazuistikos: ten pat, 524–526.
- (18) *S. th.* II/II, q. 47, a. 1, ad 1; plg. Pieper (past. Nr. 14), 56–61.
- (19) *S. th.*, q. 23, a. 8.
- (20) *S. th.*, q. 23, a. 1.
- (21) *S. th.*, q. 25, a. 1.
- (22) *S. th.* II/II, q. 30.
- (23) *S. th.*, q. 30, a. 4, ad 2.
- (24) Benediktas XVI. Posinodinis apaštališkasis paraginimas *Sacramentum caritatis* (2007), 29 [=SC]; *AL*, 229.
- (25) *SC*, 29.
- (26) Daugelis egzgetų tokias veiksmų laisvės erdves nurodo jau Naujajame Testamente – Viešpaties žodžių perdavimo variantų, ypač svetimavimo išlygų atžvilgiu: *Mt* 5, 32; 19, 9; *Mk* 10, 11 ir t.; *Lk* 16, 18; *1 Kor* 7, 10 ir t.
- (27) Svarbi yra enciklika *Veritatis splendor*, pirmiausia įvairūs samprotavimai skyriuje II/2 „Sąžinė ir tiesa“, kur, be kita ko, apie neįveikiamai klystančią sąžinę sakoma, jog jai objektyvi kaltė subjektyviai neįskaitytina (plg. *VS*, 62 ir t.).
- (28) Praktika palikti ginčus atvirus atitinka magisterinę tradiciją, kuria naudojosi ir Susirinkimai. Taip pasielgė Tridento Susirinkimas anuo metu itin didelius nesutarimus kėlusiu klausimu dėl primato, taip pat daugeliu klausimų Vatikano II Susirinkimas, dėl ko kilo daug, iš dalies ligi šiandien galutinai nepasibaigusių posusirinkiminių diskusijų. Pirmiausia atmintinas protingas popiežiaus Pauliaus V sprendimas ginčė dėl malonės 1607 m. (plg. *DH*, 1997).
- (29) Man atrodo, drąsu išvadą įžiūrėti paslėptą dvejose pastabose (*AL*, 300, past. 340 ir 305, past. 355). Net ir popiežius negali akimirksniu vienoje pastaboje padaryti egzistuojančias taisykles negaliojančias. Abi pastabos, be to, yra bendros; jos susijusios ne vien su vėl susituokusiais išsituokusiais, bet ir bendrai su nereguliariomis situacijomis.
- (30) Plg. http://w2.vatican.va/content/francesco/de/speeches/2016/april/documents/papa-francesco_20160416_lesvos-volo-ritorno.html; popiežius atsakė į Franciso Rocca iš *Wall Street Journal* klausimą.
- (31) Kreipimasis į kardinolų kolegiją ir Romos kurijos narius per kalėdinį priėmimą 2005 m. gruodžio 22 d.: http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/de/speeches/2005/december/documents/hf_ben_xvi_spe_20051222_roman-curia.html. – Popiežius Benediktas XVI praktiškai daugiausia laikėsi Johno Henry'io Newmano (*En Essay on the Development of Christian Doctrine*, 1878) pozicijos.

Mons. dr. Algirdas Jurevičius

Lietuvos Katalikų Bažnyčios ganytojų 1961–1970 m. perteikiamos informacijos apie Vatikano II Susirinkimą įvertinimas

Net ir prabėgus daugiau kaip pusei amžiaus nuo Vatikano II Susirinkimo (toliau – Susirinkimo) pabaigos, lietuvių tyrinėtojų žvilgsnį traukia ne tik jo nutarimai, jų atsiradimo peripetijos ir įgyvendinimo sunkumai, bet ne mažiau domina ir lietuvių dalyvavimas Susirinkime bei jų įnašas į jo nutarimų įgyvendinimo darbus. Ta tema turime tris pagrindinius publikuotus šaltinius, kurių autoriai turėjo galimybę dalyvauti Susirinkime (vysk. V. Brizgys (1), kan. J. Stankevičius (2)) ar kaip nors kitaip prisiliesti prie Susirinkimo eigos (prel. L. Tulaba (3)). Susirinkimo darbas sovietinės Lietuvos spaudoje nebuvo pristatomas, išskyrus keletą ideologiškai apdorotų pokalbių su Susirinkimo dalyviais. Kur kas plačiau Susirinkimo temomis rašė išeivijos spauda, ypač „Aidai“ (4). Lietuvių kalba publikuoti šaltiniai apie Susirinkimo darbą ir lietuvius yra pakankamai gerai ištyrinėti, tačiau į užmarštį pateko niekur nepublikuoti ir parapijų bei kurijų archyvuose bebaigiantys sunykti (dauginti spausdinimo mašinėle ir dažniausiai per kalkę) to laikotarpio aplinkraščiai, informaciniai biuleteniai bei ganytojiški laišakai, kurių dalis buvo skirta vidiniam naudojimui, o kiti skelbti iš sakyklų bažnyčiose. Tad šio straipsnio tikslas – apžvelgti ir įvertinti su Susirinkimu susijusius oficialius to meto Romos Katalikų Bažnyčios Lietuvoje dvasininkų vidinius informacijos srautus, t. y. kokia informacija apie Susirinkimą pasiekdavo dvasininkus bei pasauliečius.

Apžvelgta 1960–1970 m. Vilniaus, Kauno bei Kaišiadorių (arki)vyskupijų valdytojų apie Susirinkimą vidiniais Bažnyčios kanalais perteikta informacija. Šių trijų vyskupijų kurijos pasirinktos neatsitiktinai, nes jose valdytojais buvo Susirinkime dalyvavę dvasininkai: mons. Č. Krivaitis (Vilniaus arkivyskupijos valdytojas), kan. P. Bakšys (Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojas), kan. J. Stankevičius ir vysk. J. Matulaitis-Labukas (Kauno ir Vilkaviškio vyskupijų valdytojai).

1. Sovietų valdžios reakcija į šaukiamą Susirinkimą

XX a. 6 ir 7 dešimtmečių sandūra žymi atšilimą Sovietų Sąjungos ir Vatikano santykiuose. Nikita Chruščiovas, demaskavęs Stalino asmenybės kultą, buvo suinteresuotas stiprinti santykius su užsienio valstybėmis. Sovietams ypač imponavo popiežius Jonas XXIII: jie matė šį popiežių kaip didžiulį kovotoją už taiką ir norėjo juo pasinaudoti demaskuodami antisovietinius Vakarų „im-

perialistų“ kėslus. Vatikanas taip pat ieškojo būdų, kaip palengvinti Katalikų Bažnyčios veiklą Sovietų Sąjungoje, plėtodamas vadinamąją *Rytų politiką*. Tad taikos klausimas tapo Sovietų ir Vatikano santykių bendravardikliu.

Dar popiežiaus Pijaus XI laikais sklandė kalbos apie būtinybę sušaukti visuotinį Bažnyčios susirinkimą, tačiau tik popiežius Jonas XXIII ryžosi šiam pilnam nežinomybės veiksmui. Nors pasirengimo darbai prasidėjo dar 1959 metais, oficialus pranešimas apie Susirinkimo pradžią nuskambėjo per 1961 metų Kalėdas. Popiežius teigė, kad esą pribrendęs laikas šaukti visuotinį susirinkimą ir duoti atsakymus į moderniais laikais iškilusius klausimus (5).

Sovietų valdžia žinią apie Susirinkimą sutiko neramiai. Žinodami, kad kiekvienas Susirinkimas kažkaip pasmerkia (*anatema sit*), sovietai spėjo, jog Susirinkimas pasmerks komunistinę ideologiją ir taip pakirs sovietų santvarkos pagrindus. Norėdami koku nors būdu kontratakuoti, jie pasirinko du pagrindinius kelius:

a) Organizuoti įvairių religinių bendruomenių vadovams pompastiškus sovietų ideologiją atitinkančius renginius taikos tema. 1962 m. gegužės mėn. Maskvoje surengta taikos šalininkų konferencija, turėjusi tapti pasiruošimu organizuojamam Taikos kongresui. Anot kan. J. Stankevičiaus, sovietų „ideologai norėtų ką nors organizuoti kaip konkurenciją II Vatikano Santarybai. Jei ne daugiau, tai bent projektuojama tuo metu sušaukti viso pasaulio krikščionių kongresą, kuris nustelbtų Vatikano Susirinkimą“ (6). Toks kongresas buvo sušauktas 1962 m. liepos mėn. Maskvoje, o religinių atstovų iš įvairių pasaulio šalių gausa tikrai galėjo padaryti didžiulį įspūdį (7).

b) Siųsti sau lojalius atstovus į Susirinkimą ir užkirsti kelią komunizmo ideologijos pasmerkimui. Nežinia, kas bus svarstoma Susirinkime, sovietams kėlė įtampą. Jie bandė iš kan. J. Stankevičiaus ką nors sužinoti apie Susirinkimą, tačiau ir anas nelabai ką žinojo (8). Į Susirinkimą siunčiami valdžiai lojalūs dvasininkai „ištikimai galėjo perduoti Susirinkimo tėvams Kremliaus norus, o iš kitos pusės, taip pat ištikimai galėjo painformuoti Maskvą, kokios nuotaikos yra Susirinkime“ (9).

2. Katalikų Bažnyčios Lietuvoje pasirengimas Susirinkimui

1962 m. rugpjūčio mėnesį Vatikanas oficialiai pakvietė dalyvauti Susirinkime šiuos Lietuvos vyskopus: Teofilijų Matulionį, Petrą Maželį, Vincentą Sladkevičių ir Julijoną Steponavičių. Iš minėtų vyskupų sovietų valdžia sutiko išleisti tik vysk. P. Maželį, tačiau šis dėl sveikatos atsakė vykti. Tuomet valdžia į pirmąją Susirinkimo se-

siją išsiuntė niekieno nekviestus Č. Krivaitį ir P. Bakšį bei eksperto titulu pakviestą J. Stankevičių (10). Į trečiąją Susirinkimo sesiją vietoj J. Stankevičiaus atvyko Juozapas Matulaitis-Labukas, kuris 1965 m. Romoje buvo konsekruotas vyskupu (11). Sovietų valdžia į Romą siuntė ir daugiau dvasininkų iš Lietuvos bei juos lydinių „pasauliečių“ (saugumo agentų), tačiau jų tariamas dalyvavimas nebuvo reikšmingas nei Susirinkimui, nei Lietuvos katalikams, todėl leidžiu sau jų nepaminėti. Smalsesnis skaitytojas apie lietuvių tarpusavio intrigas Susirinkimo dalyvavimo tema gali plačiau sužinoti iš jau minėtų trijų šaltinių (V. Brizgys, J. Stankevičius ir L. Tulaba).

Būdami už geležinės uždangos, Lietuvos katalikai neturėjo jokios galimybės koku nors būdu sekti pasirengimo darbus. Anot kan. J. Stankevičiaus, „Vatikano Susirinkimui buvo rengiamasi apie 3 metus. Mes apie tą pasirengimą neturėjome jokios informacijos“ (12). Tai iš tiesų buvo karti tiesa, nes Susirinkimo pradžios metais sveikindamas dviejų vyskupijų tikinčiuosius su Velykomis, valdytojas nė žodeliu neužsimena apie greitai prasidėsiantį Susirinkimą (13).

Nepaisant nežinios, vyskupijų valdytojai privalėjo koku nors būdu oficialiai pranešti dvasininkams ir pasauliečiams apie tokį svarbų įvykį. Kunigams siuntinėjama informacija turėjo būti suderinta su atitinkamomis sovietų valdžios įstaigomis, todėl po informaciniais laiškais paprastai pasirašydavo arba visi vyskupijų valdytojai, arba atskirai kiekvienos vyskupijos valdytojas, nors aplinkraščio turinys iš esmės buvo tapatus kitų vyskupijų valdytojų aplinkraščiams.

Vilniaus arkivyskupijos valdytojas kan. Č. Krivaitis prieš prasidedant Susirinkimui išleido informacinį aplinkraščių kunigams, kuriame plačiau už kitus valdytojus pristato būsimą Susirinkimą ir jo temas: „Susirinkimo vyskupai, pirmininkaujant Popiežiui Jonui XXIII, apsvarstys visą eilę klausimų, liečiančių tikėjimo, dorovės bei disciplinos dalykus. Tarp kitų dalykų ten bus svarstoma, kaip suvienyti visus krikščionis“ (14). Valdytojas spėja ir Susirinkimo trukmę: „Numatoma, kad su pertraukomis Santaryba užtruks visus metus. Dar nežinia, kokius nutarimus Santaryba priims, vienok manoma, kad ji pagyvins ir pagilins tikėjimo gyvenimą“ (15).

Prasidėjus Susirinkimui, kunigai gavo iš kurijų nuorodas melstis už jo eigą (16). Kan. Č. Krivaitis kviečia ne tik melstis, bet nurodo ir konkrečius būdus, kaip dvasiškai paremti Susirinkimo darbą: „Kol vyks Santaryba, patariam Tikintiesiems stengtis eiti dažniau išpažinties, dažnos Šv. Komunijos, ypač pirmaisiais penktadieniais, Adoracijos (pirmaisiais) sekmadieniais, metinėse šventėse; neapleisti šventadieniais Šv. Mišių, daryti Dievo ir

artimo meilės darbus“ (17). Per kurijas buvo išplatinta Malda už Susirinkimą:

„Šventoji Dvasia, išeinanti iš Tėvo ir Sūnaus, kuri vadovauji Bažnyčiai, vesdama Ją be klaidos, suteik Visuotinei Santarybai savo dovanų pilnybę.

Saldžiausias Mokytojau ir paguodos Davėjau, apšviesk protą mūsų ganytojų, kurie skubiai, sekdami Vyriausiojo Romos Kunigo kvietimu, susirinko iškilmingoje Santaryboje. Padaryk, kad ta Santaryba neštų gausių vaisių. Tegu žmonijoje vis plačiau pasklinda Evangelijos šviesa ir jėga. Tegu Bažnyčios mokslas būna vis labiau pažįstamas ir išganinga Kristaus žodžio įtaka vis labiau išauga.

O nuostabūs sielų Svety! Sustiprink tikėjimo tiesas mūsų protuose, palenk klusnumui mūsų širdis, kad jos Santarybos nutarimus didžiadvasiškai priimtų ir mielai vykdytų.

Meldžiame Tave ir už tas avis, kurios nepriklauso vienuotei Kristaus avidei, bet didžiuojasi krikščionišku vardu, kad ir jos surastų ramybę vienoje avidėje po vienu Ganytoju.

Teikis padaryti mūsų dienose stebuklą, tarsi naujose Sekminėse, kad Bažnyčia, sujungta karštoje maldoje šalia Dievo Motinos ir vadovaujama Petro, paskleistų Žemėje Dievo Karalystę – tiesos, teisingumo, meilės ir taikos karalystę. Amen“ (18).

Nurodoma melstis „iki baigsis Antroji Vatikano Santaryba“ ir skiriami atlydai: „už sukalbėjimą šios maldelės 10 metų atlydų kartą dienoje; visuotini atlydai kartą mėnesy, kalbantiems kasdieną“ (19). Gausiai teikiamais atlydais buvo siekiama išpopuliarinti šią maldą, tačiau malda buvo visiškai nepaplitusi tarp pasauliečių, nes nebuvo jokių galimybių ją platinti. Rašomąja mašinėle atspausdintą maldą gavo kunigai, kurie geriausiai atveju ją skaitydavo sekmadieniais bažnyčiose.

3. Tyla apie Susirinkimo vyksmą

Iš Lietuvos į Susirinkimą buvo išsiųsti keli sovietų valdžiai palankesni dvasininkai, tačiau grįžę iš Susirinkimo sesijų jie neteikė dvasininkams jokios informacijos apie Susirinkimo darbą. Kan. J. Stankevičius, eksperto teisėmis dalyvavęs Susirinkime, iš Romos siunčia savo ganomiesiems 1962 m. Kalėdinį laišką, kuriame trumpai užsimena apie savo buvimo Romoje priežastį: „Sveikiname iš Romos, nuo šv. Petro karsto. Čia mes esame kartu su šv. Petro įpėdiniu Popiežiumi Jonu XXIII, su visos Katalikų Bažnyčios Tėvais ir aptariame visuotinės mūsų Bažnyčios gyvenimą. Aptariame, kaip reikėtų taikoje

gyventi, dirbti ir melstis katalikams... Rašyta Romoje laukiant 1962 metų Kalėdų“ (20).

Kan. P. Bakšys, sovietų valdžios siųstas į Romą, bet neįleistas į pirmąją Susirinkimo sesiją, 1963 m. aplinkraštyje kunigams Gavėnios proga nė žodelio neužsimena apie vykstantį Susirinkimą, vietoj to išskeldamas kitus prioritetus. Valdytojas ragina kunigus pamokslauti apie blai-vybę, nes „Gavėnios laikas pamokslams prieš girtuo-klystę yra pats tinkamiausias“ (21); taip pat raginama vidujai atsinaujinti, praktikuoti maldą ir meilės darbus, nes „Meilė yra šventa, aukščiausios ir geriausios markės cementas, rišąs šeimas ir visuomenės gyvenimą“ (22).

Velykiniame 1963 m. kan. J. Stankevičiaus sveikinime ganomiesiems taip pat nieko nerašoma apie Susirinki-mo darbą, nors laiško autorius jame dalyvavo (23). Iš Romos siųsdamas laiškus artimiesiems valdytojas taip pat neišduoda buvimo Romoje priežasties (24). Grįžęs iš pirmosios Susirinkimo sesijos kan. J. Stankevičius buvo pakviestas sakyti iškilmingą kalbą Kauno kunigų seminarijoje 1963 mokslo metų baigimo proga. Ilgokoje kalboje net neužsiminta apie Susirinkimą, nors valdytojas buvo ką tik iš jo grįžęs (25). Naujausios žinios apie visuotinės Bažnyčios gyvenimą kunigų seminari-jos bendruomenei būtų turėjusios neįkainojamą vertę. Tiesa, sveikindamas ganomuosius 1963 m. Kalėdų pro-ga, kan. J. Stankevičius laiško pabaigoje nurodo rašymo vietą: „Roma. 1963 metų Kalėdų belaukiant“ (26).

Iš Romos į Lietuvą Susirinkimo dalyviai grįždavo per Maskvą, kur užtrukdavo dar keletą dienų, rašydami sovietinėms tarnyboms ataskaitas apie tai, ką matė ir girdėjo Susirinkime. Galima tik spėti, kad Maskvos valdininkams apie Susirinkimą buvo papasakota daugiau negu saviems kunigams.

4. Ryšys su popiežiumi

Sovietų valdžios koridoriuose vis sukosi mintis Lietuvoje įkurti tautinę Katalikų Bažnyčią, nepriklausomą nuo Romos popiežiaus, tačiau ši užmačia nesulaukė dvasi-ninkų palaikymo. Netgi valdžiai palankesni vyskupijų valdytojai kratydavosi šios minties. Nors Romos popie-žius Lietuvos katalikams atrodė tolimas ir nepasiekia-mas, tačiau ganytojiškuose laiškuose ir kitoje iš kurių kunigams siunčiamoje informacijoje dažnokai šmėstel-davo mintys apie popiežių ir jo reikšmę Bažnyčioje.

Kunigams perduodamos žinios apie popiežių būda-vo glaustos ir konkrečios, pavyzdžiui, „Šv. Tėvui Jonui XXIII sukako 80 metų amžiaus ir 3 metai popie-žiavimo“ (27). Iš visų kurių leidžiamų raštų didžiu jautrumu išsiskiria kan. Č. Krivaičio kunigams išsiun-

tinėta telegrama: „Sunkiai susirgus Jo Šventenybei Popiežiui Jonui XXIII, kurio asmenybė taip reikalinga šiandieniniam pasauliui, visus kviečiu melstis už my-limojo visos žmonijos Tėvo pasveikimą. Gerbiamiems kunigams pavedu *orationem imperatam pro infirmo* iš Mišių už sergančius kasdien leidžiant rubroms. Sku-biai praneškite klebonams. Tepaprašo jie melstis tikin-čiuosius“ (28).

Mirus popiežiui Jonui XXIII, Maskva pasiuntė šešių asmenų grupę laidotuvėse atstovauti Sovietų Sąjun-gai (29). Tai rodo, jog Maskva buvo suinteresuota pa-laikyti ir toliau plėtoti ryšius su Vatikanu. Vos išrinkus popiežiumi Paulių VI, iš kurių tuoj pat buvo išsiun-tinėta oficiali informacija. Vilniaus arkivyskupijos valdytojas pateikė kunigams išsamiausią informaciją: „Šių metų birželio 21 dieną išrinktas naujas Popiežius Povilas Šeštasis, italas, gimęs 1897 metais, buvęs Mila-no Arkivyskupas Kardinolas Jonas Krikštytojas Mon-tini. Naujasis Popiežius pareiškė vykdysiąs mirusiojo Jono XXIII veiklą išsaugoti taiką, išgelbėti žmoniją. Pavedame Vainikavimo dieną birželio trisdešimtą-ją Sumą atlaikyti Šventojo Tėvo intencija, atgiedoti *Te Deum*, pamoksle pakalbėti apie Povilą Šeštąjį kaip Jono XXIII – visos žmonijos Tėvo ir Gelbėtojo veiklos tęsėją“ (30). Kitų vyskupijų valdytojų pranešimai buvo labai lakoniški, pavyzdžiui, telegrama dekanams: „Se-kmadienį popiežiaus vainikavimas. Mišiose imti oraci-ją už popiežių *Te Deum laudamus* ir paaiškinti tikintie-siems. Praneškite klebonams“ (31).

Dalyvauti naujojo popiežiaus inauguracijos (32) iškil-mėse į Vatikaną per Maskvą vėl buvo siunčiama grupelė dvasininkų su palyda. Šį kartą menka ir be vyskupų iš Lietuvos atvykusi delegacija susilaukė Vatikano dė-mesio, nes Vatikano valstybės sekretoriatas popiežiaus vardu kan. J. Stankevičiui atsiuntė padėkos laišką už dalyvavimą popiežiaus Pauliaus VI karūnacijoje. Rei-kia manyti, kad šis laiškas labai pradžiugino valdytoją, todėl jis liepė šią informaciją išplatinti kunigams (33). Valdytojas puikiai suvokė, jog dalis kunigų skeptiškai vertino vyskupijos vadovų koketavimą su valdžia, to-dėl Vatikano valstybės sekretoriato laiškas galėjo būti suprastas ir kaip valdytojo darbų pripažinimas.

Popiežiaus Pauliaus VI pontifikato metu būta ir asme-niškų susitikimų, kuriuose skambėdavo Lietuvos bal-sas. Apie vieną iš jų dalijasi vysk. J. Matulaitis-Labukas: „Neseniai grįžome iš Romos, kur dalyvavome Vyskupų Sinodo darbuose. Šia proga priėmimo metu Šventasis Tėvas Popiežius Povilas VI pareiškė, kad jis prisimena mus visus savo maldose, paveda mus Švč. Aušros Vartų Motinos globai ir suteikia visiems tikintiesiems ir kuni-gams apaštalinį palaiminimą“ (34).

Didžiuliu įvykiu Bažnyčioje tapo popiežiaus Pauliaus VI auksinio kunigystės jubiliejaus šventimas (1970 m.). Lietuvos vyskupijų valdytojai stengėsi kuo plačiau tai paskleisti ir tikintiesiems priminti apie nepakeičiamą popiežiaus reikšmę Bažnyčioje. Ta proga valdytojai parašė ganytojiškus laiškus, įvairiapusis pristatančius jubiliatą: „Šių metų gegužės mėnesio 29 d. Popiežius POVILAS VI švenčia savo 50 metų kunigystės Jubiliejų. Sąryšyje su tuo ir mums yra graži proga prisiminti mūsų Bažnyčios Aukščiausią Vadovą ir Ganytoją“ (35). Dievo tautai primenamas popiežiaus indėlis į Susirinkimo darbą: „Šventasis Tėvas Povilas VI sėkmingai užbaigė II Vatikano Visuotinį Bažnyčios susirinkimą, o savo, kaip Katalikų Bažnyčios Vadovo, veikloje ypač rūpinasi Taika pasaulyje bei visų krikščioniškų bažnyčių vienybės atstatymu. Popiežius yra Kristaus Vietininkas žemėje. Per jį Kristus tęsia pasaulyje žmonių atpirkimo darbą. Mūsų Bažnyčia yra tarsi didelis pastatas, kurį statė pats Kristus, kad jame galėtų rasti saugią priebėgą visos tautos. Kiekvienas pastatas turi kertinį akmenį. Bažnyčios kertinis akmuo yra Popiežius – šv. Petro, Apaštalų Kunigaikščio, Įpėdinis“ (36). Kristaus, Bažnyčios ir popiežiaus santykis tikintiesiems pristatomas įvairiais lygmenimis: „Kristus paliko Bažnyčią tarsi mokyklą, kurioje tikintieji yra mokiniai, o Popiežius ir vyskupai su kunigais – jų mokytojai. <...> Bažnyčia yra didelė Kristaus šeima. Tikintieji yra vaikai. Popiežius yra jų Tėvas. „Šventasis Tėvas“ – taip mes jį ir vadiname“ (37). Ganytojų laiškuose raginama melstis už popiežių, kad Dievas jį stiprintų jam einant sunkias pareigas. Stiprus popiežiaus tarnystės akcentavimas turėjo sustiprinti Lietuvos katalikų ištikimybę popiežiui.

Didžiulis dėmesys popiežiaus Pauliaus VI auksinio kunigystės jubiliejaus šventimui taip pat neliko nepastebėtas. Vysk. J. Matulaitis-Labukas 1970 m. Kalėdų sveikinime pasidalija su tikinčiaisiais įspūdziais iš susitikimo su popiežiumi: „Popiežius Povilas VI priėmė mus audiencijoje, kurios metu aš papasakojau šv. Tėvui apie mūsų dvasiškijos ir tikinčiųjų prisirišimą ir ištikimybę šventam tikėjimui, Bažnyčiai ir Jam – Kristaus Vietininkui. Šventasis Tėvas pareiškė, jog jis džiaugiasi tokiais mūsų jausmais tikėjimo, Bažnyčios ir Jo asmens atžvilgiu, ir prašė mane perduoti jums visiems savo sveikinimus šv. Kalėdų proga. Be to, Popiežius, sąryšyje su Jo 50-ties metų kunigystės Jubiliejumi, įgaliojo mane, ir Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Klebonus Kalėdų šventėje suteikti tikintiesiems Popiežišką palaiminimą su visuotiniais atlydais“ (38). Tai labai retas atvejis, kuomet popiežius leidžia klebonams jo vardu suteikti ypatingą palaiminimą. Kadangi tai neeilinis įvykis, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurija ta tema klebonams išleido atskirą potvarkį: „Sąryšyje su Popiežiaus Povilo VI 50 m. kunigystės Jubiliejumi, Apaštalų Sostas įgaliojo Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Klebonus Ka-

lėdose suteikti tikintiesiems Popiežišką palaiminimą su visuotiniais atlydais“ (39).

5. Padėka po Susirinkimo ir nutarimų aiškinimas

Susirinkimui artėjant į pabaigą, kunigai gavo pranešimą, kuriame buvo kviečiama atsiliepti į popiežiaus paraginimą, „kad kiekvienas katalikas pavieniui ar bendrose pamaldose melstų žmonijos Viešpatį malonės sėkmingai užbaigti Susirinkimą ir išganingai įgyvendinti jo nutarimus“ (40). Klebonams nurodoma artimiausią sekmadienį pradėti ta intencija melstis, o Susirinkimo užbaigos dieną – 1965 m. gruodžio 8-ąją – pasakyti pritaikytą pamokslą, po iškilmingų šv. Mišių nurodoma sukalbėti švč. M. Marijos litaniją ir pagiedoti *Te Deum laudamus* (41).

Susirinkime dalyvavęs vysk. J. Matulaitis-Labukas vos pasibaigus Susirinkimui sveikindamas ganomuosius šv. Kalėdų proga taip rašo: „Kartu su kitais 2500-tais vyskupų Visuotiniame susirinkime svarstėme aktualius Katalikų Bažnyčiai klausimus, liečiančius: švč. Mergele Mariją, Dievo ir žmonių Motiną; Bažnyčios liturgiją ir gimtosios kalbos į ją įvedimą, Bažnyčios santykį su šiandieniniu pasauliu, religijos ir sąžinės laisvę, karą ir taiką, visų krikščioniškų religijų vienybę, katalikišką šeimą, misijas, dvasiškių pareigas ir visą eilę kitų klausimų, su kuriais surišti Santarybos nutarimai palaipsniui bus įgyvendinti Katalikų Bažnyčioje. Šiame susirinkime viso pasaulio Vyskupai kartu su Kristaus Vietininku ypač išryškino ne vien kunigų, bet ir kiekvieno tikinčiojo vaidmenį Bažnyčios gyvenime. Tas, kuris tiki į Kristų, – tas privalo pagal Kristaus mokslą mąstyti, elgtis ir gyventi taip, kad jis savo gyvenimo pavyzdžiu negriautų tikėjimo į Dievą, bet įrodytų tikėjimo teisingumą, būtinumą ir naudingumą“ (42).

Lietuvos vyskupai ir vyskupijų valdytojai 1966 metų pradžioje kreipėsi į kunigus bei tikinčiuosius dėl *Nepaprastojo Jubiliejaus*. Ganytojų laiško pradžioje rašoma: „Didingam įvykiui – neseniai užbaigtam Visuotiniam Bažnyčios Susirinkimui pažymėti šv. Tėvas Povilas VI 1965 m. gruodžio 7 d. paskelbė nepaprastąjį jubiliejinį laikotarpį, kuris visoje Katalikų Bažnyčioje prasidėjo šių, 1966-ųjų, metų sausio 1 d. ir tęsis ligi Sekminių“ (43). Laiške nurodomas dvejetainis jubiliejinio laikotarpio tikslas: „1. Padėkoti Viešpačiui Dievui, kad leido sėkmingai ir be kliūčių atlikti Visuotinį Susirinkimą ir priimti Bažnyčios bei visos žmonijos gyvenimui svarbių nutarimų; 2. Visiems tikintiesiems susipažinti su Visuotinio Susirinkimo nutarimais bei pasiruošti juos įgyvendinti ir iš viso atnaujinti savo dvasinį gyvenimą“ (44).

Skaitant šį ganytojų laišką į akis krinta labai pozityvus laiško pobūdis, nes raginama ne tik į intensyvesnę

malda ir dvasinį atsinaujinimą, bet ir kunigai įpareigojami pasakyti pamokslų (bent tris), aiškinančių Visuotinio Susirinkimo nutarimus. Tam tikslui buvo parengta devynių puslapių informacinė medžiaga, kurioje pristatomos Susirinkimo konstitucijos, o šerdį sudaro tema – *Visuotinio Bažnyčios Susirinkimo reikšmė*. Kunigai galėtų tuo pasinaudoti ruošdamiesi pamokslams (45). O pasauliečiams pranešama apie visuotinius atlaisdus „kiekvieną kartą, kai išklausa benti trijų pamokslų, aiškinančių Visuotinio Susirinkimo nutarimus“ (46). Savo ruožtu pasauliečiai raginami „atidžiai dėmėtis pamokslų turinį ir stropiai vykdyti savo gyvenime Bažnyčios paraginimus bei nurodymus“ (47).

Dideliu įvykiu tapo Susirinkimo nutarimų lietuviško vertimo pasirodymas (1968 m.). Nors knyga ir nebuvo viešai platinama, tačiau turėjo didžiulę reikšmę. Vyskupijų valdytojai tai suvokė, todėl įvairiais būdais ragino kunigus Susirinkimo nutarimus įsigyti ir į juos gilintis: „Iš spaudos išėjo vertingas leidinys: „II VATIKANO SUSIRINKIMO NUTARIMAI“. Šią knygą kiekvienas kunigas teisingai per Dekanus“ (48). Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojas kan. P. Bakšys 1969 m. siuntinėdamas informaciją bei sveikinimą Velykų proga rašto pabaigoje taip nurodė: „Labai įsakmiai prašau – skaitykite, Broliai, ir įsisavinkite II Vatikano Susirinkimo Nutarimus. Ypatingai įsisavinkite tai, kas reikalinga ir tinkama mums“ (49). Galime spėti, kad kan. P. Bakšys manė, jog ne visi Susirinkimo sprendimai gali būti pritaikyti ar tinkami Lietuvos Bažnyčiai. Kas mums tinka, valdytojas paliko laisvai spręsti patiems kunigams.

O štai Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurija išplatino kunigams išsamesnę informaciją: „II Vatikano Susirinkimas atnešė į Bažnyčią naują atgimimo dvasią, o šis atgimimas gali būti įgyvendintas tik gerai susipažinus su Susirinkimo nutarimais. Todėl nuoširdžiai patariame kunigams gerai išstudijuoti. Susirinkimo nutarimų mintys, atitinkamai jas mūsų sąlygoms pritaikius, populiaria forma pateiktos, gali būti puiki pamokslinė medžiaga“ (50). Neturint galimybės sovietmečiu leisti teologinių knygų, Susirinkimo nutarimai pretendavo tapti pagrindiniu teologijos vadovėliu bei įkvėpimo šaltiniu pamokslams, tačiau taip neįvyko, nes tam trūko kompetentingų Susirinkimo tikslų ir dokumentų aiškintojų. Be Visuotinės Bažnyčios konteksto Susirinkimo nutarimai sovietmečio prislėgtiems kunigams buvo menkai suprantami.

6. Liturginės reformos pradžia Lietuvoje

Daugelis tikinčiųjų Susirinkimą sieja su liturgine reforma, bet tai nėra visiškai teisinga, nes ženklėsniai pakeitimai šv. Mišių apeigoje padaryti 1961 m., t. y. dar iki Susirinki-

mo. Šiuos pakeitimus valdytojai pristatė ganytojiškame laiške, kurį klebonai buvo įpareigoti perskaityti bažnyčiose. Laiške pristatomi pasikeitimai, kurie atsiradę dėl Šventojo Tėvo vykdomo apeigų atnaujinimo. Jausdami tikinčiųjų jautrumą liturgijai, valdytojai taip kreipiasi į liaudį: „Taigi, gerbiamieji parapijiečiai, matydami tokius pakeitimus šv. Mišių pradžioje ir pabaigoje, žinokite, kad tai ne atskirų kunigų įvesta, o Šv. Tėvo – Vyriausiojo visos Katalikų Bažnyčios ganytojo nustatyta“ (51).

Susirinkimui einant į pabaigą jau buvo akivaizdu, kad liturgijos atnaujinimas yra vienas svarbiausių Susirinkimo tikslų. Susirinkimo konstitucija apie šventąją liturgiją *Sacrosanctum Concilium* nepateikė konkrečių nuorodų, kaip tai buvo įprasta iki šiol, bet daug ką pavedė spręsti krašto vyskupams. Daugelyje kraštų vyskupai ėmė steigti liturgines komisijas, kurių užduotis buvo sukurti tam kraštui pritaikytą ir Susirinkimo dvasią atitinkančią liturgijos atnaujinimo koncepciją.

Kadangi sovietinėje Lietuvoje apie tokią komisiją nebuvė galima net pasvajoti, išėivijoje Susirinkime dalyvavę vysk. Vincentas Brizgys sudarė Liturginę komisiją (52). Šis žingsnis kai ką nugašdino ir paskatino aktyviai veikti. Grįžę iš trečiosios Susirinkimo sesijos 1964 m. pabaigoje kan. P. Bakšys ir kan. Č. Krivaitis kreipėsi į Religinų kulto reikalų tarybos įgaliotinį prašydami leisti sudaryti Liturginę komisiją. Kaip argumentas tam buvo pateikta žinia, kad išėivijoje lietuvių kunigai tokią komisiją jau sudarė, o tai galėtų reikšti, jog išėiviai ims vadovauti ir Lietuvos kunigų liturginiam gyvenimui. To valdžia negalėjo leisti, todėl buvo suteiktas leidimas steigti Liturginę komisiją (53).

1965 m. vasario 10 d. remiantis Susirinkimo konstitucija *Sacrosanctum Concilium* (54) buvo įsteigta *Lietuvos Vyskupijų Ordinarių Kolegija* (Vyskupų konferencijos prototipas), kuri apibūdinama „kaip kompetentinga krašto bažnytinė vyresnybė, vadovaujanti Liturgijos reformos vykdymui ir tvarkanti kitus bendrus krašto bažnytinius reikalus“ (55). Ordinarių kolegija sudarė Liturginę komisiją, kuri ėmėsi rengti naują lietuvišką apeigyną. Kan. Č. Krivaitis aktyviai ėmėsi vadovauti Liturginei komisijai. Išėiviai pasiūlė bendromis jėgomis parengti apeigyną. Krivaitis sutiko. Bendri posėdžiai vyko Šv. Kazimiero kolegijos bibliotekoje. Buvo priimti Lietuvoje pasiūlyti tekstai, dėl ko ne visi išėiviai buvo patenkinti. Tad beveik vienu metu išėjo keli apeigynai. Vienas vysk. V. Brizgio iniciatyva išleistas, o kiti buvo išspausdinti Lietuvoje. Maskva leido spausdinti apeigynus, nes norėjo sukelti trinties tarp išėivijos ir Lietuvos (56). „Leidusi sudaryti komisiją, valdžia turėjo leisti spausdinti ir reformai įgyvendinti reikalingus tekstus: 1966–1968 m. Lietuvoje buvo išleistas dviejų dalių naujas *Apeigynas* su priedais, atnaujintas *Maldynas*

(6 tūkst. egzempliorių tiražu) ir Vatikano II Susirinkimo nutarimų rinkinys (2,3 tūkst.)“ (57).

Nors pradžioje ir buvo parodytas abiejų lietuviškų liturginių komisijų noras bendradarbiauti, dėl skirtingų nuomonių ir nepasitikėjimo bendradarbiavimas negalėjo plėtotis. Vatikano radijo lietuvių programa Susirinkimo metu kas savaitę komentavo jo darbą, o po Susirinkimo parengė laidų ciklą liturginės reformos klausimu, tačiau Lietuvos ganytojai to nepageidavo (58). Baimė, kad kunigai, prisiklausę Vatikano radijo, ims ką nors keisti liturgijoje pagal Susirinkimo nubrėžtas gaires ir nebeklausys savo ganytojų, valdytojus skatino laikytis tuo klausimu gan griežtos pozicijos. Kunigams buvo pristatomi liturginiai pasikeitimai išpėjant: „Kitokių patvarkymų, kad ir girdėtų per radiją, be Kurijos pranešimo prašome nepraktikuoti“ (59). Kadangi per sovietinį radiją tikrai nebuvo jokių „liturginių valandėlių“, aki-vaizdu, apie kokį radiją buvo kalbama.

7. Liturginės komisijos veiklos kryptys

Liturginės komisijos akiratyje buvo ne tik apeigos, bet ir kiti dalykai, artimai susiję su krikščioniško gyvenimo praktika. Vienas tokių klausimų – pasninkas prieš Eucharistijos priėmimą. Tikinčiųjų praktikoje buvo dar gyvas raginimas prieš priimant šv. Komuniją pasninkauti nuo vidurnakčio. Vėliau šis reikalavimas redukuotas iki trijų valandų pasninko. Vykstant Susirinkimui, buvo paskelbti dar didesni palengvinimai dėl pasninko, kuriuos ganytojai gan išmintingai pristatė tikintiesiems: „Šventasis Tėvas 1964 m. lapkričio 21 dieną paskelbė leidimą priiminėti šv. Komuniją net ir vienai valandai po valgy- mo praėjus. Tai padaryta atsižvelgiant į tuos, kurie nori priimti šventąją Komuniją eidami į darbą arba pamaitinę šeimą po darbo. Kam pasitaikys panašus reikalas arba apsirikimas, ramia sąžine tuo leidimu tesinaudoja, o kas galės, stengsimės ir toliau užlaikyti trijų valandų pasninką, nors tai jau nebesaisto po nuodėmė“ (60). Šis sprendimas rodo jautrią ir atsargią Liturginės komisijos poziciją: paaiškinamas popiežiaus potvarkis, bet sykiu nenorima įžeisti tikinčiųjų jausmų, todėl raginama laikytis trijų valandų pasninko, nors tai ir nėra griežtai įsakyta.

Į Liturginės komisijos akiratį pateko ir pagrindinių maldų (poterių) taisymo klausimai, kurie atnešė daug nesantaikos ypač tarp išeivijos lietuvių. Vysk. V. Brizgio vadovaujamai išeivijos Liturginei komisijai atsirado opo- nuojanti vysk. P. Brazio MIC sudaryta Liturginė komi- sija. Kadangi Lietuvos liturginės komisijos pagrindinis veiksnys buvo marionas – V. Aliulis MIC, poterių reforma Lietuvoje mieliau įsiklausydavo į vysk. P. Brazio MIC nuomonę. Nesutarimų priežastis ir naujaip formuluojamų poterių peripetijas aprašė prel. L. Tulaba (61).

Lietuvos ordinarų kolegijos Liturginė komisija 1965 m. parengė pataisytų poterių projektą, kuris buvo patvirtintas Apaštalu Sosto, ir jį pristatė tikintiesiems pagrįsdama Susirinkimo autoritetu: „Pagal Vatikano II Susirinkimo direktyvas atnaujintoje liturgijoje bus daugiau vartojama gimtoji tikinčiųjų kalba, dažniau bendrai meldžiamasi. Todėl tiktų atnaujintąsias apeigas iš karto pradėti su taisyklingais kalbos ir prasmės atžvilgiu poteriais“ (62). Ordinarų kolegijos nariai net neorganizavo Lietuvoje jokių diskusijų dėl poterių pataisų, bet laikėsi kietos ir griežtos linijos. Kunigams nurodoma pradėti taikyti atnaujintas maldas nuo 1969 m. sausio 1 dienos (63). Valdytojų paaiškinimas, jog to reikalaujanti Susirinkimo pradėta reforma, neįtikino Dievo tautos, kurioje paplito gandas, kad tai sovietų valdžia prikišo nagus prie poterių...

Viena akivaizdžiausių Liturginės komisijos veiklos sričių buvo liturginių apeigų atnaujinimas pagal Vatikano nuorodas. Bent penkeri metai po Susirinkimo Lietuvos kunigams tapo intensyvių liturginių permainų laikotarpiu, nes kiekvienas Ordinarų kolegijos potvarkis turėjo būti žūtbūt įgyvendintas. Tam buvo sukurtas griežtas kontrolės mechanizmas.

Vos pasibaigus Susirinkimui, Ordinarų kolegija paskelbė apie mišiolu nuorodų pasikeitimų: „Nuo 1966 m. gegužės mėn. 1 d. visose Lietuvos vyskupijų bažnyčiose įvedamos naujos mišiolu rubrikos, paskelbtos šv. Apeigų Kongregacijos ir Liturginės Konstitucijos Įgyvendinimo Tarybos 1965.01.02“ (64). Kad liturginė reforma vyktų sklandžiai, pirmiausia su pasikeitimais buvo supažindinami dekanai, o per juos ir kunigai. Kad šis sumanymas pavyktų, jis buvo įtvirtintas raštu: dėl liturginių šv. Mišių apeigų pasikeitimų dekanai kviečiami nustatyti dieną atvykti į kuriją, „kur patys pasitikrins, ar tiksliai įsisavino naują šv. Mišių laikymo būdą, bei jiems bus suteikta šiuo reikalu konsultacija“ (65). Kunigai gavo instrukciją dėl pasikeitimų šv. Mišių apeigose. Lydraštyje buvo rašoma: „Kiekvienas kunigas iki š. m. balandžio mėn. 30 d. privalo pasitikrinti savo žinias dėl šv. Mišių laikymo pas savo Dekaną“ (66). Šis griežtos hierarchinės kontrolės mechanizmas turėjo užtikrinti vienodą apeigų atnaujinimo įgyvendinimą.

Liturginės komisijos dėmesio sulaukė ir sakramentų bei sakramentalijų teikimo apeigų reforma. Ordinarų kolegija savo posėdyje 1966 m. rugpjūčio 20 d. svarstė, kaip paspartinti Ritualo (t. y. apeigyno) spausdinimą ir Mišiolėlio parengimą. Posėdžio protokole pažymėta: „Vatikanui pranešta, kad dar šiais metais bus nuvežti atspausdinto Ritualo pavyzdžiai ir patvirtinimui Mišiolėlis“ (67). Kaip žinome, dvi apeigyno dalys ir priedas buvo greitai patvirtinti ir atspausdinti, o Mišiolu leidyba ilgam įstrigo. Iš to meto Ordinarų kolegijos dokumentų

didžiausią dalį archyvuose užima būtent su liturgijos atnaujinimu, liturginių tekstų vertimu susiję projektai, raštai, nuomonių pareiškimai.

Penkmetis po Susirinkimo buvo labai intensyvus, nes vienas reformas keitė kitos, o Lietuvos Bažnyčia į visus Vatikano liturginius judesius reaguodavo žaibiškai. Šventajai Apeigų kongregacijai 1967 m. gegužės 4 d. išleidus antrąją instrukciją *Dėl darnaus Liturginės Konstitucijos įgyvendinimo*, o gegužės 18 d. – *Mišių eigos pakeitimus*, Lietuvos ganytojai tai pristatė kunigams 1967 m. birželio 6 d. ir įpareigojo nuo lapkričio 1 d. jų laikytis. Dekanai savo ruožtu įpareigoti kunigus instruktuoti, po to „privalo patikrinti, kaip kunigai pagal naująjį ritualą teikia sakramentus“ (68).

Sparčiai vykdant liturgines reformas Lietuvos hierarchams iškilo gan svarbi užduotis – kuo aiškiau tai pristatyti Dievo tautai, t. y. pasauliečiams, norint pelnyti jų palankumą reformoms. Ta tema 1966 m. buvo parašytas gan jautrus ganytojiškas laiškas, kuriuo pagrindžiamas liturginio atnaujinimo būtinumas: „Atsiliepdami į daugelio Jūsų, Mylimi tikintieji, mums ir parapijų kunigams pareikštus klausimus bei prašymus, jaučiame pareigą pasidalinti su jumis Visuotinio Bažnyčios susirinkimo mintimis apie bažnytinių apeigų ir ypač šv. Mišių garbingumą bei svarbą, papasakoti jums apie pasirengimą šv. Liturgijos reformai ir nurodyti į ką jau dabar galite ir turite kreipti didesnę dėmesį savo religiniame gyvenime bei elgimesi bažnyčioje“ (69). Laiške ganytojai smulkiai paaiškina akivaizdžiausius pasikeitimus apeigose ir ragina dėl to nesibaiminti: „Tuos Gerbiamus Kunigus ir Mieluosius Tikinčiuosius, kurie norėtų kuo greičiau sulaukti liturginių naujenybių, prašome kantrybės; kitus, kurie nuogaštuoja, kad bekeičiant nebūtų kas nors šv. apeigose sudrumsta ar pažeista, prašome tos baimės neturėti ir pasitikėti, jog viskas bus vykdoma apgalvotai bei saikingai“ (70). Kad laiškas nepasirodytų pernelyg akademiškas, ganytojai nepagaili ir praktinių patarimų: „Būkime punktualūs, ateikime į pašlakstymą ir neišėikime be baigiamojo palaiminimo“ (71).

Liturginė reforma Lietuvoje buvo pradėta darniame sąsakmybe su visuotine Bažnyčia, jautriai atsižvelgiant į tikinčiuosius, stengiantis jiems paaiškinti apeigų atnaujinimo esmę, o kunigams buvo sukurtas hierarchiniu principu paremtas supažindinimo ir apmokymo modelis.

8. Gimtosios kalbos įvedimo liturgijoje pradžia

Susirinkimas davė impulsą gimtųjų kalbų vartojimui liturgijoje, tačiau paliko tai nuspręsti krašto vyskupams (72). Lietuvoje ir iki Susirinkimo pamokslai buvo sakomi gimtąja kalba, tačiau Dievo žodžio liturgija ir vi-

šos kitos apeigos buvo atliekamos lotyniškai. Po Susirinkimo buvo raginama bent Evangeliją skaityti lietuviškai, o Liturginė komisija parengė apeigynus, kuriuose maldos buvo pateiktos lotyniškai ir lietuviškai. Iš šiandienės perspektyvos žvelgiant, 1966 m. išleistos dvi apeigyno dalys buvo pereinamojo pobūdžio, nes Šventoji Apeigų kongregacija aštuntojo dešimtmečio pradžioje išleido nemažai naujų apeigynų, kurie Lietuvoje buvo pradėti leisti tik atkūrus nepriklausomybę.

Gavę 1966 m. išleistus apeigynus kunigai galėjo atlikti sakramentų bei sakramentalijų apeigas arba lotyniškai, arba lietuviškai. Specifinė padėtis susidarė Vilniaus arkivyskupijoje, ypač dvikalbėse parapijose. Iki Susirinkimo visos liturginės apeigos buvo atliekamos „neutralia“ lotynų kalba, o pradėjus diegti gimtąsias kalbas atsirado įtampa. Atsiliepdamas į arkivyskupijos aktualijas, valdytojas kan. Č. Krivaitis parašė laišką, skirtą sušvelninti dvikalbėse parapijose atsiradusią įtampą. Laiške daug aliuzijų į Bažnyčios visuotinumą pabrėžiantį Vatikano II Susirinkimą. Daugiakalbystę ir vienybę valdytojas pagrindžia bibliškai: „Visais laikais, nuo pat pirmųjų Sekminių, Bažnyčia stengėsi kalbėti įvairių tautų žmonėms jų pačių kalba. Atskiri nukrypimai, kada iš kur atvykusi ar nutautusi dvasininkija nevertino krašto žmonių kalbos, o su krikščionyste piršo liaudžiai ir savo kalbą, yra priešingi Visuotinės Bažnyčios dvasiai“ (73). Valdytojas pripažįsta, kad atsiranda kunigų, kurie vengia net klausykoje atsiliepti penitentams jų kalba: „Tuo būdu žmonės atstumiami nuo Bažnyčios, atšala jų tikėjimas. Už tai atsakomybė tenka kunigams ir diecezeinei vyresnybei. Juk ne avys turi mokytis piemens kalbos, o jis turi sugebėti prabilti taip, kad būtų jų suprstas. Tikras ganytojas, jei to nedarė, turi jausti sąžinės priekaištą ir restitucijos pareigą“ (74).

Laiške valdytojas išvardija konkrečias parapijas, kurių klebonams nurodo pradėti sakyti pamokslus tiek lietuvių, tiek lenkų kalba. Ganytojas trokšta, kad dėl kalbos nebūtų paniekintas krikščioniškasis tikėjimas, o kunigai netaptų tautinės nesantaikos priežastimi: „Primername DD. GG. Kunigams Klebonams, kad mūsų krašte ir arkidiecezijoje yra leista ir pageidaujama sakramentų, pašventinimų, procesijų ir laidotuvių apeigas su lietuvišiais parapijiečiais atlikinėti lietuviškai, su lenkais – lenkiškai“ (75).

Kadangi buvo tikimasi greitai parengti Mišiola lietuvių kalba, valdytojas nurodo šv. Mišias švęsti lotyniškai, bet pažada, jog, patvirtinus lietuvišką Mišiola, ši nuostata bus peržiūrėta: „Kadangi neturime pakankamo kiekio liaudžiai skirtų mišiolėlių, o Romoje sparčiai eina prie pabaigos visuotinė mišiolos reforma, tuo tarpu nematome galimybės įvesti vietines kalbas į šv. Mišias platesniu mastu. Tikimės, jog tai bus įmanoma po vienu kitu metu,

išėjus reformuotiems mišiolams“ (76). Tenka apgailestauti, kad valdytojo entuziazmui nebuvo lemta greitai išsipildyti, nes *Gedulinis mišiolas* lietuvių kalba pasirodė 1982 m., o *Pagrindinis mišiolas* tik 1987 m. Lenkakalbiai Vilniaus krašto tikintieji turėjo daugiau galimybių liturgijoje vartoti gimtąją kalbą, nes įvairiais būdais juos pasiekdavo Lenkijoje spausdintos liturginės knygos.

9. Susirinkimo minčių sklaida hierarchų raštuose

Lietuvos vyskupijų valdytojai ragino kunigus susipažinti su Susirinkimo nutarimais, be to, Susirinkimo mintys daugiau ar mažiau aptinkamos ir pačių hierarchų laiškuose, aplinkkraščiuose bei pamoksluose.

Susirinkimas didžiulį dėmesį skyrė krikščioniško požiūrio į žmogų atnaujinimui. Naujai suskambusi krikščioniška antropologija puikiai išdėstyta kan. P. Bakšio pamoksle, kurį jis paruošė pagal popiežiaus Pauliaus VI kalbą: „Bažnyčia Susirinkimo metu nepasitenkino nagrinėjimu savo esmės ir savo santykio su Dievu. Susirinkimas nemažai laiko pašventė žmogui. Žmogui, koks jis šiandien mūsų epochoje yra: gyvam žmogui, savim susirūpinusiam, žmogui, kuris darosi savo darbų centru ir savo paties tikslu; žmogui visuose jo pasireiškimuose: tragiškam savo išgyvenimuose ir dideliame savo tikrai dideliuose atradimuose. Žmogui kūrėjui ir žmogui griovėjui, žmogui, kuris juokiasi, ir žmogui, kuris verkia, žmogui individualistui ir žmogui, pasiaukojančiam bendruomenei, tragiškam ir broliškam; žmogui, koks pasirodė naikinimo beprotybėje – nusidėjėliui ir nusikaltėliui, ir žmogui, kuris mąsto, aukojasi ir myli – kupinam atsižadėjimo ir ryžto gelbėti“ (77).

Kaip jau minėta, taikos tema buvo ideologiškai tinkama sovietų valdžiai, todėl ilgainiui tapo valdžios ir Bažnyčios bendradarbiavimo pagrindu. Lietuvos ganytojai 1966 m. išleido ta tema aplinkraštį *Taikos diena ir pamaldos už taiką*. Jame minima, kad popiežius Paulius VI 1966 m. taikos klausimu išleido encikliką, kurią paskatino įsižiebęs didžiulis karinis konfliktas Vietname. Lietuvos ganytojai įsakė 1966 m. spalio mėnesį melstis už taiką, o savo rašte priminė pagrindines Susirinkimo mintis apie taiką (78). Tai bene pirmasis aplinkraštis, kuriame cituojami iki tol dar lietuviškai nepublikuoti Susirinkimo nutarimai.

Mons. Č. Krivaitis, sveikindamas kunigus šv. Kalėdų proga, į savo palinkėjimus įpina ir Susirinkimo citatą: „Mylimas Konfratre <...>, būk visada vienu iš tų, kurie, anot Vatikano II Susirinkimo, „nesiekia vien medžiaginės pažangos ir gerovės, bet stengiasi iškelti žmonių kilnumą ir brolišką meilę, mokydami religinių ir moralinių tiesų, kurias Kristus nušvietė savo šviesa“ (79).

Nors dažniausiai dominuoja praktinio pobūdžio laiškai, tačiau juose taip pat nuskamba ir Susirinkimo mintys: „Pagal II Vatikano Susirinkimo nutarimus visi vyskupijos kunigai sudaro vieną šeimą ir visi bendrai yra atsakingi už visos vyskupijos dvasinius reikalus. Dėl to kiekvienas kunigas visuomet turi būti pasiruošęs užimti bet kokias pareigas: dideles ar mažas, miesto ar kaimo, geriau ar blogiau atlyginamas“ (80).

Dideliu įvykiu Bažnyčioje tapo Tikėjimo metų paskelbimas 1967 m. minint „Šventųjų Apaštalų Petro ir Povilo kankinystės devyniolikos amžių sukaktį“ (81). Ta proga valdytojų laiškuose aiškinama, kaip gauti jubiliejinius atlydus. Kan. P. Bakšys kreipiasi į kunigus nurodydamas kuo iškilmingiau švęsti šventųjų apaštalų Petro ir Povilo šventę, taip pat skirti daugiau dėmesio pamoksluose aiškinant tikėjimo tiesas. Nors rašte niekur nepaminėtas Vatikano II Susirinkimas, jo dvasia jaučiama savitais žodžiais perteikiant Susirinkimo ekleziologiją: „Bažnyčia yra Dievui ištikimų žmonių grandinė – vientisa, vieninga ir gyva. Kristus yra mūsų kelias, tiesa ir gyvenimas; Apaštalai, Kankiniai, Išpažinėjai, Tyrieji yra mūsų pirmieji; o mes šiandien esame gyvoji Dievo Bažnyčia, gyvas krikščionybės tęsinys. <...> Sąmoningas širdim paremtas tikėjimas, teisingas ir šviesus gyvenimas, ištikimybė Tiesai ir sugyvenimas su visais geros valios žmonėmis mus įjungia šiton šventon Bažnyčios grandinėn“ (82).

Užsklanda

„Lietuvos Katalikų Bažnyčia ir dalyvavo, ir nedalyvavo Vatikano II Susirinkime“ (83) – tokią išsargią paskelbė istorikė dr. I. Vaišvilaitė. Atstovų iš Lietuvos dalyvavimas Susirinkime buvo fragmentiškas, neparuoštas ir turintis daugybę šalutinių sovietų valdžios inspiruotų tikslų, nuo kurių pasiuntiniai į Susirinkimą nepajėgė visiškai išsivaduoti. Sovietų Lietuvos oficialiojo ateizmo propaguotojai piršo pesimistines prognozes dėl Susirinkimo rezultatų. Mat jiems atrodė, jog Bažnyčiai nepavyko konsoliduoti jėgų kovai prieš ateizmą (84). Nepaisant krikščioniškąjį tikėjimą deformuojančios sovietų režimo veiklos, Lietuvos Katalikų Bažnyčiai pasiuntinių į Susirinkimą dėka pirmą kartą po karo pavyko atkurti tiesioginius ryšius su visuotine Bažnyčia. Visų pirma atsirado galimybė grįžti prie visuotinės Bažnyčios gyvenimo ritmo. Iš Susirinkimo sesijų grįžusių vyskupijų valdytojų pastangos supažindinti dvasininkus ir tikinčiuosius su Susirinkimo nutarimais, pagerinti kunigų tarnavimą, atsirandančios naujos pastoracijos formos ir ekumeniniai kontaktai Religinų reikalų įgaliotiniui kėlė nemažą susirūpinimą (85).

Iš Lietuvos Susirinkime dalyvavę dvasininkai vienaip ar kitaip prisidėjo prie Susirinkimo žinios perdavimo Lietuvos tikintiesiems. Susirinkimo pirmose dviejose sesijose

pagrindiniu dalyviu iš Lietuvos buvo kan. J. Stankevičius, tačiau grįžęs iš Susirinkimo jis vengė viešai apie tai kalbėti ar rašyti. Vertingi yra jo privatūs pastebėjimai – konspektai apie Susirinkimo kalbėtojus, jų nuomones bei teologinius ginčus Susirinkime, taip pat ir apie visą slogią atmosferą, kurią jam teko patirti (86). Valdžiai paaiškėjęs, kad kan. J. Stankevičiui nėra galimybės tapti vyskupu, į kitas Susirinkimo sesijas jis nebuvo siunčiamas.

Susirinkimo antroje bei trečioje sesijoje dalyvavo kan. P. Bakšys, kuris bene mažiausiai skleidė Susirinkimo žinią, o laikotarpiu po Susirinkimo jo įtaka bažnytinio gyvenimo raidai Lietuvoje labai sumenko. Visai kitaip galima apibūdinti mons. Č. Krivaitį, kuris pirmosios sesijos metu nebuvo įleistas į Susirinkimą (kaip ir kan. P. Bakšys), todėl betiksliai blaškėsi po Romą, tačiau nuo antrosios sesijos jam buvo išrūpintas leidimas dalyvauti Susirinkime. Iš ganytojiškų laiškų atsiskleidžia sielovadiškai orientuota mons. Č. Krivaičio asmenybė, nes laiškuose perteikiama ne vien informacija, bet ir jaučiamas sielovadinis jautrumas bei rūpestis dėl ganomųjų. Gan reikšmingas mons. Č. Krivaičio vaidmuo kaip Liturginės komisijos pirmininko. Jam vadovaujant buvo atliktas milžiniškas darbas. Be to, jis turėjo puikią „uoslę“ pakviesdamas į liturginio atnaujinimo darbą kompetentingus asmenis (pvz., kun. V. Aliulį MIC). Mons. Č. Krivaitis išnaudojo įvairias galimybes stengdamasis aprūpinti dvasininkus liturginėmis knygomis. Jis parvežė kelis lagaminus naujų brevijorių bei (dar nereformuotų) mišiolių ir pavedė dekanams atiduoti į bažnyčias, kur senieji mišiolai buvo labai nudėvėti. Kiti valdytojai taip pat pargabendavo vienokių ar kitokių liturginių reikmenų (87).

Baigiantis Susirinkimui, į paskutinę – ketvirtąją sesiją kaip *periti* vyko mons. Č. Krivaitis, kan. P. Bakšys ir kan. Juozapas Matulaitis-Labukas, naujasis Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos valdytojas. Jam ta kelionė buvo ypatinga, nes 1965 m. gruodžio 5 d. buvo konsekruotas vyskupu, o 1966–1979 m. ėjo Lietuvos Ordinarių kolegijos pirmininko pareigas. Vysk. J. Matulaitis-Labukas turėjo galimybių ir po Susirinkimo vykti į Vatikaną, dalyvauti vyskupų sinoduose. Pabrėžtina, kad jis gan atvirai dalydavosi su kunigais susitikimų Vatikane įspūdžiais. Vysk. J. Matulaitis-Labukas paliko keletą puslapių pastabų apie Vyskupų nepaprastąjį sinodą, vykusį Romoje 1969 m. spalio 11–28 d. Jis drąsiau viską aprašė ir išdėstė diskusijų esmę, o ne aplinkybes (88).

Didžiulis proveržis po Susirinkimo buvo atliktas liturgijos atnaujinimo srityje. Liturginė reforma atitiko ir sovietų valdžios slaptus siekius griauti religines institucijas iš vidaus, nes valdžiai atrodė, jog apeigų pasikeitimai sukels Bažnyčios viduje ginčų, o prieš užsienį galima bus parodyti, kad čia esą „laisvė“, todėl niekas nedraudžia vyk-

dyti liturginės reformos (89). Sovietų valdžios manymu, liturginių knygų spausdinimas lietuvių kalba „negalėjo suaktyvinti religinės veiklos šalyje, nes didžioji dauguma Lietuvos kunigų į šias reformas žiūrėjo skeptiškai“ (90). Didžiausias liturginės reformos stabdys buvo ne vyskupijų valdytojai, o santykio tarp kunigų ir valdytojų nebuvimas bei abipusis nepasitikėjimas. Kun. V. Aliulis MIC tą komunikaciją taip apibūdino: „Vyskupai ir valdytojai kada ne kada išleisdavo aplinkraščius, informuodami apie Susirinkimo skelbiamas idėjas, ir tiek“ (91).

Liturgijos atnaujinimo srityje 1965–1970 m. nuveikta nemažai, tačiau liturginės reformos realizavimą Lietuvoje sovietų valdžia ėmė stabdyti (92). Maždaug nuo 1970 m. Sovietų Sąjungoje įsigali sąstingis, kuris paveikia ir bažnytinį gyvenimą. Sąstingis liturginių knygų lietuvių kalba leidyboje nusitęsė net į atgautos nepriklausomybės laikus. Įdomu, kad sovietmečiu per penkmetį po Susirinkimo liturginių knygų leidyboje buvo padaryta beveik tiek pat, kiek Nepriklausomoje Lietuvoje per visą dvidešimtmetį.

Svarstant Lietuvos dvasininkų dalyvavimą Susirinkime, nuolat iškyla jų bendradarbiavimo su sovietiniu saugumu klausimas. Išmintingiausia būtų šį klausimą palikti pačių dvasininkų sąžinei bei patikėti ateities istorikų vertinimams. Po atviro pokalbio Romoje su vienu iš Lietuvos atvykusiu dalyvauti Susirinkime dvasininku prel. L. Tula-ba padarė šį klausimą objektyviausiai nušviečiančią išvadą: „Po šio pasikalbėjimo aš išėjau su skaudama, bet pilna gailėsčio bei užuojautos širdimi: įsitikinau, jog negalima smerkti tų konfratūrų, kurie koku nors būdu bendradarbiauja su komunistine valdžia, jų reikia gailėtis, nes jie yra aukos pragariškai gudraus komunistinio teroro“ (93).

P. s. Už pagalbą renkant archyvinę medžiagą dėkoju Vilniaus arkivyskupijos, Kauno arkivyskupijos bei Kaišiadorių vyskupijos kurijoms.

Literatūra

- ALIULIS V. Vysk. V. Aliulis MIC, *Vatikano II Susirinkimo atgarsiai Lietuvoje*, in <http://www.skrynia.lt/biblioteka/Vatikano%20II%20Susirinkimas.doc>.
- BORUTA Jonas, *Visuotiniai Bažnyčios susirinkimai Bažnyčios misijoje*, in LKMA *Metraštis* t. 16, Vilnius 2000, 11–22.
- BRIZGYS Vincentas, *II Vatikano mintys ir lietuvių susirinkime*, Putnam 1982.
- ČAPLIKAITĖ Ingrida, *Lietuviai Vatikano II Visuotiniame Susirinkime*, in LKMA, *Metraštis* t. 15, Vilnius 1999, 185–215.
- STANKEVIČIUS Juozas, *Mano gyvenimo kryžkelės. Atsiminimai*, Vilnius 2002.
- STREIKUS Arūnas, *Sovietų valdžios reakcija į Vatikano II Susirinkimą*, in LKMA, *Metraštis*, t. 16, 57–66.
- TULABA Ladas, *Nuo Dusios iki Tiberio. Atsiminimai*, 2 t., Roma 1993.
- VAIŠVILAITĖ Irena, *Vatikano II Susirinkimas ir Lietuva*, in LKMA, *Metraštis* T. XVI, Vilnius 2000, 49–56.
- Vatikano II Susirinkimo nutarimai, Vilnius 2001.

Archyviniai dokumentai

Kaišiadorių vyskupijos kurijos archyvas (KŠVKA)

Kauno arkivyskupijos kurijos archyvas (KAKA)

Vilniaus arkivyskupijos kurijos archyvas (VAKA)

Ganytojinis laiškas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams ir tikintiesiems dėl pataisytų lietuviškų poterių įvedimo (1968.11.29), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Ganytojų pranešimas Lietuvos vyskupijų tinkintiesiems (1966.01.25), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Informacijai. Didžiai gerbiamiems Telsių vyskupijos kunigams. Telsių vyskupijos kurija (1962.12.12, 700), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Informacijai. Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo kan. P. Bakšio laiškas Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų kunigams (1969.03.25, 104), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Informacijai. Malda (už II bažnytinę Vatikano Santarybą), in KŠVKA, byla 14.5, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Instrukcijos /liturgija/ (1947–1997.11.14).

Informacijai. Vilniaus arkivyskupijos valdytojo laiškas kunigams ir tikintiesiems, (1962.10.01, 689), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Jo Ekscelencijos Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinio Administratoriaus vyskupo dr. Juozapo Matulaičio-Labuko Kalėdinis pasveikinimas jo ganomųjų vyskupijų kunigams ir tikintiesiems (1969), in KAKA, byla 218, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo 1964–1970 m. aplinkraščiai (725–727).

Jo Ekscelencijos Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinio Administratoriaus vyskupo dr. Juozapo Labuko Kalėdinis pasveikinimas jo ganomųjų vyskupijų kunigams ir tikintiesiems (1970), in KAKA, byla 218, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo 1964–1970 m. aplinkraščiai (871–873).

Jo Ekscelencijos Vyskupo Juozapo Matulaičio-Labuko, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinio Administratoriaus Pasveikinimas Jo vadovaujamųjų vyskupijų kunigams ir tikintiesiems 1965 m. Kalėdose, in KAKA, byla 216, Kauno arkivyskupijos Ordinariato 1947–1967 m. aplinkraščiai (835–837).

Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo kan. P. Bakšio laiškas Kaišiadorių vyskupijos kunigams (1965.02.22, 1029), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo kan. P. Bakšio laiškas Kaišiadorių vyskupijos kunigams (1963.02.11, 54), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo kan. P. Bakšio pamokslas pagal šv. Tėvo Povilo VI kalbą, pasakytą viešame posėdyje 1965 m. gruodžio 7 d., in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų Valdytojo laiškas kunigams (1967.06.21, 342), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo Telegrama Kaišiadorių vyskupijos dekanams (1963.06.25), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Kaišiadorių vyskupijos kurijos laiškas tikintiesiems (1970.05.31), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pranešimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams (1963.08.19, 704), in KAKA, byla 216, Kauno arkivyskupijos Ordinariato 1947–1967 m. aplinkraščiai (787).

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pranešimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams (1965.11.20, 749), in KAKA, byla 216, Kauno arkivyskupijos Ordinariato 1947–1967 m. aplinkraščiai (821).

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pranešimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams (1968.09.13, 442), in KAKA, byla 218, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo 1964–1970 m. aplinkraščiai (647).

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pranešimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams (1970.12.10, 568), in KAKA, byla 218, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo 1964–1970 m. aplinkraščiai (947).

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo kan. J. Stankevičiaus Velykinis pasveikinimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos tikintiesiems (1962.03.22), in KAKA, byla 213, Kauno arkivyskupijos Valdytojo aplinkraščiai 1944–1962 m. (607–609).

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo kan. J. Stankevičiaus Kalėdų pasveikinimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos tikintiesiems (1962.11.23), in KAKA, byla 213, Kauno arkivyskupijos Valdytojo aplinkraščiai 1944–1962 m. (621–625).

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo kan. J. Stankevičiaus Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos tikintiesiems Velykinis pasveikinimas (1963), in KAKA, byla 216, Kauno arkivyskupijos Ordinariato 1947–1967 m. aplinkraščiai (769).

Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo kan. J. Stankevičiaus Kalėdų pasveikinimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos tikintiesiems (1963.11.25), in KAKA, byla 216, Kauno arkivyskupijos Ordinariato 1947–1967 m. aplinkraščiai (775–777).

Lietuvos diecezijų Ordinarių Kolegijos posėdžio, vykusio Kaune 1966 m. rugpjūčio 20 d., protokolas, in KŠVKA, byla 12.1, Lietuvos Vyskupų Konferencija. Svarstylini klausimai, kvietimai, protokolai, kreipimaisi į tikinčiuosius (1966.08.20–1997.10.14).

Lietuvos ganytojų aplinkraštis bažnyčių klebonams Taikos diena ir pamaldos už taiką (1966.09.26), in KAKA, byla 218, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo 1964–1970 m. aplinkraščiai (197–198).

Lietuvos vyskupijų ordinarų kolegijos pranešimas kunigams Dėl naujų rubrikų pakeitimų (1967.06.06), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Lietuvos vyskupų ir vyskupijų valdytojų Ganytojinis kreipimasis į kunigus ir tikinčiuosius dėl Nepaprastojo Jubiliejaus (1966.01.25), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Lietuvos vyskupų ir vyskupijų valdytojų Ganytojinis pranešimas Lietuvos vyskupijų kunigams (1966.01.25), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Medžiaga pamokslams sąryšyje su Katalikų Bažnyčioje skelbiamu Jubiliejumi, in KAKA, byla 216, Kauno arkivyskupijos Ordinariato 1947–1967 m. aplinkraščiai (865–879).

Pastabos apie Vyskupų nepaprastąjį sinodą, vykusį Romoje 1969 m. spalio mėn. 11–28 dienomis, in KAKA, byla 218, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo 1964–1970 m. aplinkraščiai (729–731).

Telsių vyskupijos kurijos pranešimas Telsių vyskupijos kunigams (1961.11.25, 734), in KŠVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Vilniaus arkivyskupijos kurijos pranešimas kunigams Dėl naujos šv. Mišių laikymo tvarkos (1966.03.29, 353), in VAKA, byla Kurijos aplinkraščiai VII.4, t. 1 (1883–1967).

Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo Kanauninko Krivaičio telegramos kunigams nuorašas (1963.06.24), in VAKA, byla Kurijos aplinkraščiai VII.4, t. 1 (1883–1967).

Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo Kanauninko Krivaičio telegramos kunigams nuorašas (1963.05.28), in VAKA, byla Kurijos aplinkraščiai VII.4, t. 1 (1883–1967).

Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo mons. Č. Krivaičio ganytojinis laiškas (1970.05.15), in VAKA, byla Kurijos aplinkraščiai VII.4, t. 2 (1967–1984).

Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo mons. Č. Krivaičio laiškas Didžiai gerbiamiems Vilniaus arkivyskupijos kunigams (1969.12.01), in VAKA, byla Kurijos aplinkraščiai VII.4, t. 2 (1967–1984).

Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo mons. Č. Krivaičio laiškas Didžiai gerbiamajai Vilniaus Arkivyskupijos Dvasiškijai (1966.12.20), in VAKA, byla Kurijos aplinkraščiai VII.4, t. 1 (1883–1967).

Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo mons. Č. Krivaičio laiškas Vilniaus arkivyskupijos kunigams (1967.06.26), in VAKA, byla Kurijos aplinkraščiai VII.4, t. 2 (1967–1984).

Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo raštas Mišių rubrikų pakeitimai (1961.06.10), in VAKA, byla Kurijos aplinkraščiai VII.4, t. 1 (1883–1967).

Vyskupijų ordinarų laiškas kunigams (1971.03.30), in KšVKA, byla 14.2, Aplinkraščiai, instrukcijos, sveikinimai. Aplinkraščiai (1947.08.15–1998.02.23).

Nuorodos

- (1) Plg. V. BRIZGYS, *II Vatikano mintys ir lietuviai Susirinkime*, Putnam 1982.
- (2) Plg. J. STANKEVIČIUS, *Mano gyvenimo kryžkelės. Atsiminimai*, Vilnius 2002.
- (3) Plg. L. TULABA, *Nuo Dusios iki Tiberio. Atsiminimai*, 2 t., Roma 1993.
- (4) Išsamias nuorodas į straipsnius Lietuvoje ir išeivijoje galima rasti: J. BORUTA, *Visuotiniai Bažnyčios susirinkimai Bažnyčios misijoje*, 19–20.
- (5) Plg. I. ČAPLIKAITĖ, *Lietuviai Vatikano II Visuotiniame Susirinkime*, 188.
- (6) J. STANKEVIČIUS, *Mano gyvenimo kryžkelės*, 560, plg. 555.
- (7) Plg. J. STANKEVIČIUS, *Mano gyvenimo kryžkelės*, 561–563.
- (8) Plg. J. STANKEVIČIUS, *Mano gyvenimo kryžkelės*, 571.
- (9) L. TULABA, *Nuo Dusios iki Tiberio*, 94.
- (10) Plg. A. STREIKUS, *Sovietų valdžios reakcija į Vatikano II Susirinkimą*, 60.
- (11) Plg. V. BRIZGYS, *II Vatikano mintys ir lietuviai susirinkime*, 131, 134–135.
- (12) J. STANKEVIČIUS, *Mano gyvenimo kryžkelės*, 595.
- (13) Plg. *Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos valdytojo Velykinis sveikinimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos tikintiesiems* (1962.03.22).
- (14) *Informacijai. Vilniaus arkivyskupijos valdytojo laiškas kunigams ir tikintiesiems*, (1962.10.01, 689).
- (15) Ten pat.
- (16) Plg. *Telšių vyskupijos kurijos pranešimas Telšių vyskupijos kunigams* (1961.11.25, 734).
- (17) *Informacijai. Vilniaus arkivyskupijos valdytojo laiškas kunigams ir tikintiesiems*, (1962.10.01, 689).
- (18) *Informacijai. Malda (už II bažnytinę Vatikano Santarybę)*.
- (19) Ten pat; Plg. *Informacijai. Didžiai gerbiamiems Telšių vyskupijos kunigams. Telšių vyskupijos kurija* (1962.12.12, 700).
- (20) *Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos valdytojo Kalėdų sveikinimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos tikintiesiems* (1962.11.23), 621, 625.
- (21) *Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo kan. P. Bakšio laiškas Kaišiadorių vyskupijos kunigams* (1963.02.11, 54).
- (22) Ten pat.
- (23) Plg. *Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos valdytojo kan. J. Stankevičiaus Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos tikintiesiems Velykinis sveikinimas* (1963), 769.
- (24) Plg. J. STANKEVIČIUS, *Mano gyvenimo kryžkelės*, 645–655; 678–679.
- (25) Plg. Ten pat, 598–600.
- (26) *Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos Valdytojo Kalėdų sveikinimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos tikintiesiems* (1963.11.25), 777.
- (27) *Telšių vyskupijos kurijos pranešimas Telšių vyskupijos kunigams* (1961.11.25, 734).
- (28) *Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo Kanauninko Krivaičio telegramos kunigams nuorašas* (1963.05.28).
- (29) Plg. J. STANKEVIČIUS, *Mano gyvenimo kryžkelės*, 600–601.
- (30) *Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo Kanauninko Krivaičio telegramos kunigams nuorašas* (1963.06.24).
- (31) *Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo Telegrama Kaišiadorių vyskupijų dekanams* (1963.06.25).
- (32) *Tuometiniuose raštuose popiežiaus inauguracijos apeigos vadinamos popiežiaus karūnavimu, nes pop. Paulius VI buvo paskutinis popiežius, karūnavęs tiara*.
- (33) Plg. *Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pranešimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams* (1963.08.19, 704).
- (34) *Jo Ekscelencijos Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinio Administratoriaus vyskupo dr. Juozapo Matulaičio-Labuko Kalėdinis pasveikinimas jo ganomųjų vyskupijų kunigams ir tikintiesiems* (1969), 725.
- (35) *Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo mons. Č. Krivaičio ganytojinis laiškas* (1970.05.15).
- (36) *Kaišiadorių vyskupijos kurijos laiškas tikintiesiems* (1970.05.31); Plg. *Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo mons. Č. Krivaičio ganytojinis laiškas* (1970.05.15).
- (37) *Kaišiadorių vyskupijos kurijos laiškas tikintiesiems* (1970.05.31).
- (38) *Jo Ekscelencijos Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinio Administratoriaus vyskupo dr. Juozapo Labuko Kalėdinis pasveikinimas jo ganomųjų vyskupijų kunigams ir tikintiesiems* (1970), 873.
- (39) *Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pranešimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams* (1970.12.10, 568), 947.
- (40) *Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pranešimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams* (1965.11.20, 749), 821.
- (41) Plg. Ten pat.
- (42) *Jo Ekscelencijos Vyskupo Juozapo Matulaičio-Labuko, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinio Administratoriaus, Pasveikinimas Jo vadovaujamųjų vyskupijų kunigams ir tikintiesiems 1965 m. Kalėdose*, 837.
- (43) *Lietuvos vyskupų ir vyskupijų valdytojų Ganytojinis kreipimasis į kunigus ir tikinčiuosius dėl Nepaprastojo Jubiliejaus* (1966.01.25).
- (44) Ten pat.
- (45) Plg. *Medžiaga pamokslams sąryšyje su Katalikų Bažnyčioje skelbiamu Jubiliejumi*, 865–879.
- (46) *Lietuvos vyskupų ir vyskupijų valdytojų Ganytojinis kreipimasis į kunigus ir tikinčiuosius dėl Nepaprastojo Jubiliejaus* (1966.01.25).
- (47) Ten pat.
- (48) *Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pranešimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams* (1968.09.13, 442), 647.
- (49) *Informacijai. Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo kan. P. Bakšio laiškas Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų kunigams* (1969.03.25, 104).
- (50) *Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kurijos pranešimas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams* (1968.09.13, 442), 647.
- (51) *Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo raštas dėl Mišių rubrikų pakeitimų* (1961.06.10).
- (52) Plg. L. TULABA, *Nuo Dusios iki Tiberio. Atsiminimai*, 209.
- (53) Plg. I. ČAPLIKAITĖ, *Lietuviai Vatikano II Visuotiniame Susirinkime*, 211.
- (54) Plg. SC 22, 2§.

- (55) Lietuvos vyskupų ir vyskupijų valdytojų Ganytojinis pranešimas Lietuvos vyskupijų kunigams (1966.01.25).
- (56) Plg. L. TULABA, *Nuo Dusios iki Tiberio. Atsiminimai*, 209–210.
- (57) A. STREIKUS, *Sovietų valdžios reakcija į Vatikano II Susirinkimą*, 63.
- (58) Plg. I. VAIŠVILAITĖ, *Vatikano II Susirinkimas ir Lietuva*, 54.
- (59) *Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo kan. P. Bakšio laiškas Kaišiadorių vyskupijos kunigams* (1965.02.22, 1029).
- (60) Ten pat.
- (61) Plg. L. TULABA, *Nuo Dusios iki Tiberio*, 210–211.
- (62) *Ganytojinis laiškas Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos kunigams ir tikintiesiems dėl pataisytų lietuviškų poterių įvedimo* (1968.11.29).
- (63) Plg. Ten pat.
- (64) *Lietuvos vyskupų ir vyskupijų valdytojų Ganytojinis pranešimas Lietuvos vyskupijų kunigams* (1966.01.25).
- (65) *Vilniaus arkivyskupijos kurijos pranešimas kunigams Dėl naujos šv. Mišių laikymo tvarkos* (1966.03.29, 353).
- (66) Ten pat.
- (67) *Lietuvos diecezijų Ordinarių kolegijos posėdžio, vykusio Kaune 1966 m. rugpjūčio 20 d., protokolas*.
- (68) *Lietuvos vyskupijų ordinarių kolegijos pranešimas kunigams Dėl naujų rubrikų pakeitimų* (1967.06.06).
- (69) *Ganytojų pranešimas Lietuvos vyskupijų tinkintiesiems* (1966.01.25).
- (70) Ten pat.
- (71) Ten pat.
- (72) Plg. SC, 36.
- (73) *Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo mons. Č. Krivaičio laiškas Didžiai gerbiamiems Vilniaus arkivyskupijos kunigams* (1969.12.01).
- (74) Ten pat.
- (75) Ten pat.
- (76) Ten pat.
- (77) *Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų valdytojo kan. P. Bakšio pamokslas pagal šv. Tėvo Povilo VI kalbą, pasakytą viešame posėdyje 1965 m. gruodžio 7 d.*
- (78) Plg. *Lietuvos ganytojų aplinkraštis bažnyčių klebonams Taikos diena ir pamaldos už taiką* (1966.09.26), 197.
- (79) *Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo mons. Č. Krivaičio laiškas Didžiai gerbiamajai Vilniaus Arkivyskupijos Dvasiškijai* (1966.12.20); plg. AG, 12.
- (80) *Vyskupijų ordinarių laiškas kunigams* (1971.03.30).
- (81) *Vilniaus arkivyskupijos Valdytojo mons. Č. Krivaičio laiškas Vilniaus arkivyskupijos kunigams* (1967.06.26).
- (82) *Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų Valdytojo laiškas kunigams* (1967.06.21, 342).
- (83) I. VAIŠVILAITĖ, *Vatikano II Susirinkimas ir Lietuva*, 54.
- (84) Plg. I. ČAPLIKAITĖ, *Lietuviai Vatikano II Visuotiniame Susirinkime*, 193.
- (85) Plg. A. STREIKUS, *Sovietų valdžios reakcija į Vatikano II Susirinkimą*, 62.
- (86) Plg. J. STANKEVIČIUS, *Mano gyvenimo kryžkelės*, 581–692.
- (87) Plg. V. ALIULIS MIC, *Vatikano II Susirinkimo atgarsiai Lietuvoje*, 2.
- (88) Plg. *Pastabos apie Vyskupų nepaprastąjį sinodą, įvykusį Romoje 1969 m. spalio mėn. 11–28 dienomis*, 729–731.
- (89) Plg. A. STREIKUS, *Sovietų valdžios reakcija į Vatikano II Susirinkimą*, 65.
- (90) I. ČAPLIKAITĖ, *Lietuviai Vatikano II Visuotiniame Susirinkime*, 211.
- (91) V. ALIULIS MIC, *Vatikano II Susirinkimo atgarsiai Lietuvoje*, 3.
- (92) Plg. I. ČAPLIKAITĖ, *Lietuviai Vatikano II Visuotiniame Susirinkime*, 214.
- (93) L. TULABA, *Nuo Dusios iki Tiberio. Atsiminimai*, 98.

Robertas Dabkevičius OSB

Aistros ir dvasinė kova*

Įžanga

Knygos pavadinimas „Aistros įveika askezės ir psichologijos metodais“ nubrėžia temą. Jau pats žodis „įveika“ kartu nurodo, kad egzistuoja įtampa, konfliktas ar priešiškus, kuris iškyla kaip kliūtis. O pastaroji yra suvokiama kaip blogis, kuris žmogui pastoja kelią į tikslo siekimą. Vadinas, su žodžiu „įveika“ mes patenkame į kovos režimą.

Išties krikščionio gyvenimas apima ir kovą, kuri yra apibūdinama kaip dvasios kova. „Dvasios kova“, kaip žodinė išraiška, galbūt nėra visiems gerai pažįstama, tačiau neišvengiamai ji yra visų žmonių patiriama tikrovė. Ar yra toks žmogus, kuris kada nors neįtampa, pasidalijimo savo paties širdyje, negirdėjo savo viduje šnabždančio balso, skatinančio daryti bloga: atmokėti piktu už pikta, laikyti širdyje nuoskaudas ir, progai pasitaikius, atkeršyti, pasiduoti tingumui, nevilčiai ar dar kokiai nors kitai aistrai, peržengti proto nustatytą saiką ar galiausiai nusileisti subtilesnėms ir pavojingesnėms ydoms – dvasios ydoms, tokioms kaip tuščia garbė, puišybė ir savimeilė. Koks žmogus, nuoširdžiai į save pažvelgęs, negalėtų savais laikyti šių apaštalo Pauliaus žodžių: *Savo kūno nariuose jaučiu kitą įstatymą, kovojantį su mano proto įstatymu. Jis paverčia mane belaisviu nuodėmės įstatymo, glūdinčio mano nariuose. Vargšas aš žmogus!* (1). Kodėl egzistuoja vidiniai konfliktai, iš kur atsiranda ši kova, kaip pateisinti tokias jos priemones kaip askezę, išsižadėjimą ir savęs nugalėjimą?

Norint atsakyti į visus šiuos ir panašius klausimus, pirmiausia svarbu pristatyti žmogų taip, kaip jis yra regimas Kūrėjo akimis ir koks jis buvo sukūrimo pradžioje. Tik tuomet iš paties žmogaus slėpinio ir iš jo prigimties išryškės tikslas, į kurį jis yra pašauktas. Ir, kita vertus, žinant žmogaus galutinį tikslą, tampa aiškios tiek kliūtys, kurios pastoja jam kelią, tiek priemonės, kuriomis galima tas kliūtis pašalinti ar bent sumažinti, kadangi žmogaus gyvenimas iki pat pabaigos bus paženklintas kovos tarp šviesos ir tamsos, kuri vyks jo širdyje.

* Leidykla „Vox altera“ išleido knygą „Aistros įveika askezės ir psichologijos metodais“, kurioje ortodoksų autoriai dalijasi įžvalgomis, kaip įveikti savo silpnynes. Knygą rekomenduoja Nacionalinė egzorcistų asociacija. Skaitytojų dėmesiui pateikiame br. Roberto Dabkevičiaus OSB pratarimą lietuviškajam leidimui.

Sukūrimas ir nuopuolis

Iš Rašto žinome, kad Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą ir panašumą (2), tuo išskirdamas jį iš visos kūrinijos. Šis Dievo paveikslas žmoguje jam tampa ypatingo ryšio su Dievu pagrindu. Iš tiesų jo dėka žmogus tampa atviras ir imlus Kūrėjo sudievinančiai malonei ir tuo pagrindu – draugystės ryšiui su Dievu kaip Tėvu ir bičiuliu. *Aš jau nebevodinu jūsų tarnais, bet bičiuliais* (3), – sakys Kristus paskutinės vakarienės metu, kada savo mirtimi ruošis nugriauti nuodėmės sieną, skiriančią žmogų nuo Dievo, ir žmogui sugražinti prarastą jo kilmingumą. Taigi žmogus pasieks savo pilnatvę, įgyvendins savo pašaukimą ir suras amžinąją palaimą tik bendrystėje su Dievu; tokiai bendrystei jis buvo sukurtas bei pašauktas ir jį turi prasidėti bei plėtotis dar čia, žemėje.

Kūrinijos pradžioje žmogaus viduje vyravo visiška ir tobula harmonija. Jo vidus atspindėjo pasaulio tvarką, kurią regėdamas Kūrėjas pasakė, kad tai buvo „labai gera“. Sukurtas žmogus buvo tobula kosmoso detalė ir veiksnys. *Kosmos* išvertus reiškia puošmena. Taigi žmogus buvo tobulai įjautas į visatos harmoniją. Savo viduje ir širdyje nešiojančiam tobulą harmoniją žmogui buvo Dievo pavesta ją skleisti aplink save, puoselėti ir brandinti.

Ką konkrečiai reiškia toji harmonija žmoguje? Tai reiškia, kad jo žemesniosios sielos dalys, – kas pagal Platono sielos padalijimą atitiktų *iniršį* (4) (graik. *thymoeides* arba tiesiog *thymos*) ir *geismą* (*epithymētikon* arba tiesiog *epithymia*) ir yra aistrų šaltinis – buvo tobulai pavaldžios protui ir valiai. Žmogaus protas ir valia savo ruožtu, per ypatingą Dievo malonę, kuri dar vadinama *pirmaprade sukūrimo malone*, buvo pavaldūs Dievui, tačiau tiek protas, tiek valia išsaugojo savo autonomiją. Nuolatos Dievo malonės apšviestas žmogaus protas tarsi instinktyviai žinojo, kas yra teisu, ką reikia rinktis ir ko reikia vengti. Žmogaus siela buvo sveikos būklės ir per Dievo malonę galėjo apsaugoti jai pavaldų kūną nuo dūlėjimo ir mirties. Taigi žmogaus viduje, pagal Kūrėjo planą, vyravo hierarchija: žemesniosios sielos dalys buvo tobulai pavaldžios ir priklausydavo nuo aukštesnės ir tauresnės sielos dalies – proto ir valios, o pats protas buvo spontaniškai pavaldus Dievui. Kūnas savo ruožtu nebuvo sielos priešas, nes jis jos netrikdė savo netvarkingais ir nepasotinamais norais. Kūnas buvo pavaldus ir klusnus sielai. Štai šitoks žmogus išėjo iš Kūrėjo rankų, tokia yra tikroji žmogaus prigimtis. Taip sutvertas žmogus nuo pat savo atsiradimo pradžios buvo pašauktas dalytis su Dievu jo gyvenimu.

Tačiau pirmoji nuodėmė radikaliai pakeitė žmogaus santykį su Dievu, su aplinka ir su savimi pačiu. Žmoguje pasireiškė konfliktas ir trijų lygmenų susvetimėjimas: su Dievu, aplinka, įskaitant ir kitus žmones, ir galiausiai – su

savimi. Vis dėlto nuodėmė nesunaikino žmogaus pašaukimo, kuris kaip buvo, taip ir išliko regėti Dievą veidas į veidą. Dievas po žmogaus nuopuolio taip pat nepersigalvojo ir neskyrė žmogui, kaip nepatikimam draugystės partneriui, tik žemiškos palaimos, kuri atitiktų žmogaus prigimties lygį. Dievas ir toliau kviečia žmogų į draugystės santykį su juo, tačiau gimtoji nuodėmė, o vėliau ir kiekvieno žmogaus asmeninės nuodėmės, pažeidžia žmogaus prigimtį, susilpnina gebėjimą spręsti apie tai, koks yra ne iliuzinis, o tikrasis gėris, kuris gali pasotinti esminius žmogaus lūkesčius. Be to, nuodėmė dar pažeidė žmogaus jėgas rinktis gėrį ir jame išvermingai pasilikti.

Per nuodėmę žmogaus vientisumas buvo pažeistas, egzistavusi viduje harmonija suiro, sielos dalių hierarchija pakriko. Pagrindinė to priežastis yra žmogaus valios nusigrėžimas nuo jo tikrojo tikslo. Žemesniosios sielos dalys, kurių jau nebepalaikė jas suvienijanti ir vienam tikslui pakreipianti dieviškoji malonė, ėmė vaikytis dalinių, laikinų gėrių. Žmogaus jausmingumas sukilo prieš protą ir jį aptemdė aistromis, kurios visos vienu metu pateikia protui savo įgeidžius. Aistros, tapusios netvarkingomis, uždaro žmogų savyje, perteikia klaidingą tikrojo gėrio ir galutinio tikslo sampratą, kadangi aistros siekia tik dalinio, žemiško gėrio, be to, pateikia daugybę žemiškų tikslų, dėl ko žmogus rizikuoja iššvaistyti savo jėgas ir laiką nuolat bėgdamas.

Teisingai suprasti aistras

Po pirmųjų tėvų nuopuolio žmogaus aistros tapo, kaip dažnai Bažnyčios tėvai jas apibūdina, sielos ligomis. Ši mintis yra perimta iš stoikų (5). Tiesa, jau Platonas aistras vadino sielos afektinėmis būsenomis bei ligomis, tačiau jis pripažino, kad iš aukštesniosios sielos dalies (*iniršio*) kyla narsumo ir iniciatyvos veiksmai, kurie nėra ydingi. Tik filosofams stoikams aistra iš esmės yra blogas dalykas, nes ji yra sielos liga ir visados prieštarauja sveikam proto sprendimui (6). Jų nuomone, aistra yra tolygu ydai. Tačiau tokia susiaurinta aistros samprata klaidinga. Evangelijose aiškiai matome, kad pats Jėzus nebuvo visiškai apatiškas, bet išreikšdavo savo emocijas, kurios liudija apie aistras. Evangelijos pasakojimuose aptinkame, kaip Jėzus liūdi ir verkia dėl bičiulio Lazoriaus mirties, kaip jis su pykčiu nužvelgia fariziejus dėl jų širdies kietumo, kaip energingai išveja prekyautojus iš šventyklos arba pradžiunga dvasioje ir skelbia palaimą mažutėliams, galiausiai yra sielvarto ir baimės apimtas Alyvų sode ir t. t. Kas galėtų tvirtinti, kad tai buvo tik Jėzaus vaidyba arba kad šios aistros buvo kažkas ydingo? Vadinas, aistra natūraliai priklauso žmogaus prigimčiai. Išties nuodėmė nepakeitė žmogaus prigimties, o tai reiškia, kad aistros žmoguje neatsirado tik po nuopuolio.

Iš tikrųjų, pasak Aristotelio ir šv. Tomo Akviniečio, aistra yra žemesniosios sielos dalies judesys, arba postūmis, ir, kaip tokia, žmogui yra natūrali ir savaime nėra nei gera, nei bloga (7). Tokiu būdu panaikinti aistras būtų tolygu numarinti žmogų. Apie Katalikų Bažnyčios poziciją dėl aistrų derėtų paskaityti Katalikų Bažnyčios Katekizme (KKBK) 1762 ir po jos einančias skiltis. Apibendrinant, kas Katekizme yra rašoma, reikia pasakyti, kad aistros yra žmogaus psichikos natūralūs dėmenys, jos užima tarpinę vietą tarp juslinio ir dvasinio gyvenimo ir yra juos jungianti grandis (1764); aistrų yra daug, kurių svarbiausia – meilė, kylanti iš potraukio į gėrį. Meilė pažadina nesamo gėrio troškimą ir viltį jį pasiekti. Išsipildžiusį troškimą lydi pasitenkinimas ir džiaugsmas turimu gėriu. Trokštamo gėrio nepasiekiamumas pagimdo neviltį. Suvokta blogio grėsmė kelia neapykantą, pasibjaurėjimą ir būsimo blogio baimę. Tokie jauduliai baigiasi liūdesiu dėl esamo blogio arba jam priešpriešinamu pykčiu (žr. 1765); pačios aistros nėra nei geros, nei blogos. Moralės požiūriu jos vertinamos tiek, kiek iš tiesų priklauso nuo proto ir valios (1767).

Tad autentiško dvasinio brendimo kelias nesigriebs tokių priemonių, kad žmoguje panaikintų tai, ką jam į prigimtį yra įdiegęs Kūrėjas. Visos dvasinės ir kūno pastangos turi būti skirtos tam, kad žmoguje vėl būtų atkurta ta ankstesnioji hierarchija ir sielos dalių subordinacija aukštesnei, protingajai sielos daliai, kuri savo ruožtu ir pirmiausia turi būti pavaldi Dievo įstatymui. Jausmai ir aistros turėtų teigiamai prisidėti prie gero žmogaus veiksmo ir tuomet moralės požiūriu jos bus geros. Moralės požiūriu žmogus yra tobulas, kai jį kreipia į gėrį ne vien jo valia, bet ir jausmai, kaip pasakyta psalmėje: *Mano širdis ir kūnas gieda iš džiaugsmo gyvajam Dievui* (8).

Tačiau vis dėlto gali nutikti priešingai: netvarkingos žmogaus aistros ir nevaldomas jausmingumas gali virsti kliūtimis, kurios trukdo aiškiai ir lengvai siekti savojo pašaukimo ir tikrosios palaimos. Tad yra reikalingas sielos ir širdies nutyrimas – kitais vardais dar įvardijamas kaip savistaba, askezė, išsižadėjimas, apsimarinimas arba, saktant bibline kalba, *nusivilkimas senojo žmogaus* (9) – idant žmogus galėtų suturėti ir kiek galima labiau pavesti savo dvasios vadovavimui į visas puses jį traukiančias aistras, nelyginant koks užsispyręs žirgas platoniškoje sielos kininio alegorijoje. Tokiu būdu išsivaduos tikroji, dvasinė žmogaus prigimtis, o ypač gebėjimas mylėti. Vidinės budrumo ir askezės kovos pastangos yra nukreiptos ne tiek prieš pačią nuodėmę, kiek prieš ydingus ir pavojingus mūsų polinkius, kurie yra nuodėmių šaltinis. Dykumos tėvai, ypač Evagrijus, askezės ir viso vienuoliškojo triūso siekiamą tikslą apibrėžė kaip beaistriškumo siekimą, kitaip tariant, ne aistrų apskritai, bet tik netvarkingų aistrų pašalinimą. Pasiekus tokią pakopą, kada netvarkinga ais-

tra žmogaus daugiau neišmuša iš tikrojo gėrio siekimo kelio, jame išsiskleidžia meilė, o ir jo protas gali be baimės gilintis į dieviškuosius dalykus ir į patį Dievo intymumą. Tai yra viso gyvenimo užduotis, ir žmogus negali pasitenkinti tuo, kas jau pasiekta.

Dvasingumo tradicija, sekdamas Šventojo Rašto keliu ir kartu prisimindama stoikų idealą, dažnai palygino asketinį savęs tramdymo ir apribojimo bruožą su kova, grumtynėmis su sielos priešais. Vien tikėjimas atskleidžia pilnutinį šios kovos pobūdį. Netikinčiam žmogui pastangos nugalėti kokią nors aistrą bus viso labo *grumtynės su kūnu ir krauju* (10), tačiau mes puikiai žinome, kad žmogaus antagonistas nėra vien tik jo kūnas. Sakėme, jog aistra moraliniu požiūriu nėra nei gera, nei bloga. Apie aistras taip pat sakome, kad jos yra sužadinaimos, išjudinamos. Vadinasi, jų judesys bus atoveiksmis, reakcija į išorės dirgiklį, kuris gali būti arba supanti aplinka: vaizdai, garsai, kvapai, skonis bei lytėjimas, arba mintys, kurios yra protinis aplinkos atvaizdavimas. O mintys savo ruožtu, pasak dvasios autorių (11), gali turėti skirtingus šaltinius: angelus, demonus, žmogaus prigimtį. Visą kovos dramą nusako Evagrijus Pontietis vieno savo veikalo įžangoje: „Iš protingųjų prigimčių, kurios yra po dangumi, vienos kovoja, kitos – padeda kovojančioms, o dar kitos – kaunasi prieš kovojančias ir įnirtingai sužadina bei sukursto prieš jas kovą. Tie, kurie kovoja, tai žmonės, tie, kurie jiems padeda, tai Dievo angelai, o jų priešai – tai netyrieji demonai“ (12). Reikėtų trumpai sustoti prie kovos tematikos Šventajame Rašte ir dvasios mokytojų apmąstymuose.

Šventojo Rašto liudijimai

Imkime tik Naująjį Testamentą. Visas Kristaus gyvenimas buvo nuolatinė ir ilga kova su priešiškomis Dievo Karalystei jėgomis. Kaip pirmąjį ir pagrindinį Jėzaus priešą Evangelija pristato velnią. Gundymų dykumoje scena mums parodo, kad Viešpats nuo pat savo viešosios veiklos pradžios veda nuožmią ir tiesioginę kovą su šėtonu (13). Nė vienas Kristaus žodis ar veiksmas nebuvo veltui, bet buvo skirti pamokymui. Šv. Jonas Auksaburnis sako, kad *Kristus, pasiryžęs padaryti viską ir viską iškęsti vardan mūsų pamokymo, panorą būti nuvestas į dykumą kovoti su velniu tam, kad kiekvieną krikščionį pamokytų, jog nedera išsigąsti, jeigu jis po krikšto patiria stiprius išmėginimus, tarsi tai būtų kažkas nenormalaus* (14). Iš tiesų Mato evangelijos skaitinys apie Kristaus gundymą dykumoje yra paraginimas visiems prisiminti, kad tikėjimas yra kartu ir kova. Ir šioje kovoje, pasak apaštalo Pauliaus žodžių: *Mes grumiamės ne su krauju ir kūnu, bet su kunigaikštystėmis, valdžiomis, šių tamsybių pasaulio valdovais ir dvasinėmis blogio jėgomis dangaus aukštumose* (15). Būtent todėl Jėzus panorą pirmiausia užpulti blogio šaltinį –

patį šėtoną, tą apsiginklavusį žmogų galiūną, pasak Evangelijos palyginimo, kuris jautėsi saugus namuose, kuriuos jis buvo užgrobęs (16). Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad ši Jėzaus kova su blogio jėgomis baigėsi jo paties pralaimėjimu, nes kova jam kainavo gyvybę, tačiau iš tikrųjų per šią atperkančią mirtį Jėzus nugalėjo mirties kunigaikštį ir jį išmetė laukan (17).

Tačiau šėtonas nėra vienas. Jis turi sąjungininkų ir vienas iš tų sąjungininkų yra pasaulis. Pasaulis čia reiškia ne Dievo kūrinį, apie kurį jis pats kontempliuodamas pasakė, kad „tai buvo gera“. Pasaulis, kaip šėtono sąjungininkas, yra visi tie, kurie aistringai vaikydami žemiškųjų gėrybių ir žmogaus palaimą matuodami praeinančiais dalykais laisva valia užsidaro nuo Gerosios Naujienos ir net kliudo atpirkimo darbui. Kristus kovojo su šiuo regimu priešų ir prieš kentėdamas savo mokiniams bylos: *Drąsos, aš nugalėjau pasaulį* (18).

Galiausiai trečioji priešų grupė, kuri sukelia karus, – tai kūnas. Kadangi nei velnias, nei pasaulis negalėtų nieko mums padaryti, jeigu jie mumyse pačiuose nerastų jiems pritarimo: patys baisiausi priešininkai yra mumyse pačiuose. Šv. Augustinas sakė: „Nereikia bijotis jokio išorinio priešo: nugalėk pats save ir pasaulis taps nugalėtas“ (19). Ir dar jis sakė: „Neieškok nugalabyti niekšybės, tarsi ji būtų išorėje už tavęs. Pažvelk į save patį ir pamatyk, kokia galybė kovoja prieš tave... Tavo niekšybė užgimė iš tavęs; būtent tu pats, o ne kas kitas sukyla prieš tave“ (20). Kitas dvasinis autorius tvirtina, kad velnio ginklai yra mūsų ydos, mūsų kūnas yra jo skydas; jis suranda savo sąjungininkų mūsų juslėse, atmintyje, mūsų aistrose ir net mūsų palieguosioje sveikatoje. Panašiai ir vienas Dykumos tėvų sako: „Kiekviename išmėginime (arba pagundoje) nekaltink žmogaus, bet vien tik save patį sakydamas, tai man nutiko dėl mano nuodėmių“ (21). Ir šiuo atveju Kristus savo gyvenimu, santūria laikysena, ilgaus pokalbiais su dangiškuoju Tėvu, pasivedimu jo valiai iki kryžiaus mirties mums parodo pavyzdį, kaip kovoti su iš žmogaus prigimties kylančiomis aistromis – baime, nusiminimu, jautrumu ar neviltimi. Kristaus gyvenimas yra pilnutinis žmogaus apreiškimas žmogui.

Šv. Paulius dažnai kalba apie dvasios kovą su kūnu. Žmogus yra laimikis šios kovos, kuri jame turės pasibaigti niekšybės arba šventumo pergale. Tačiau ir pats žmogus kaip aktyvus veiksnys dalyvauja šioje kovoje, ir apaštalas Paulius ragina romiečius neatiduoti savo narių nuodėmės tarnystei, kaip „neteisybės ginklų“, bet juos panaudoti Dievo tarnystėje, kaip ginklus, kurie pasitarnaus šventumo veiksmams. Savo mokinį Timotiejų šv. Paulius ragina kovoti gerą kovą ir kęsti vargus, kaip kenčia tikras Kristus karys (22). Kitame laiške Paulius,

pavartodamas sporto metaforą, aprašo negailestingą kovą prieš savo kūną (23).

Ypač Laiške efeziečiams apaštalas ilgai kalba apie sielos priešus ir apie ginklus, kurių krikščionis turi imtis, idant kovotų dvasios kovą (24). *Mes grumiamės ne su kūnu ir krauju*, – sako jis, – t. y. ne su silpnais ir menkais žmonėmis, bet su viršžmogiškais galiomis – blogaisiais angelais. Norint atlaikyti tokius priešus, būtina pilna ginkluotė, kurios kiekvieną detalę išvardija apaštalas Paulius, remdamasis to meto romėnų legionieriaus ginkluote. Krikščionis yra *susijuosęs savo strėnas tiesa* – kas yra darma ir jo minties ir veiksmo atitikimas, kas jam duoda tvirtumo ir ryžto. Jis yra *apsivilkęs teisumo šarvais* – kas yra jo teisumas ir nuoširdumas akivaizdoje Dievo, kuris tiria žmonių širdis, kur slypi dorovės elgesio šaknys. Krikščionis yra *apsiavęs kovas ryžtu* – kas tinka Ramybės Evangelijos skelbėjams. *Tikėjimas*, t. y. visiškas prisišliejimas prie Kristaus, krikščioniui yra *skydas*, į kurį atsimušios užgęsta visos piktojo ugninės strėlės. Galiausiai *išganymo šalmas*, arba išganymo viltis (25), apsaugo krikščionį nuo nevilties, o *Dievo žodis*, kuriuo Jėzus pasinaudojo dykumoje gundomas, yra *kalavijas*, kurį įduoda Dievo Dvasia, kad būtų pašalintos nuodėmės ir klaidos galybės. Prie šių šviesos ginklų dar reikia būtinai pridėti malda: ji išprašo Dievo pagalbos ir suteikia kitiems ginklams veiksmingumo.

Dvasiniai autoriai

Remiantis šiais Rašto tekstais, kovos, grumtynių tematika tapo viena iš bendrinių visoje dvasinėje literatūroje. Dvasinė kova prieš autorių akis iškylo dviem skirtingais būdais. Kartais siela atrodo kaip uždaras laukas, kuriame nuolat kaunasi ydos ir dorybės, kūnas ir dvasia. Kartais pats krikščionis eina į kovą ir su ginklais rankose stengiasi įveikti priešiškas jėgas.

Kaip mano Grigalius Nazianzietis, yra išorinių ir vidinių kovų, reikia kovoti naktį ir dieną, atvirai ir slapta, savo viduje ir išorėje (26). Evagrius kalba apie „materialų ir nematerialų karą“. Tačiau, kad ir kaip būtų pristatoma toji kova, ji visuomet išreiškia šv. Pauliaus mintį, jog reikia mumyse numarinti *senąjį žmogų*, idant galėtų gyventi naujas. Kristui priklauso mumyse ir mūsų išorėje nugalėti savo priešus.

Iš Kristaus kovos su piktoju perspektyvos Bažnyčios tėvai interpretuoja įvairius Jėzaus gyvenimo įvykius: krikštą, jo gundymą dykumoje, o ypač – kryžių. Tad krikščionims dvasinis gyvenimas yra kova su demonais ir ši tradicinė samprata Dykumos tėvų svarstymuose įgauna naują prasmę, nes dykuma yra išskirtinai demonų karalystė, o vienuolis, kuris ten pasitraukia, eina susikauti su jais vienas prieš vieną.

Būtinybė kovoti

Sokrato apologijoje skaitome: „Gyvenimas be išbandymų nėra vertas gyventi“ (27). Tai iš antikos ateinanti idėja – artinantis prie Dievo, perėjimas per išbandymus yra privalomas. Tačiau pagonys autoriai čia pernelyg akcentuoja paties žmogaus valią ir pastangas, be to, pasitaiko, kad panašios ištaros nėra paremtos asmeninėmis, konkrečiomis patirtimis.

Jobo istorijoje ir Laiške žydams kalbama apie teisuolių tikėjimo išbandymus. Panašiai Bažnyčios tėvai primena tikėjimo išbandymo pavyzdžius iš Senojo Testamento ir juos interpretuoja kaip evangelinių reikalavimų pirmvaizdį.

Anot Klemenso Aleksandriečio, tikrasis „gnostikas“ (t. y. pažinimą turintis krikščionis) turi prašyti Dievo, kad būtų išbandytas (28). Palaimintoji vienuolė Sinkletikė pasakė: „Iš pradžių tie, kurie artinasi prie Dievo, patiria daug kovų ir vargo, o vėliau gi – neapsakomas džiaugsmas. Kaip ir tie, kurie ketina uždegti ugnį, iš pradžių ašaroja nuo dūmų siekdami laukiamo rezultato, ir iš tikrųjų yra pasakyta: *Mūsų Dievas yra visa naikinanti ugnis* (29) – taip ir mums reikia per ašaras ir vargus uždegti mumyse dieviškąją ugnį“ (30).

Šv. Antanas Didysis (+356), laikomas vienuolių tėvu, taip kalbėjo: „Nė vienas, kuris nebus išmėgintas (31), negalės įeiti į Dangaus Karalystę.“ „Išties, – sakė jis, – pašalink išmėginimus ir nebus nė vieno išgelbėto“ (32). Tas pats šv. Antanas apibūdino didžiausią žmogaus darbuotę taip: visada prisiimti už savo nuodėmes kaltę Dievui ir tikėtis išmėginimo iki paskutinio atodūsiu (33). Savo žodžius jis patvirtino gyvenimu. Antano gyvenimas buvo nuolatinė kova su demonais nuo pat jo pasiryžimo tapti vienuoliu pradžios. Jo vienuoliškas kelias yra pažymėtas vis didesniais atsiskyrimo ir pasitraukimo į nuošalę etapais: iš pradžių jis maždaug dvejus metus gyvena asketiškai savo gimtosios gyvenvietės pakraštyje, po to praleidžia apie tryliką metų apleistame kape, vėliau dvidešimt metų apleistame forte ir galiausiai pasitraukia gyventi ant kalno nuošalėje. Kiekvieno etapo metu jis patirdavo vis naujų susirėmimų su priešų galybėmis. Reikia pabrėžti, kad pati dykuma, seni kapai ar apleisti pastatai egiptiečių sąmonėje asocijavosi su demonų buveine. Tad pasitraukimas į tas vietas, kurios liaudies sąmonėje priklausė demonams, yra tiesioginis iššūkis blogio jėgoms. Vienuolis yra pašauktas, padedamas tikėjimo į Dievą ir askezės, apvalyti piktojo galios pasireiškimo vietas, todėl vienuolio pasitraukimas į dykumą ir atvira kova su demonu tęsia Kristaus pradėtą egzorcizmo darbą.

Apie Antano laikyseną kovoje su demonais jo biografas sako: „O jis, giliai širdyje mąstydamas apie Kristų ir žmogui jo suteiktą kilnumą, svarstydamas apie dvasinę sielos prigimtį, užgesindavo velnio apgaulės žarijas. Ir vėl priešas jam piršdavo lengvus malonumus, o Antanas, kupinas įniršio ir liūdesio, giliai mąstė apie amžinosios ugnies bausmę bei kirmino (34) sopulius ir šiomis mintimis pasipriešindamas perėjo šį išbandymą nepatyręs žalos“ (35). Kiekvieną Antano pergalę prieš demonus lydėjo speciali Dievo Dvasios dovana. Iš pradžių tai buvo daugiau jam asmeniškai skirtos dovanos, kad sustiprėtų jo vidinis žmogus ir būtų pažabotas jausmingumas bei jaunystės amžiui būdingos aistros. Bet vėliau, per išmėginimus tapęs patikimu tarnu, Antanas gauna tokias Dvasios dovanas kaip dvasinės tėvystės charizma bei gydymo dovana, kurios skirtos mistiniam Kristaus Kūnui – Bažnyčiai ugdyti. Panašiai pasikartoja ir šv. Benedikto gyvenime. Jis kurį laiką gyveno atsiskyres kaip anachoretas, bet po to, įtvirtinęs santūrumo ir susilaikymo dorybes, Benediktas pasidaro pajėgus lydėti kitus ir tampa vienuoliškos bendruomenės galva. Grigalius Didysis, šv. Benedikto biografas, sako: „Kas laisvas nuo ydos pagundų, tas teisėtai tampa dorybių mokytoju“ (36).

Vienuolis – tai ypač stipriai išbandomas žmogus, kadangi, pasak Evagrijaus, „neįmanoma įgyti išminties be kovos“ (37), net vienas iš vienuolio sinonimų graikų kalboje yra „kovotojai, kovojantys“ (38). Šv. Benediktas savo Reguloje peikia vienuolių kategoriją, kurie nėra išbandyti it auksas krosnyje. Jis taip pat patiki slaugyti dvasiškai silpnesnius ir pažeidžiamus brolius tiems vienuoliams, kurie jau iš savo asmeninės patirties išmoko gydyti savo pačių žaizdas. Pagrindinis žmogaus priešas yra jis pats, ir ši priešą aptikti ir deramai įvertinti reikia tam tikrų sąlygų, kurių pagrindinė – atsiskyrimas nuo minios, vienvė, tyła ir buvimas su savimi pačiu.

Kasijonui, kuris ilgą laiką praleido Egipte su Dykumos tėvais, kova – tai Apvaizdos numatyta priemonė dvasiškai tobulėti, tai meilės liudijimas, kuris ištobulina laisvą apsisprendimą. Anot šv. Dorotėjaus, asketas neturi bijoti kartais net „įkristi į erškėčius ar purvą, kad paskui vėl surastų lygų kelią“ (39), nes „tie, kurie turi plaukti jūra ir išmano plaukimo meną, pasineria, kai atplaukia banga, ir leidžiasi jos užliejami, kol ji praeina; paskui vėl plaukia toliau be sunkumų“ (40).

Kova yra būtina ne tik pradedantiesiems, bet ir tobuliesiems. Bažnyčios istorijoje yra žinoma viena atskala – mesalianai (41), kurie tvirtino, kad dar šiame gyvenime galima pasiekti tobulumą ir laimėti pergalę prieš visas aistras. Pagal tikrą Bažnyčios mokymą, žmogus, kolei jis gyvas, negali tvirtinti, jog yra jau pasiekęs tokį tobulumo lygį, kad negali daugiau nupulti ar net jausti pagundą.

Tad kova niekada nepalauja ir žmogus nuolatos yra raginamas būti budrus. Priešingai minėtiems mesalianams, Evagrijus mano, kad gundymai vis stiprėja, kai vis toliau žengiama dvasiniu keliu. Sielos pažangą beaistriškume galime matuoti ją atakuojančių demonų savybėmis ir jėga (42).

Vidinė kova ir aštuonios mintys

Dvasinio kelio arba aistrų dresavimo pakopos pradžioje yra kovojama nuo žmi apšvalymo kova, nukreipta prieš žmogaus prigimtyje slypinčius nuodėmingus polinkius. Žemesniosios sielos dalies, ypač *iniršio*, sutrikimas yra didžiulė kliūtis dvasinei brandai, kuri turi vesti į kuo didesnę Dievo pažinimą, kontempliaciją ir vienybę su juo. Todėl askezė tarnaus kaip priemonė padaryti žemesniąją sielos dalį paklusnią protingajai sielos daliai, kuri pati savo ruožtu bus atvira ir imli Dievo malonei. Apsivalymo kelias prasidės nuo pačių grubiausių ir materialiausių aistrų, susijusių su valgymu, lytėjimu ir nuosavybės turėjimo troškimu. Po to žmogaus laukia kova su subtilesnėmis aistromis, kurios susijusios daugiau su siela negu kūnu – tai liūdesys, pyktis, *akedija* (arba vangumas), tuščia garbė ir puikybė. Šio kelio pabaigoje yra išigyjama *apatheia*, kitaip tariant, beaistriškumas (43), – tai būseną, kuri dar kitaip yra vadinama *sielos sveikata*.

Taigi dvasinio tobulėjimo pradžioje daugiausia tenka kautis su nuodėmės darbais, kitaip tariant, su išorėje atliekamu nedoru veiksmu, kurį paskatina materialūs objektai. Tokia, pasak Evagrijaus, yra „materialioji“ kova, kuri daug lengvesnė už „nematerialią“, vykstančią žmogaus širdyje su mintimis, kurių šaltinis gali būti tiek jo paties nuodėmės pažeista žmogiškoji prigimtis, tiek angeliškos, tiek demoniškos mintys. Savo asmeninės kovos vaisius Evagrijus įamžina viename savo veikale, pavadintame „Apie mintis“. Šis veikalas turėjo būti kaip dvasios tėvo *Enchiridion*, kitaip tariant, vadovėlis, nurodantis, kaip aptikti demoniškos įtaigos užuomazgas dar pačiose jų ištakose, t. y. gimstančiose mintyse, kurios gali nuvesti į nuodėmę. Taip pat veikalas yra skirtas pagelbėti kitam žmogui, kurį, pasak Dykumos tėvų, „kamuoja mintys“. Tad šiuo atveju kova persikelia į minčių lygmenį vaizduotės, vaizdinių bei iliuzijų, netikrų paguodų, įvairiausių apgavysčių pasaulyje, o žmogus priešinasi tam sąmoningumu ir širdies budrumu.

Veikalas „Apie mintis“ savo pateikiamu mokymu yra glaudžiai susijęs su pirmuoju Evagrijaus veikalų trilogijos kūrinium – *Praktikos*, arba *Vienuolis*. Jis turėjo lydėti vienuolį per įvairius aktyvaus apšvalymo etapus iki *apatheia*, kitaip tariant, aistrų nebuvimo. Veikalas „Apie mintis“ yra skirtas pažengusiajam tobulumo kelyje, kuris siekia kopti įvairiomis pažinimo pakopomis iki

„tyrosios maldos“ ir palaiminto dieviškosios šviesos regėjimo. O tam reikia ne vien tik susilaikyti nuo nuodėmingų veiksmų, bet ir pašalinti patį aistringą prisirišimą, kuris dažnai atgyja mintyse ir gali jose giliai įsišaknyti. Tad vienuolis ar dvasios žmogus yra raginamas laikytis askezės ir susilaikymo labiau vidiniu, mąstymo lygmeniu – vienuolis yra raginamas tapti ir viduje vienuoliu, pasak Evagrijaus žodžių (44), o tam reikia susipažinti su psichologijos pagrindais.

Dykumos tėvai, palikę gyvenamąjį pasaulį ir pasitraukę į dykumos vienatvę, galėjo labiau įsigilinti ir pažinti tai, kas dedasi žmogaus širdyje. Su asmeninių pergalių ir pralaimėjimų bagažu, Dievo malonės padedami, jie išmoko pirmiausia slaugyti savo pačių žaizdas, prieš tapdami dvasios gydytojais tiems, kurie į juos kreipdavosi. Labai dažnai Dykumų senolių pasakojimas prasideda jaunesnio vienuolio kreipiniu: „Tėve, mane kamuoja mintys.“ Praėjus daug amžių, padėtis nepakito, kadangi žmogaus prigimtis išliko ta pati, tik galbūt tapo pažeidžiamesnė. Todėl ir dabar aktualūs yra tie dvasios vadovai, kurie prie žmogaus psichologijos pažinimo prijungdavo dvasinį vadovavimą. Tokio vadovo trūkumas kitados paskatino vienuolį Liucijų kreiptis į Dykumos tėvą Evagrijų su prašymu: „Tu, o Tėve, jau šitiek daug metų gyveni dykumoje, tarsi motinos iščiose, kovodamas su neregimaisiais priešais; garbingasis Tėve Evagriju, tu esi apšvilkęs deramo sielai triūsio ginkluote ir tapai tokiu prityrusiu kovotoju prieš niekšybės dvasias, kad ne tik pats varai demonams baimę, bet dar ir kitus padrašini, kad ir jie savo ruožtu taptų kovotojais su netyrosiomis dvasiomis ir nešvariomis mintimis. Taigi aš teiraujuosi Tautosios Tėvystės: kaip man reikia kovoti prieš tamsybių valdovus, ir aš maldauju Tavo šventenybę, kad man sudėtum aiškų pamokymo žodį, idant mane supažindintum su visais demonų vylingais kėslais, kuriuos jie laisvai įgyvendina vienuolystės kelyje, ir kad tu tą pamokymą mums atsiųstumėi, idant ir mes patys lengvai pašalintumėm nuo mūsų tuos jų piktus pasiūlymus“ (45). Į šį prašymą Evagrijus atsiliepia ir parašo veikalą, pavadintą *Antirrheticus* (46). Tai vienas iš originaliausių Evagrijaus kūrinių, kurio aštuoni skyriai atitinka aštuonias pagrindines ydas arba blogybės dvasias. Kiekvieno skyriaus pradžioje yra paaiškinanti įžanga. Kūrinio turinys paprastas: Evagrijus, remdamasis Jėzaus kovos dykumoje su Šėtonu pavyzdžiu (47), pateikia įvairių Šventojo Rašto citatų demoniškomis mintimis atkirsti – *logismoi*. Evagrijus įžangoje sako: „Drauge su visu kitu savo mokymu Kristus mums perdavė tai, ką pats darė, kuomet buvo Šėtono gundomas, idant kautynių metą, kuomet demonai su mumis pradeda kovą ir į mus svaido savo strėles, mes jiems atsakytume žodžiais iš šventųjų Raštų, idant netyrosios mintys mumyse neužsibūtų ir nepalenktų mūsų sielos į nuodėmę“ (48).

Reikia atkreipti dėmesį, kad Evagrius padalija veikalą į aštuonis skyrius. Išties jis pirmasis pateikia išsamų mokymą apie aštuonias pagrindines mintis, arba polinkius, arba ydas (49). Tai reiškia, kad Evagrius skiria žmogui aštuonis pagrindinius „judėjimus, postūmus“, kurie su laisvu žmogaus pritarimu gali jį atitraukti nuo Dievo. *Didžiosios ydos*, kaip vėliau jos bus teologų pavadintos, yra kertiniai polinkiai, siekiai ir aistros žmogaus širdyje. Jos veda į bloga ir yra kitų aistrų šaltinis. Iš pradžių jos buvo vadinamos *logismo* (išvertus „mintys“; šis žodis Evagrijaus visados vartojamas su neigiamu atspalviu, todėl *logismos* reikštų „bloga mintis“, „nedora mintis“), arba dar *pneumata* (dvasios), ar *vitia* (ydos) ir galiausiai nuo XIII a. joms pavadinti įsivyravo žodis „nuodėmė“.

Kodėl toks apibrėžtas skaičius aštuoni? Vakarų Bažnyčios tradicijoje mes įpratę girdėti apie septynias didžiąsias ydas ir šiek tiek skirtingą jų sąrašą (50). Kodėl iš pradžių tos nuodėmės buvo vadinamos mintimis (*logismo*)? Šio mokymo pagrindas yra biblinis. Išties skaičius aštuoni yra paimtas iš *Ist 7, 1*, kur yra išvardytos septynios tautos, kurias turi nugalėti Izraelis prieš įžengdamas į Pažado Žemę. Prie šio skaičiaus reikia pridurti aštuntąjį priešą, kuris jau buvo nugalėtas – egiptiečius (51). Bažnyčios tėvai, tarp jų ir Origenas, didžiausias iš Evagrijaus įkvėpėjų, palygina izraelitų išėjimą iš Egipto ir jų kovą su septyniomis tautomis su kiekvieno pakrikštytojo gyvenimu. Krikštu žmogus palieka Egiptą, simbolizuojantį nuodėmės vergiją, tačiau pakeliui į Pažado Žemę, t. y. Dangaus Karalystę, jam dar tenka kovoti su septyniomis dvasinėmis priešų jėgomis. Taip pat ir žodis *logismos*, turintis neigiamą atspalvį, randa savo ištakas Mato evangelijos 15 skyriaus 19 eilutėje, kur sakoma: *Iš širdies išeina pikti sumanymai, žmogžudystės, svetimavimai, paleistuvystės, vagystės, melagingi liudijimai, šmeižtai*. Komentuodamas šią Rašto eilutę Origenas pasakys, kad bet kokios nuodėmės šaltinis ir pradžia yra blogos mintys (52).

Nors mokymas apie aštuonias didžiąsias ydas, arba *mintis*, kyla iš vienuolinės buities ir aplinkos, tačiau jis bus taikomas visiems tikintiesiems. Jau minėtame veikle *Praktikos*, arba *Vienuolis*, Evagrius pateikia sąrašą pagrindinių aštuonių minčių, iš kurių kyla visos kitos: „Iš viso yra aštuonios pagrindinės (= gimininės) (53) mintys, kurios aprėpia visas mintis. Pirmoji iš jų yra rajumo (mintis), o po jos seka gašlumo, trečioji – gobšumo, ketvirtoji – liūdesio, penktoji – pykčio, šeštoji – *akedijos* (arba vangumo), septintoji – tuščios garbės, aštuntoji – puikybės. Kad visos šios mintys vargintų sielą arba jos nevargintų – tai nepriklauso nuo mūsų, tačiau nuo mūsų jau priklausys, ar jos mumyse užsisibus, ar neužsisibus, ar sužadins aistras, ar jų nesužadins“ (54).

Kovoti prieš blogas mintis Evagriui yra tolygu kovoti prieš demonus, kurie jas sužadina. Pagal tai, kokią sielos dalį demonai stengiasi sudrumsti, Evagrius skiria dvi minčių arba gundymų kategorijas: pirmoji – tai mintys, kurios ištinka žmogų kaip gyvūną, o antroji kategorija – tai mintys, kurios ištinka žmogų kaip protu apdovanotą būtybę. Pirmos kategorijos mintys liečia žemesniąsias sielos dalis, t. y. *geismą* (graik. *epithymia*) ir *iniršį* (*thymos*), jas turi ir gyvūnai, kaip moko Aristotelis, kuriuo Evagrius iš dalies seka.

Žemesnėje sielos dalyje, vadinamoje *geismas*, demonų sužadintos mintys daugiausia bus apsirijimo ir gašlumo mintys ir įvairios jų formos. Tokias mintis demonai galės sužadinti ne vien tik prisiminimais, vaizduote, bet net ir kūno prilietimu, apie ką Evagrius ne kartą užsimena. Šios sielos dalies ligos požymiai pasireiškė įvairiais sapnais ir regėjimais, daugiausia erotiniais.

Žemesnės sielos dalies *iniršio* sveika būklė turi labai didžiulę svarbą malda, todėl demonai siekia ją sutrikdyti, būtent todėl vienuolis turi ypatingą dėmesį skirti šios sielos dalies terapijai. Apie tai, kad iš *iniršio* kylančios aistros gali pažeisti net iš pirmo žvilgsnio didelio šventumo darbus, liudija viena apoftegma: „Tėvas Agatonas sakė: *Jeigu pikčiurna net prikeltų mirusįjį, jis nėra Dievui priimtinas*“ (55).

Šios sielos dalies ligos simptomai pasireiškė sapnų metu siaubą keliančiais reginiais: pavojingi laukiniai žvėrys, net mitiniai drakonai, kalnų tarpekliai, persekiojimo jausmas. Šių dviejų žemesniųjų sielos dalių gydymas ir buvo patikėtas apsisvalymo, skaidrėjimo etapui, tačiau šioje žemėje *apatheia* niekada nebus tobula, ir, skirtingai nuo stoikų mokymo, vienuolis nuolatos turės budėti, nes, pasak Evagrijaus, apsilaidimas kokioje nors vienoje dorybėje gali tapti nupuolimo priežastis.

Daug subtilesnės yra tos mintys, kurios ištinka žmogų kaip protingą būtybę, t. y. mintys, susijusios su jo racionaliąja sielos dalimi (graik. *logistikon*). Pirmiausia tai bus tuščia garbė, kuri palies tuos vienuolius ar dvasinio tobulumo siekiančius žmones, kurie bus sėkmingai nugalėję žemesniųjų sielos dalių mintis ir įsigis dalinę *apatheia*. Tuščia garbė savo ruožtu atidarys duris puikybei (56) – didžiausiam blogiui, pasak Evagrijaus, kadangi ji gali sukelti žmogui pamišimą (57).

Slaugyti sielos ligas

Evagrius nepasitenkina vien tik psichologinio fenomeno paminėjimu, bet pateikia ir keletą patarimų, kaip slaugyti sielos „ligas“. *Kiekvienai žemesnei sielos daliai yra skirtas ir slaugymas. Cituodamas vyskupo žodžius, jis sako:*

„Serapijonas, Tmuito bažnyčios angelas, kalbėjo, jog intelektas, atsigėręs dvasinio pažinimo, yra tobulai nuskaistinamas, jog meilė užgydo karščiuojančias įniršio vietas, o tuo tarpu susivaldymas sustabdo vis tekančius nedorus troškimus“ (58).

Taigi prieš mintis ar aistras, kurios pabudina *geismą*, jis rekomenduoja askezę, pasninkus, naktinius budėjimus, gulėjimą ant kietos žemės, saikingą duonos ir vandens vartojimą (59). Vienoje vietoje jis sako: „Sausesnė ir pastovi (reguliari) dieta glaudžioje vienybėje su meile netrukus veda vienuolį į *apatheia* uostą“ (60).

Prieš mintis, kurios siekia sudirginti *įniršį*, Evagrijus rekomenduoja tokias dorybes kaip pakantumą, ypač – romumą, pagiežos nelaikymą, taip pat išmaldos dalijimą, psalmių giedojimą. Evagrijus pataria panaudoti sielos dalį *įniršį* kovai prieš gašlumo mintis, taip pat ir minčių introspekcinę analizę.

Kaip jau minėjau, Evagrijus pateikia asmeninės patirties vaisius. Kaip vienas iš dvasinių autoritetų Celių dykumoje, jis tiesiogiai susidūrė su įvairiomis psichologinėmis problemomis. Psichologinio sutrikimo priežastis jam yra ne kas kita, kaip kenksmingas demonų veikimas. Vienuolis neturi pasitenkinti tuo, kad geba atsispirti blogoms mintims, jis dar turi pažinti pačios blogos minties atsiradimo priežastis. Kai vienuolis pažins, kokiū būdu demonai jam įperša vienokias ar kitokias jų mintis, jis gebės lengviau juos nugalėti. O demonai, pasak Evagrijaus, mintis sužadina per *noēmata*, t. y. juslinių objektų protinius atvaizdavimus – paveikslus kopijas, panašius į įspaudą, kurį intelekto palieka juslėmis patiriami objektai.

Protiniai atvaizdavimai (*noēmata*), griežtai filosofiskai kalbant, – sąvokos, konceptai, yra pradmenys pažinimui, kuris prasideda juslėmis. Jie yra neatsiejami nuo žmogaus, kaip kūną turinčios būtybės, konkrečios būklės ir tarnauja aukštesniam pažinimui pasiekti – paties Dievo pažinimui. Dievas protinius atvaizdavimus (*noēmata*) kaip kaimenę patikėjo žmogui, idant jis, kaip geras ganovas, jais pasirūpintų: savo žemesne sielos dalimi *geismu* juos mylėtų, o *įniršiu* apgintų nuo „vilkų“, t. y. tų protinių atvaizdavimų, kuriuos sužadina demonai (61).

Demonai veikia pasitelkdami juslinių objektų protinius atvaizdavimus ir sieloje sužadina blogas mintis, siekdami sudirginti žemesniąsias sielos dalis: *geismą* ir *įniršį*, idant žmogų atitrauktų nuo Dievo ieškojimo ir pažinimo. Šie protiniai objektų atvaizdavimai yra saugomi atmintyje ir iš ten gali būti arba paties proto, arba demonų vėl naujai sužadinti, atnaujinti. Pačius protinius atvaizdavimus Evagrijus padalija į dvi grupes: aistringus ir neaistringus. Vienuolio pagrindinis rūpestis bus sergėtis aistringų

protinių vaizdinių. Nors gyvenimas dykumos nuošalėje vienuolį išgelbėjo nuo supančios aplinkos objektų (graik. *pragmata*), kurie galbūt dažnai buvo jo aistrų šaltiniai ir stimulai, tačiau ir dykumoje jo laukia nuolatinė kova su mintimis. Čia tinka pacituoti šv. Antano žodžius: „Tas, kuris yra įsikūręs dykumoje ir gyvena susikaupęs, yra išsivadavęs iš trijų kovų: klausymo, kalbėjimo ir matymo, jam belieka tik vienintelė – širdies“ (62).

Išties vienuolio kova vyksta jo širdyje su mintimis, kurių šaltiniai yra įvairūs: susitikimai su broliais gali sukelti pavydo ar pagiežos jausmą arba gobšumo mintis; net ir Biblijos skyriai gali sužadinti vienuolio vaizduotę, bet mintys kils iš aistringų prisiminimų ir vaizduotės.

Demonai, kaip beje ir angelai, negali skaityti žmonių širdyse (63), nes jos kaip knyga yra atviros tik Kūrėjui. Todėl demonai stebės išorinę žmogaus laikyseną, jo gestus, kalbą, emocines reakcijas tam, kad pažintų jame glūdinčias aistras. Viename savo laiške Evagrijus gyvai aprašo, kaip skirtingi demonai stebi vienuolio veiksmus ir žodžius, idant sužinotų apie jame esančias aistras (64). Kita vertus, demonai negali tiesiogiai paveikti sielos, todėl jie veiks tarpininkaujant kūnui, kartais tiesiogiai jį paveikdami, bet dažniausiai žadindami vaizduotę. Demonai skatins vienuolį širdyje laikyti pagiežos mintis ir vaizduotėje keršyti skriaudikui. Analogiškai ir su paleistuvystės, tuščios garbės ir kitomis mintimis.

Kovojama su mintimis ne tik dieną, kadangi demonai paruošia dirvą dienos puolimui naktį, sapnais ir naktiniais regėjimais sudirgindami žemesniąsias sielos dalis. Evagrijus rašo: „Iš tiesų labai smarkiai kitą dieną yra gundomas *įniršis*, kada jis buvo prieš tai naktį sujaudintas, ir *geismas* lengviau priima gašlumo mintis, kada jis buvo prieš tai sapnuose šiek tiek išjudintas. Tokius vaizduotės reginius jie (t. y. demonai) užtraukia, kaip jau sakiau, norėdami paruošti sau kelią kitai dienai, arba kuo labiau naktį pažeminti tuos, kurie vakarykštės dienos metu buvo jau iš anksto sujaudinti. O dėl siaubą keliančių vaizduotės reginių, tai į juos daugiausia papuola tie broliai, kurie yra irzlūs ir karšto būdo, į gėdingas fantazijas – tie, kurie pasisotina daugiau negu reikia duona ir vandeniu“ (65).

Kai vienuolis suvoks sapno ar dienos metu turimo protinio atvaizdavimo prigimtį, jis galės imtis reikiamų kovos priemonių. Jeigu, sakykime, vienuolį apėda pagiežos mintys, jis žino, kad yra puolama jo sielos dalis *įniršis* ir kad jo priešininkas yra pykčio demonas. Be asketinių pratimų ir atitinkamų dorybių *įniršiui* sušvelninti Evagrijus rekomenduoja ir kitą metodą, kuris glaudžiai susijęs su tai, kaip Evagrijus, sekdamas stois, suvokė juslinio objekto ir jo įspaudo intelekto ryšį.

Pasak stoikų ir paties Evagrijaus, mūsų protas vienu ir tuo pačiu metu negali priimti dviejų skirtingų objektų protinių atvaizdavimų (remiantis žiedo išpaudo vaške pavyzdžiu). Tokiu atveju Evagrius rekomenduoja „išvaryti“ vieną protinį atvaizdavimą kitu. Nepaisant šios klaidingos teorijos, metodas psichologiškai yra teisingas. Prie to paties metodo galima priskirti subtilesnę taktiką, kurios esmė tokia: kadangi vieni demonai yra priešiški kitiems, reikia vienas blogas mintis nuvaryti kitomis. Pavyzdžiui, paleistuvystės demonas negali sutarti su tuščios garbės demonu, todėl tuščios garbės mintimis galima išvaryti įkyrią gašlumo mintį. Evagrius apie šias taktikas sako: „Tuščios garbės demonas nesutaria su paleistuvavimo demonu, ir negalima teigti, kad jiedu kartu tuo pat metu puola sielą, nes pirmasis žada garbės titulus, o antrasis užtraukia negarbę. Taigi, jei kuris tik iš jų dviejų prisiartinęs tave spaus, tuomet tu savyje formuok jam priešingo demono mintis. Ir jeigu tau pavyko, kaip sakoma, išstumti vieną vinių kita vinių (66) – tada žinok, kad tu esi netoli *apatheia* ribų. Mat tavasis intelektas pajėgė žmogiškomis mintimis niekais paversti demono mintis. Tačiau nusižeminimu nuginti tuščios garbės mintį, arba santūrumu – gašlumo, tai jau būtų labai gili *apatheia* įrodytas. Ir pamėgink pritaikyti šią taktiką visiems vienas kitam priešingiems demonams, nes taip tu sužinosi, kokia aistra esi labiausiai paveiktas. Ir vis dėlto, kiek tik pajėgi, prašyk Dievo, kad nuvarytum priešininkus antruoju būdu“ (67).

Dar kitas, nesenstantis būdas, kaip atsispirti pagundoms, jį ir stoikai rekomendavo, – tai blaivi minčių analizė, jų išskaidymas į atskirus elementus. Panašią metodiką prisirišimui sumenkinti rekomenduoja Markas Aurelijus: „Imsi niekinti malonų dainavimą, šokį, daugiakovę; jeigu suskaidysi melodiją į atskirus garsus ir dėl kiekvieno klausi savęs, ar jis blogesnis už kitus, tu pasimesi. Tą patį padaryk su šokiu, suskaidyk jį į atskirus judesius ir pozas; pakartok tai ir su daugiakove. Taigi atmink, jog viską, išskyrus dorybę ir tai, kas iš jos išplaukia, turi skaidyti į dalis ir dalimis tyrinėti, kad imtum visa tai niekinti; pritaikyk tai ir visam gyvenimui“ (68). Galima būtų šį būdą pavadinti filosofo požiūriu į konkrečią duotybę. Savaiame suprantama, kad tai negarantuoja sėkmės, kadangi proto sprendimai yra viena, o valios galia – kita.

Toliau analizuodamas mintis, Evagrius pateikia dar kitą jų padalijimo kriterijų: šikart remiantis jų kilme. Tokiu atveju turėsime demoniškasias, žmogiškasias ir angeliškasias mintis. Demoniškosios yra blogos, nes jų siekiamas tikslas – nuvesti iki nuodėmės darbo. Žmogiškosios mintys yra paprasti protiniai atvaizdavimai, su kuriais nėra susieta jokia aistra. O angeliškosios mintys tyrinėja sukurtųjų daiktų prigimtį bei jų esminius pagrindus. Žmogiškosios mintys savo ruožtu yra skirsto-

mos į dvi kategorijas: gerąsias ir blogąsias. Gerosios tai tos, kurios kyla iš mūsų prigimties, kaip Dievo sukurtos geros. Kitais žodžiais tariant, tai gėris, kuris kyla iš mūmyse esančių dorybės, arba *Logos*, sėklų. Be to, gerosios mintys kils taip pat ir iš mūsų laisvos valios, kuomet ji renkasi tai, kas gera. Kita vertus, žmogaus mintys bus blogos, kai jo laisva valia links į blogį.

Tarp pamatinių aštuonių minčių, ar ydų, iš kurių vėliau kyla visos kitos ydos, Evagrius skiria tris pagrindines: rajumo, gobšumo ir tuščios garbės, kurios yra kitų minčių pagrindas. Jis paaiškina: „Nėra įmanoma įkliūti į paleistuvavimo dvasios rankas, jeigu prieš tai nebus nusišleista rajumo dvasiai; ir nėra įmanoma, kad įmiršis susidrumstų, jeigu žmogus nesipeš dėl maisto ar turto, ar garbės; nėra įmanoma pasprukti nuo liūdesio demono, jeigu bus atimti pastarieji dalykai arba jei nebus įmanoma jų įsigyti; žmogus nepabėgs nuo puikybės – velnio pirmojo daigo, jeigu jis nebus ištrėmęs lauk visokio blogio šaknies – gobšumo (69), nes išties, pasak išmintingojo Saliamono, *neturtas padaro žmogų nusižeminusį* (70). Taigi, trumpai drūtai tariant, žmogui nėra įmanoma pakliūti demonui į nagus, jeigu jis prieš tai nebus sužeistas anų, pirmoje gretoje stovinčiųjų, vadovų. Būtent todėl velnias anuomet ir pasiūlė šias tris mintis Išganytojui, pradžioje paragindamas akmenis paversti duona, po to jam pažadėjo visą pasaulį, jeigu parpuolęs jį pagarbins, o galiausiai sakė, kad jeigu paklus, jis bus apsuptas šlovės, kadangi nebus patyręs jokios žalos iš tokio didelio aukščio krisdamas. Tačiau mūsų Viešpats, pasirodęs už šiuos gundymus pranašesnis, paliepė velniui pasišalinti lauk (71). Tokiu būdu jis ir mus pamokė, kad nėra įmanoma atstumti velnio, jeigu mes nepaniekinsime šių trijų minčių“ (72). Suprantant tokią ydų tarpusavio priklausomybę ir seką, yra daug lengviau kovoti su aistra pašalinant jos priežastį, negu kovoti su jos pagimdytomis pasekmėmis.

Kitos dvasios kovos priemonės

Kaip jau buvo minėta, pačios veiksmingiausios priemonės įveikti nuodėmingą būseną yra priešingos savybės plėtojimas. Nepakanka numalšinti aistras, laikinai jas pašalinti, kad kartais, kaip tame Evangelijos palyginiame, piktoji dvasia, suradusi namus tuščius ir iššluotus, nenuėitų ir nepasikviestų kitų, dar piktesnių dvasių, ir sugrįžusi žmoguje neapsigyventų (73). Būtina diegti atitinkamas dorybes – romumą, nuosaikumą, narsumą, – skaitinančias žemesniąsias sielos dalis ir jas darančias klusnesnes protui ir valiai.

Be tokių askezės triūsų kaip malda, pasninkas bei gailėstingumo darbai sielai ir kūnui yra dar kitų patarimų, kuriuos duoda Dykumos tėvai ir Evagrius:

1) Ašaros. Ašaros – ir tai sako Evagrijus, užgrūdintas išbandymų vienuolis – lieka galbūt viena veiksmingiausių priemonių prieš *akedijos* demoną: „Kuomet mes pakliūname *akedijos* demonui į nagus, su ašaromis padalinkime mūsų sielą į dvi dalis: guodžiančiąją ir guodžiamąją, ir, sėdami mummyse geras viltis, giedokime šventojo Dovydo užbūrimo žodžius (74): *Ko tu liūdi, mano siela, ir kodėl tu mane blaškai? Turėk vilties Dieve, nes aš ir vėl jį šlovinsiu, jis mano veido gelbėtojas ir mano Dievas (Ps 41, 6)*“ (75).

2) Atvirumas dvasios vadovui. Iliuzija būtų manyti, kad žmogus pats savo jėgomis gali išėiti iš psichologinių bei dvasinių problemų labirinto. Dievui miela vesti žmogų pas save per tarpininkus, kadangi tokiu būdu jis glaudžiau sujungia žmones tarp savęs, vienus apdovanoja išvalgumu, kitus lavina nuolankume.

3) Mokėti su padėka pakelti išmėginimus. Vienas Dykumos tėvų apie tai sako: „Sugebėjimas dėkoti išmėginimo metą atstumia šalin užeinančias mintis, o netikėti, jog asmeninis triūsas yra priimtinas Dievui, parengia Dievo pagalbą tavo globai“ (76).

4) Kantrybė ir viską priimti kaip gydančias priemones. Vienas senolis iš Dykumos pasakė: „Jeigu kas nors įsimins tą, kuris jį prislėgė ar su juo nepagarbiai pasielgė, ar sukėlė liūdesio, ar nuskriaudė, – privalo jį minėti kaip gydytoją, kurį siuntė Kristus, ir privalo jį laikyti geradariu. Kadangi tas faktas, kad šie dalykai tave sudrumsčia, yra sielos ligos ženklas. Nes jeigu tu nesirgtum, nejaustum skausmo. Ir tu privalai džiaugtis tuo broliu, nes jo dėka tu pažįsti savo paties ligą, ir melstis už jį bei visa priimti iš jo kaip gydančius vaistus, kuriuos tau siunčia Viešpats. Bet jeigu užpyksti ant jo – tuomet tu tarsi sakytum Jėzui: aš nenoriu iš tavęs priimti jokių vaistų, aš noriu gangrenuoti savo žaizdose“ (77). Jis dar pasakė: „Tiem, kurie mane kaltina, aš neprikaišioju, bet juos vadinu geradariais; aš neatstumi sielų gydytojo, kuris tuščiausiai siekiai prirašo nepagarbos vaistų“ (78).

5) Pagarbi Dievo baimė. Vienas brolis, gyvenantis Celėse, atėjo pas vieną iš tėvų ir jam pasakė mintį, kuri jam nedavė ramybės. Senolis jam ir sako: „Tu apleidai tai, kas didinga ir brangu – Dievo baimę, o pasiėmei ir įsitvėrei į nendrinę lazda, t. y. blogas mintis. Bet verčiau įsigyk ugnies, tai yra Dievo baimę. Ir kuomet prie tavęs prieina ir artinasi mintis, ji sudegs kaip nendrė nuo ugnies. Išties joks blogis negali tavęs ištikti, jeigu tu turi Dievo baimę“ (79).

6) Gerai pažinti save. Kadangi kūnas ir siela yra glaudžiai tarpusavyje susiję ir daro poveikį vienas kitam, sveika kūno kultūra gali palengvinti sielos būklę. Šv. Augustinas *Išpažinimuose* rašo: „Buvau girdėjęs, kad pirtys (*balne-*

ae) tokį vardą gavo todėl, kad graikai jas vadino *balanion*, tai yra tai, kas išveja iš dvasios nerimą“ (80). Ir šiek tiek toliau: „Paskui užmigau, o prabudęs aptikau, kad mano skausmas nemaža dalimi sušvelnėjęs.“ Remdamasis šiais Augustino žodžiais šv. Tomas Akvinietis mokys, kad tarp priemonių liūdesiui ir sielvartui sušvelninti yra maudyklė ir miegas (81). Kartais pakanka mažo nekalto malonumo, kad siela atgautų dvasinę pusiausvyrą. Dykumos tėvų istorijose pasakojama, kad vienas brolis, kai jį puldavo *akedijos* mintis ir ragino išėiti iš celės, pasigamindavo virto maisto, sočiau pavalgydavo ir atsigerdavo, ir toji įkyri mintis pasitraukdavo (82).

Sveika būklė

Žmogaus dvasinės sveikatos būklė turi savo skiriamuosius ženklus. Vienas iš jų yra sapnų pobūdis. Evagrijus sako: „*Apatheia* buvimo įrodymus mes atpažinsime: dieną – iš minčių, o naktį – iš sapnų“ (83). Sveika dvasinė būklė reiškia, kad žemesniosios sielos dalys veikia pagal jų prigimtį ir nepasiduoda netvarkingoms aistroms. Žmogaus sielos kilnioji dalis ir joje esanti išmintingumo dorybė turi užtikrinti, kad žemesniosios sielos dalys veiktų pagal jų prigimtį. Evagrijus aistrų šaltinio žmoguje nelaiko iš esmės blogu, bet moko, kad žemesniosios sielos dalys privalo atitikti Kūrėjo joms patiktą funkciją: „Protingoji siela veikia pagal jos prigimtį, kada jos žemesnioji dalis – *geismas* siekia dorybės, o kita jos dalis – *iniršis* dėl jos kovoja, o jos protingoji (= racionalioji) dalis ragauja kūrinių kontempliacijos“ (84). Ir dar kitoje vietoje: „*Iniršio* prigimčiai įgimtai priklauso kautis prieš demonus ir kovoti dėl malonumo, kad ir koks jis būtų (85). Būtent todėl angelai mums priešais akis pristato dvasinį malonumą ir iš jo išplaukiančią palaimą, idant mus paragintų nukreipti mūsų *iniršį* prieš demonus. O pastarieji savo ruožtu mus traukte traukia į *pasaulio troškimus* (86) ir priverčia mūsų *iniršį* veikti prieš jo prigimtį kovojant su žmonėmis, idant, aptemdytas ir netekęs pažinimo, intelektas taptų dorybių išdaviku“ (87).

Tačiau, kad ir kokie būtų žmogaus pasiekimai dvasiniame gyvenime, reikia pabrėžti šiuos dalykus:

1) Bet kokia pergalė žmoguje prieš blogį ir ydą yra paties Kristaus ir jo dieviškosios malonės pergalė, nes jis pats pasakė: *Be manęs jūs nieko negalite* (88).

2) Tobulumo keliui nėra galo, ir dvasinė kova niekada nesiliaus, kadangi nėra amžiaus, nėra ribos, kada žmogus galėtų atsipalaiduoti ir laikyti save nuodėmei neprieinamu. Kita vertus, patirti pagundos puolimus dar nereikia būti netobulam. Mumyse išliekantis geismingumas (lot. *concupiscentia*) nėra nusižengimas, bet yra Dievo apvaizdos paliktas, kad mes kovotume su geismingumu (89).

3) Demono veikimas yra pajungtas Dievo apvaizdai ir yra tik pergalę nešančių išbandymų įrankis.

4) Žmogus kovoja dvasinę kovą ne vien tik dėl savęs, bet ir dėl viso mistinio Kristaus Kūno narių, ir tai leidžia pateisinti „nepelnytus“, mūsų manymu, gundymus ir, kita vertus, duoda mūsų ištvermei jėgų.

5) Net ir didžiausio apleidimo metu dera prisiminti šv. Antano Egiptiečio žodžius, kuriuos jis, visiškai sugniuždytas po kautynių su demonais, uždavė Kristui: „Kur tu buvai? Kodėl iš pat pradžių nepasirodei ir nenutraukei mano kančių?“ Ir jam pasigirdo Viešpaties balsas: „Antanai, aš buvau čia, bet laukiau žiūrėdamas, kaip tu kovoji. Kadangi kantriai ištvērei ir nebuvai nugalėtas, aš tau visados būsiu pagalba ir padarysiu, kad taptum visur žinomas“ (90).

6) Ir net jeigu meilė ir neapykanta, kaip pamatinės mūsų aistros, eina visuomet kartu, žmogus vis dėlto yra apibūdinamas veikiau meile, o ne jos priešybe – neapykanta, tad pagrindinė krikščionio užduotis yra mylėti Dievą, siekti vis glaudesnės vienybės su juo, o ne visą savo dėmesį sutelkti į kovą su piktojo jėgomis bei savo netobulumais. Tik iš mūsų draugystės ir gyvo santykio su Jėzumi išsiskleis mūsų supanašėjimas su Juo, o tai reiškia, kad palaiptumui sunyks mumyse tai, kas žemiška.

Kovos su netvarkingomis aistromis kelias yra sielos nutyrimo ir gydymo kelias, kuris kiekvienam žmogui yra būtinas, nes tik tyraširdis regės Dievą (91). Sykiu toks apsisvalymo kelias yra ir dvasios brendimo kelias, vedantis į brandžią ir protingą asmenybę, kuri paveikia pasaulį ir paliečia šalia esančius žmones. Jeigu iš pradžių šis kelias atrodo ankštas ir atšiaurus, tai vėliau, šv. Benedikto žodžiais tariant, dorybės kelyje ir *tikėjime pažengus į priekį, prasiplėtus širdžiai, su neapsakomu meilės švelnumu bėgama Dievo įsakymų keliu* (92).

Nuorodos

- (1) Rom 7, 23s.
- (2) Pr 1, 26.
- (3) Plg. Jn 15, 15.
- (4) Abiejų terminų vertimas, beje, labai vykęs, yra paimtas iš PETER KUNZMANN ir kt. *Filosofijos atlaso*, Alma littera, Vilnius, 1998, p. 43. Toliau tekste žodžiai *įmiršis* ir *geismas* reikš žemesniašias sielos dalis, kurios scholastinėje teologijoje lotyniškai vadinamos *irascibilis* ir *concupiscibilis*.
- (5) Apie stoicizmo poveikį pirmųjų amžių Bažnyčios tėvams žr., MICHEL SPANNEUT, *Le stoïcisme des Pères de l'Église: de Clément de Rome à Clément d'Alexandrie*. Patristica Sorbonensia 1, Paris: Éditions du Seuil, 1957.
- (6) M. POHLENZ, *Die Stoa*, I, p. 142–143 Zenonas, kurio tekstai yra surinkti ARNIM, *SVF I*, 205–215, p. 50–52; p. 143–149 Chrysipas; p. 225–226 Posidonijus.

- (7) Žr. ARISTOTELIS, *Nikomacho etika*, 1105b 29–1106a 2.
- (8) Ps 84, 3 ~ KBK, 1170.
- (9) Plg. Kol 3, 9.
- (10) Plg. Ef 6, 12.
- (11) EVAGRIJUS, *Mal Cog* 8.
- (12) EVAGRIJUS, *Ant*, Prologas.
- (13) Mt 4, 2–11.
- (14) *In Matthaum XIII*, PG 57, 208–209.
- (15) Ef 6, 12.
- (16) Plg. Lk 11, 21.
- (17) Plg. Jn 12, 31.
- (18) Jn 16, 33.
- (19) *Serm.*, 57, PL 35, 391.
- (20) *In Psalm.*, 63, 9, PL 36, 764.
- (21) APOPTHHEGMATA PATRUM, *Coll. Alph.* Oras 12.
- (22) 1 Tim 1, 18s ir 2 Tim 2, 3–5.
- (23) 1 Kor 9, 24–27.
- (24) Ef 6, 10–18.
- (25) 1 Tes 5, 8.
- (26) *Oratio*, 2, 91, PG 35, 493b.
- (27) PLATONAS, *Sokrato apologija*, 38a.
- (28) KLEMENSAS ALEKSANDRIETIS, *Stromata*, 4, 7, 55, 1, PG 8, 1268a; GCS 2, p. 273.
- (29) *Ist* 4, 24.
- (30) APOPTHHEGMATA PATRUM, *Coll. Syst.* III, 34.
- (31) „Išmėgintas“, kitaip dar galima sakyti „gundytas“, tačiau šiuo atveju žodžio prasmė yra siauresnė. Galbūt tai aliuzija į šv. Pauliaus žodžius, jog į Dievo Karalystę galima patekti tik per daug suspaudimų (plg. *Apd* 14, 22), sakytume, išmėginimų.
- (32) APOPTHHEGMATA PATRUM, *Coll. Alph.* Antanas 5.
- (33) APOPTHHEGMATA PATRUM, *op. cit.*, *Coll. Alph.* Antanas 4 arba APOPTHHEGMATA PATRUM, *Coll. Syst.* XV, 2.
- (34) Plg. Jdt 16, 17; Sir 7, 17; Iz 66, 24; Mk 9, 48.
- (35) ATHANASE D'ALEXANDRIE, *Vie d'Antoine, trad., annot. et introd. par M. G. J. M. BARTELINK*, SC 400, Paris: Éditions du Cerf, 2004, § 5.
- (36) GRIGALIUS DIDYSIS, *Šventojo Benedikto gyvenimas*, Vilnius, Aidai, 1996, II, 3.
- (37) EVAGRIJUS, *Pract* 73.
- (38) *Graik. agōnizomenoi* (ἀγωνιζόμενοι), *agōnistai* (ἀγωνιστᾶί).
- (39) DOROTHÉE DE GAZA, *Oeuvres spirituelles, trad., annot. et introd. Par Lucien REGNAULT et Jacques de PRÉVILLE*, SC 92, Paris: Cerf, 2001, Lettre, 12 p. 518; PG 88,1840 D.
- (40) DOROTHÉE DE GAZA, *op.cit.*, 13, 140 p. 406.
- (41) Kitaip, euchtai, t. y. „besimeldžiantieji“. Tai pseudocharizminis eretinis judėjimas, kilęs Mesopotamijoje IV a.
- (42) Žr. EVAGRIJUS, *Pract* 59.
- (43) Aistrą šiame kontekste reikia suprasti pagal stoikų sampratą, t. y. kaip vidinį sutrikimą, konfliktą, sielos ligą, impulsą, kuris iš esmės prieštarauja protui ir kliudo jam veikti pagal jo prigimtį. Tokiu atveju aistra yra suvokiama kaip yda.
- (44) Žr. EVAGRIJUS, *Ant*, Prologas, taip pat žr., EVAGRIJUS, *Disc* 86: „Išorės vienuolis pasitraukė nuo materialių objektų, o vidaus vienuolis – nuo ais-

trų medžiaginiams objektams. Išties pirmasis paliko moterį, o antrasis – aistrą moteriai; pirmasis paliko turtus, o antrasis – gobšumą ir panašiai.“ Pasak *Skemmata* 14, tikrasis atsiskyrėlis yra tas, „kuris mintyse iškilusiam pasaulyje gyvena pamaldžiai ir teisiai“.

(45) Irénée HAUSHERR, „Eulogios-Loukios“, in: *Orientalia Christiana Periodica* 6 (1940), p. 216–20.

(46) Žodis *antirrheticus* yra lotyniška daiktavardinė graikiško žodžio *antirrhēsis* (ἀντιρρησις) forma. Šio žodžio veiksmožodis reiškia: „atsakyti žodžiu, atkirsti, duoti atsakymą“ su jaučiamu priešiško niuansu.

(47) *Mt* 4, 1–11; *Lk* 4, 1–13.

(48) EVAGRIJUS, *Ant*, Prologas.

(49) Apie aštuonių pagrindinių nuodėmių katalogo atsiradimą Rytuose žr. straipsnį Irénée HAUSHERR, „L'origine de la théorie orientale des huit péchés capitaux“, in: *Orientalia Christiana* 30.3 (1933), p. 164–175.

(50) Žr. KBK, 1866.

(51) Skaičių aštuoni pagrindžia Kasijonas viename iš pokalbių, žr. CASSIEN, JEAN, *Conférences*, trad. et introd. Par Dom E. PICHERY, t. I, SC 42, Paris: Éditions du Cerf, 1955, V, 17, 18.

(52) ORIGENAS, *Com. sur Matthieu* XI, 15, PG 13, 956 drauge su *Com. sur le Cantique des Cantiques* III, 8, 17, SC 376, p. 576–578.

(53) Pagrindinės (= gimininės) (graik. *genikōtatoi*) mintys reiškia, kad jos yra bendrinės ir sykiu duodančios pradžią kitoms, specifiskesnėms mintims.

(54) EVAGRIJUS, *Pract* 6.

(55) APOPHTHEGMATA PATRUM, *Coll. Syst.* X, 16 arba APOPHTHEGMATA PATRUM, *Coll. Alph. Agatomas* 19.

(56) Žr. EVAGRIJUS, *Mal Cog* 14.

(57) Žr. EVAGRIJUS, *op. cit.* 21.

(58) EVAGRIJUS, *Gnost* 47. Žr.: taip pat KG III, 35 (graikiškai): „Intelektą skleistina dvasinis pažinimas, įniršį gydo meilė, o besiliejančių geismą sustabdo susivaldymas“; EVAGRIJUS, *Pract*, 15; EVAGRIJUS, *Disc* 62: „Reikia pasirūpinti aistromis ir tokiu būdu mes lengvai prieš mintis turėsime viršaus. Pavyzdžiui, prieš paleistuvavimą (pavartoti) kūno išsekimą, pasninkavimą, naktinius budėjimus, anachorezę; prieš pyktį ir liūdesį – paniekinti medžiaginius dalykus, garbę ir negarbę.“

(59) Plg. EVAGRIJUS, *Ant*, Prologas: „Kas liečia mane, aš stebėčiausi, jei atsirastų toks žmogus, kuris galėtų vesti kovą, kuri yra intelektualėje (t. y. dvasinė kovą), ir būti apvainikuotas teisingumo vainiku, kuris tuo tarpu pasisotintų duona ir vandeniu.“

(60) EVAGRIJUS, *Pract* 91.

(61) EVAGRIJUS, *Mal Cog* 17.

(62) APOPHTHEGMATA PATRUM, *Coll. Alph.* Antanas 11.

(63) Žr. CASSIEN, JEAN, *Conférences*, VII, 15, p. 258–259.

(64) EVAGRIJUS, *Ep* 16 (Frank., p. 576, 7–23).

(65) EVAGRIJUS, *Mal Cog*, 27.

(66) Patarlė, kuri buvo jau cituojama Aristotelio, žr. *Politika*, 5, 11, 3. Tokį pat metodą, kurio esmė yra pašalinti demonišką mintį jai priešiška mintimi, rekomenduoja ir CASSIEN, JEAN, *Conférences*, V, 12, p. 202.

(67) EVAGRIJUS, *Pract* 58.

(68) MARKAS AURELIJUS, Sau pačiam, vert. Eugenija Ulčinaitė, Vilnius: Vyturys, 1997, XI, 2, p. 147–148.

(69) *1 Tim* 6, 10.

(70) *Pat* 10, 4.

(71) Plg. *Mt* 4, 1–10.

(72) EVAGRIJUS, *Mal Cog* 1.

(73) Žr. *Mt* 12, 43–45.

(74) Paraginimo, padrašinio žodžiai sau pačiam, sudarantys Evagrijaus veikalo *Antirrheticus* didžiąją dalį.

(75) EVAGRIJUS, *Pract* 27.

(76) APOPHTHEGMATA PATRUM, *Coll. Syst.* XI, 22.

(77) APOPHTHEGMATA PATRUM, *op. cit.* XVI, 17.

(78) APOPHTHEGMATA PATRUM, *op. cit.* XVI, 19.

(79) APOPHTHEGMATA PATRUM, *op. cit.* XI, 117.

(80) Aurelijus AUGUSTINAS, *Išpažinimai*, Vilnius: Aidai, 2004, IX, 32, p. 209, PL 32, 777.

(81) *Summa Theologiae* I-II, Q. 38, a. 5.

(82) *Les sentences des Pères du Désert, série des anonymes*, trad. et annot. par Dom Lucien REGNAULT, Solesmes et Bellefontaine, 1985, 1443, p. 147.

(83) EVAGRIJUS, *Pract* 56. EVAGRIJUS, *Mal Cog* 29. Apie tai, kaip demonai sapnuose formuoja vaizdinius pasitelkdami atmintį arba aistras žr. EVAGRIJUS, *op. cit.*, 4.

(84) EVAGRIJUS, *Pract*, 86.

(85) Apie žemesniųjų sielos dalių: *geismo* ir *įniršio* veikimą pagal jų prigimtį žr. EVAGRIJUS, *Eulog* 10 (PG 79, 1105 C-D); EVAGRIJUS, KG, IV, 73: „Tas, kurio intelektas yra visuomet pas Viešpatį ir kurio *įniršis* yra pilnas nušižeminimo dėka Dievo prisiminimo, ir kurio *geismas* yra visas palinkęs į Viešpatį – tokiam priklauso nesibijoti mūsų priešų, kurie mūsų kūnų išorėje suka ratus aplinkui.“ Sielos dalys iš prigimties yra geros, tačiau priklausomai nuo jų veiklos priklausys jų moralinė kokybė, žr. EVAGRIJUS, *Disc* 96: „*Įniršis* yra pastovi būklė, o pyktis tuo tarpu yra jo judesys ir aktas. Tiems, kurie sako, jog *įniršis, geismas* ir protingoji sielos dalis (*logistikė*) savo prigimtimi yra blogi, jis atsakydavo: „Kaip mes iš Dievo gavome prigimtine galią vaikštinėti ir dirbuotis rankomis, taip yra ir su *įniršiu, geismu* ir su visais likusiais dalykais, – čia ne davėjas yra atsakingas, bet mes patys, kurie juos vartojame prieš jų prigimtį. Išties *įniršis* mums yra duotas tam, kad mes širstumėm ant demonų, o *geismas* – mylėti dorybei ir tiesai, o kas liečia protingąją sielos dalį (*logistikė*) – protingai mąstyti apie šiuos dalykus ir su įžvalga skirti gėrį nuo blogio.“

(86) Plg. *Tit* 2, 12.

(87) EVAGRIJUS, *Pract*, 24.

(88) *Jn* 15, 5.

(89) Žr. Dz 1515; KBK, 2515.

(90) ATHANASE D'ALEXANDRIE, *Vie d'Antoine*, § 10.

(91) Plg. *Mt* 5, 8.

(92) Šventojo Benedikto *Regula*, Prologas.

Kunigų šventimai Telšių vyskupijoje

Sausio 8 d. Žemaičių Kalvarijos bazilikoje Telšių vyskupas Jonas Boruta SJ kunigais įšventino du Telšių Vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijos absolventus diakonus: **Antaną Budrecką** ir **Donatą Litviną**.

-kasab-

Paskyrimai Kauno arkivyskupijoje

Kun. **Vytenis Vaškėlis** atleistas iš ekonomo pareigų, jam palikta eiti kitas turimas pareigos.

Vitalis Urba paskirtas laikinai einančiu pareigas Kauno arkivyskupijos ekonomu.

-Kn-

Malda už taiką Kauno arkikatedroje

Gruodžio 31-ąją, paskutinės senųjų metų dienos vakarą, Kauno arkikatedroje bazilikoje šv. Mišiose dėkota Dievui už praėjusius metus, visas Viešpaties dovanas su pasitikėjimu žvelgiant į ateitį bei meldžiant Jo palaimos ateinančiais 2017-aisiais. Šv. Mišioms vadovavęs Kauno arkivyskupas Lionginas Virbalas susirinkusius kauniečius, visą švenčiančią bendruomenę kvietė prisiminti svarbesnius metų įvykius, patirtą džiaugsmą, pamąstyti apie Viešpaties dovanojamą laiko dovaną.

Nors, pasak ganytojo, metai nebuvo lengvi Lietuvai ir pasauliui, šloviname Viešpatį už tai, kad jis nepaliaudamas daro gera. Praėję Gailestingumo jubiliejaus metai skatino ir mus gailestingą Tėvo pavyzdžiu daryti gerus darbus. Svarbu ir kitais metais iš mažų gerumo sėklų auginti darnos, solidarumo su kitais medžius. „Jei norime prasmingai gyventi, jei nenorime, kad laikas nusineštų mus lyg šiaudelius, reikia matyti tai, kas vyksta, ir turėti stebėtis gebančią širdį. Taip daro Marija, tyloje apmąstydamą savo gyvenimo įvykius, stengdamasi suprasti

Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis

Sausio 9 dieną Kaune vyko Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis. Jame dalyvavo kardinolas A. J. Bačkis, arkivyskupai G. Grušas, L. Virbalas, S. Tamkevičius, P. López Quintana, vyskupai E. Bartulis, J. Boruta, J. Ivanauskas, K. Kėvalas, R. Norvila, A. Poniškaitis, L. Vodopjanovas.

Lietuvos vyskopus savo dalyvavimu posėdyje pagerbė apaštališkasis nuncijus Lietuvai arkiv. Pedro López Quintana, kuris pasveikino susirinkusiuosius ir palinkėjo jiems gero darbo.

Posėdyje daug dėmesio skirta numatomai garbingojo arkivyskupo Teofiliaus Matulionio beatifikacijai bei šiam Lietuvos kankiniui pašventų metų šventimui. Iškilmių organizaciniais darbams vadovaujantis vysk. J. Ivanauskas papasakojo apie rengiamus pirmuosius komisijų ir darbo grupių susitikimus, joms keliamus uždavinius, taip pat darbus, kuriuos dar reikia nuveikti. Jis pakvietė Lietuvos ir užsienio vyskupijų tikinčiuosius organizuoti į grupes, vykti į Kaišiadoris ir jungtis į bendrą dėkingumo maldą prie garbingojo Teofiliaus Matulionio kapo Kaišiadorių katedros kriptoje. Organizuotos piligrimų grupės bus registruojamos nuo vasario 1 d. Lietuvos vyskupai kviečia jungtis į dėkingumo maldą ne tik visas Lietuvos parapijų bendruomenes, bet ir vienuolijas, krikščioniškas organizacijas bei maldos grupes, visus Lietuvos tikinčiuosius. Posėdyje taip pat pristatyta tiek jau paruošta, tiek dar rengiama gausi ir įvairi informacinė medžiaga apie šį būsimąjį Lietuvos palaimintąjį. Daug medžiagos apie garbingąjį arkivyskupą Teofilijų Matulionį visi norintieji jau dabar gali rasti svetainėje www.matulionis.info.

Ganytojų sprendimu, integralia garbingojo arkivyskupo Teofiliaus Matulionio metų dalimi šiemet taps Lietuvoje jau tradicine tapusi nuolatinė Švč. Sakramento adoracija. Jos dalyviams bus pasiūlyta tekstų, padėsiančių apmąstyti Dievo veikimą šio būsimąjo palaimintojo gyvenime.

Susirinkę į posėdį vyskupai toliau svarstė Lietuvos Caritas reorganizacijos klausimus. Patvirtintas naujas šios organizacijos statutas, įsigaliosiantis 2017 m. gegužės 1 d., taip pat kiti dokumentai. Svarstyta ir gairių *Suaugusiųjų įkrikščioninimo apeigyno* naudojimui projektas: jis bus toliau tobulinamas. Vyskupijų ordinarai informavo apie specialybes, kurias Romos bažnytinuose universitetuose 2017–2018 m. studijuos Lietuvos kunigai. Svarstyta, kaip atnaujinti ir suvienodinti kunigo pažymėjimą (vad. *celebret*), kad jis būtų pripažįstamas ir užsienyje.

Naujai ketverių metų kadencijai patvirtinta ir Popiežiškosios šv. Kazimiero kolegijos priežiūros komisija. Jos nariai – arkiv. G. Grušas, arkiv. L. Virbalas, vysk. R. Norvila ir mons. V. Kulbokas. Būti Lietuvos skautų dvasios tėvu ir kitus trejus metus patikėta kun. A. Jankauskiui.

2017 m. sukanka šimtas metų nuo garsiųjų Mergelės Marijos apsiareiškimų trims piemenėliams Portugalijos mieste Fatimoje. Popiežius Pranciškus Fatimoje lankysis gegužės 12–13 dienomis, o Lietuvos vyskupai, maldoje vienydamiesi su Šventuoju Tėvu, ragina tikinčiuosius dėkoti Dievo Motinai už daugelį amžių trunkančią globą ir prašyti jos užtarimo Lietuvos Bažnyčiai ir valstybei. Rudenį iš Lietuvos į Fatimą nutarta organizuoti nacionalinę piligriminę kelionę.

Kitas Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis vyks kovo 2–3 d. Vilniuje.

-lvks-

Padėkos pamaldos už garbingojo Teofiliaus Matulionio tarnystę

Gruodžio 21 d. Kaišiadorių katedroje švęstos Mišios, kurias koncelebravo dauguma vyskupijos kunigų, vyskupas emeritas Juozas Matulaitis dėkojant Dievui už garbingojo arkivyskupo Teofiliaus Matulionio gyvenimą ir tarnystę. Pamaldoms vadovavo ir homiliją sakė Kaišiadorių vyskupas Jonas Ivanauskas. Jis taip pat padėjo visiems prisidėjusiems prie arkiv. T. Matulionio beatifikacijos bylos rengimo darbų – vysk. Juozui Matulaičiui, arkiv. Jonui Bulaičiui, postulatoriams ir rėmėjams, vyskupijos maldos grupėms, kurios rėmė šį darbą nuoširdžia ir gausia malda, taip pat Apaštalų Sostui, kuris be didesnių korekcijų parengtą bylą vyskupijoje įvertino ir patvirtino Dievo tarno Teofiliaus Matulionio kankinystę popiežiaus Pranciškaus sprendimu. Po šv. Mišių pamaldų dalyviai dar susibūrė padėkos maldai prie garbingojo arkivyskupo palaikų katedros vyskupų kapavietėje – kriptoje.

Ta pačia proga vyskupijos Sielovados centre Kaišiadorių vyskupas pasidalijo mintimis su kunigais apie artėjančią beatifikaciją. Vyskupas sakė, kad, sulaukus džiugios žinios iš Romos apie arkiv. Teofiliaus kankinystės patvirtinimą, vyskupijos Kunigų taryba svarstė kai kuriuos praktinius klausimus, susijusius su būsima beatifikacija. Kunigų taryba išreiškė pageidavimą, kad beatifikacija neapsiribotų tik viena – Kaišiadorių vyskupija, bet būtų skirta visai Lietuvai ir švenčiama tarpdieceziniu lygiu. Vėliau, pasak vysk. Jono Ivanausko, jis šį klausimą aptarė su Lietuvos vyskupijų ganytojais, kurie šiam brandžiam pasiūlymui karštai pritarė.

Kaišiadorių vyskupas taip pat pasidalijo mintimis iš apsilankymo Šventųjų skelbimo kongregacijoje Vatikane, kur lankėsi šių metų gruodžio viduryje. Šis apsilankymas buvo svarbus dėl padėkos kongregacijos prefektui kard. Angelo Amato už jo indėlį užbaigiant šią bylą. Taip pat buvo svarbu aptarti beatifikacijos laiką ir vietą, palaimintojo minėjimo liturginiame kalendoriuje datą, Mišių maldos – kolektos tekstą ir kitus klausimus. Vyskupas sakė, kad kongregacija pritarė Kaišiadorių vyskupo pasiūlymui, jog garbingojo arkivyskupo T. Matulionio beatifikacijos iškilmė vyktų tarpdieceziniu lygiu – Vilniuje 2017-ųjų birželį. Šiai beatifikacijai bus rengiamasi visose vyskupijose dviem – dvasine ir pastoracine – kryptimis. Pritarus Lietuvos vyskupsams, vyskupijų jaunimas beatifikacijai rengsis pagal Lietuvos jaunimo dienų, kurios vyks 2017 m. birželio 24–25 d. Vilniuje, programą. Vyskupas Jonas Ivanauskas paragino kunigus platinti šią žinią parapijose.

Ta pačia proga vyskupas teiravosi kunigų nuomonės dėl būsimo palaimintojo Teofiliaus Matulionio minėjimo liturginiame kalendoriuje datos Lietuvoje. Mat jo mirties dieną – rugpjūčio 20-ąją visuotinė Bažnyčia privalomai mini šv. Bernardą. Dauguma kunigų pasiūlė palaimintąjį Teofilijų vyskupijoje liturgijoje švęsti, o Lietuvoje minėti Gedulo ir vilties dieną – birželio 14 d., taip susiejant šią skaudžią Lietuvai datą su arkivyskupo Teofiliaus kankinyste – įkalinimais, tremtimi.

Pokalbio pabaigoje vyskupas apžvelgė, kas artimiausiu metu planuojama nuveikti vyskupijos katedroje, kur ilsisi garbingojo arkivyskupo palaikai. Jau

tikriausią jų prasmę. To reikia ir mums, nuolat skubantiems, susirūpinusiems statyti, gaminti, pelnyti... Apmąstyti, medituoti reiškia ne tik prisiminti tai, kas atsitiko, bet ir įsileisti į širdies vidų, ieškoti giliausios prasmės, kurią teikia Dievas ir kurią atranda turintis tikėjimo ir meilės žvilgsnį", – sakė arkivyskupas homilijoje. o ją užbaigė Araono žodžiais (Sk 6, 24–26) meldamas palaiminimo visiems susirinkusiems, jų šeimoms, artimiesiems, Kauno miestui ir arkivyskupijai, visai mūsų šaliai, jos žmonėms, kurie siekia visų gerovės. Šių Mišių pabaigoje buvo sugiedotas padėkos himnas „Tave, Dieve, garbinam..."

Sauso 1-ąją švenčiant Švč. M. Marijos Dievo Gimdytojos šventę ir minint Pasaulinę taikos dieną, Kauno arkikatedroje šv. Mišiose Kauno arkivyskupas L. Virbalas atkreipė dėmesį į Šventojo Tėvo Pranciškaus kvietimą visiems – katalikams ir nekatalikams – „paversiti aktyvų nesmurtą taikos politikos stiliumi“, nes tai būdas parodyti, kad vienybė galingesnė ir vaisingesnė už konfliktus.

„Kiekvienas galime prisidėti prie taikos kūrimo, kurdami ją savo širdyse ir aplinkoje. <...> Dievas gerąją Jėzaus gimimo ir žmonijai teikiamos meilės bei taikos naujieną patikėjo ne kokioms nors galingoms žiniasklaidos priemonėms, o paprastiesiems ir nuolankiems žmonėms, kurie pasijuto esą mylimi. Reikia pasitikėjimo, vilties ir meilės, kad sugebėtume pasauliui skelbti taikos žinią, priimti gimusį Dievo Sūnų, kuris visiems perteikia Dievo šypseną. Esame kviečiami su paprastu pasitikėjimu, be pesimizmo ir apsimetimo skelbti pasauliui švenčiamą slėpinį“, – sakė arkivyskupas.

-kait-

Šv. Mišios už Vilniaus arkivyskupiją ir visus jos bendradarbius

2017-ųjų metų darbai Vilniaus arkivyskupijoje prasidėjo maldos bendryste. Sausio 10 d. Vilniaus arkikatedros

Šv. Kazimiero koplyčioje buvo aukojamos šv. Mišios už Vilniaus arkivyskupiją ir visus šioje arkivyskupijoje atliekančius vienokį ar kitokį darbą Bažnyčios labui. Kartu su arkivyskupijos centrų, organizacijų, grupių, katalikiškos žiniasklaidos ir kitų veiklų atstovais meldėsi arkivyskupijos ganytojai arkiv. Gintaras Grušas ir vysk. Arūnas Poniškaitis, kun. Kęstutis Dvareckas ir kun. Mindaugas Bernotavičius.

Per pamokslą arkivyskupas Gintaras Grušas kvietė pasitikėti Dievo apvaizda ir dažnai prisiminti, kad sunkumai, su kuriais susiduriame, taip pat gali būti Apvaizdos plano dalis. Jis nurodė arkivyskupo Teofiliaus Matulionio pavyzdį – arkiv. Matulionis net tremtį priėmė kaip galimybę darbuotis dėl Evangelijos ir dėkojo Dievui už šią galimybę. „Būkime tikri, kad Dievas gali per mus nuveikti didžiųjų dalykų – tokių, kurie pranoksta mūsų tikėjimą ir numatymą“, – sakė ganytojas.

Šv. Mišios už Vilniaus arkivyskupiją ir jos bendradarbius bus aukojamos kiekvieno mėnesio antrąjį antradienį 9 val. Vilniaus arkikatedroje.

-vilmensis.lt

Arkivyskupas G. Grušas lankėsi Pabėgėlių priėmimo centre

Gruodžio 15 d. Vilniaus arkivyskupas Gintaras Grušas Rukloje, Pabėgėlių priėmimo centre, susitiko su čia gyvenančiais pabėgėliais. Susitikimas organizuotas prašant patiemis į Lietuvą iš Graikijos, Italijos, Turkijos pabėgėlių stovyklų perkeltiems žmonėms.

Arkivyskupas Gintaras Grušas aptarė esamą situaciją su Pabėgėlių priėmimo centro vadovybe, vėliau bendravo su perkeltosiomis šeimomis, vaikams dalijo kalėdines dovanėles. Arkivyskupas susirinkusius drąsino neprarasti vilties, pasidalijo savo šeimos, kuri taip pat turėjo bėgti iš gimtinės, istorija. Prie arkivyskupo priėjo krikščionių šeima iš Alepo, Sirijos, pasiteirauti, kur galėtų lankyti šv. Mišias. Susitikime dalyvavo

šiuo metu tvarkoma Šv. Juozapo, vyskupijos globėjo, koplyčia, kur pagrindiniame altoriuje bus patalpinti palaimintojo palaikai – relikvija ir atidengtas paveikslas nuolatiniam pagerbimui; pertvarkomi ir renovuojami koplyčios altoriai, paveikslai, pakeisti langai, instaliacija, numatomi dažymo darbai. Pavasarį planuojama įdėti naujas katedros išorės duris, pakeisti laiptus, iš pagrindų sutvarkyti aplinką.

-Kš-

Vilniaus arkivyskupijos kunigų susirinkimas

Sausio 4 d. Vilniaus Šv. Juozapo kunigų seminarijoje vyko Vilniaus arkivyskupijos sielovadoje besidarbuojančių kunigų susirinkimas.

Po Valandų liturgijos – Dieninės maldos Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas priminė, kad, pastaruoju metu įvairiuose kraštuose kylant įtampai, reikia būti pasiruošusiems ekstremalioms situacijoms ir net galimai karo situacijai. Lietuvos kariuomenės strateginės komunikacijos departamentu Informacinių operacijų skyriaus viršininkas majoras Linas Idzelis kunigų susirinkime kalbėjo apie piliečių vaidmenį iškilus šiuolaikinių karinių konfliktų grėsmei, realų karo pavojų, apie būtinybę ginti tėvynę įvairiais būdais. Vyksta nuolatinis informacijos karas, skleidžiama melaginga informacija ir propaganda ne tik karo židiniuose, bet ir taikiuose kraštuose, žadinamas nepasitenkinimas, nusivylimas. Karybos specialistų duomenimis, pastebimi keli karinio konflikto etapai: pirmiausia stiprėja informacinės atakos – skatinama abejoti istorinėmis pergalėmis, kritikuojami didvyriai, skatinamas nepasitikėjimas politinėmis sąjungomis, sureikšminami skandalai, skatinamas nepasitikėjimas savais, stengiamasi, kad žmonės jaustųsi nelaimingi, per žiniasklaidos priemones skleidžiamos informacinės klastotės, taikomas psichologinis spaudimas. Vėliau vykdomos dažnos kibernetinės atakos, pasitaiko dažnų sutrikimų tiekiant šildymą ir elektrą, suaktyvėja ir stipraus palaikymo sulaukia ekstremistinės ir priešiškos grupuotės, prasideda ribota invazija, radikaliųjų grupės užima teritoriją, priešiška nusiteikusių valstybės prašoma padėti ginti savus ir panašiai. O galiausiai prasideda aktyvi karinė invazija – atvyksta priešiška nusiteikusių šalies karinė technika.

Karo pavojaus atveju civiliams taikiems gyventojams, jų šeimoms svarbu išsaugoti šaltą protą, iš anksto pasirūpinti kelioms dienoms bent minimaliomis vandens ir negendančio maisto atsargomis, laikytis atokiau nuo kariaujančių pusių, pamiršti smalsumą, jei prireikia, keliauti tik dieną, aiškiai parodyti, kad esi civilis, reikalingus daiktus neštis ne viename, o keliuose krepšiuose.

Visuomenė turi padėti tėvynę ginantiems kariams: esant reikalui gaminti maistą, slaugyti sužeistuosius, informaciją priimti iš kelių šaltinių. 1991 m. sausio įvykių patirtis primena, kaip svarbu vengti panikos, išlaikyti vienybę ir teikti reikalingą pagalbą aktyviems gynėjams, veikti koordinuotai.

Arkivyskupas priminė garbingojo Dievo tarno arkivyskupo Teofiliaus Matulionio gyvenimo istoriją, kai jis, prasidėjus karui, ragino kunigus likti savo parapijose ir teikti reikalingą pagalbą žmonėms. Tai aktualu ir šiais laikais, karo atveju kunigai turi padėti žmonėms orientuotis, atverti bažnyčias, palaikyti maldos gyvenimą, telkti karitatyvinę pagalbą.

Taip pat kunigų susirinkimo metu aptarti einamieji reikalai, pasirengimo darbai Lietuvos jaunimo dienoms, kurios vyks Vilniuje birželio 23–25 d.

-vilmensis.lt

Šeimų šventė

Sausio 8 d. šeimas sukviėtė tradicinė, jau šešioliktoji, Šiaulių vyskupijos šeimų šventė „Pašventink juos tiesa“ (Jn 17, 17). Seniai Šiaulių vyskupijos ribas išaugusiame renginyje šventine nuotaika su šiauliečiais dalijosi svečiai iš Vilniaus, Kauno, Trakų, Mažeikių ir kitų Lietuvos miestų. 12.00 val. Šeimų šventė prasidėjo katecheze, kurią vedė Kelmės dekanas, kun. liturg. lic. Mindaugas Grigalius. Šv. Mišios prasidėjo iškilminga Eucharistijos dalyvių procesija salės viduriu nuo pagrindinių Šiaulių arenos durų iki gėlėmis papuošto altoriaus. Šv. Mišių aukai vadovavo ir pamokslą sakė apaštališkasis nuncijus arkivyskupas dr. Pedro Lopez Quintana, koncelebravo Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, Kauno arkivyskupas emeritas Sigitas Tamkevičius SJ, Šiaulių vyskupijos kunigai.

Pamokslą apaštališkasis nuncijus pradėjo perduodamas Šventojo Tėvo Pranciškaus sveikinimus, meilę ir solidarumą bei tėvišką apaštališkąjį palaiminimą. Pradėdamas kalbėti apie šeimą, nuncijus pakvietė pažvelgti į Šv. Šeimos paveikslą. Tik apmąstydami Šventąją Šeimą, galime atrasti stiprybės ir įkvėpimo gyventi savo pačių šeimose. Šventoji Šeima mus moko dviejų esminių dalykų: pirmiausia, kad svarbiausia yra tėvo ir motinos vaidmuo ugdati ir auginant vaikus; antra, kad tėvas ir motina yra pašaukti auklėjimu įvesti vaiką į gyvenimą.

Dievo Sūnui, kaip ir įprastam vaikui, „reikėjo šeimos, susidedančios iš tėvo ir motinos, kad galėtų augti kaip žmogus“, – aiškino apaštališkasis nuncijus. Santykių su savo tėvais, ne be sunkumų ir problemų, vaikas išmoksta meilės ir taip pat atsiskyrimo būtinybės, o galiausiai autonomiškumo“. Juozapo ir Marijos meilė Nazarete, Betliejuje, Egipte susidūrė su rimtais sunkumais, bet visada nugalėjo, nes jie pasitikėjo Tėvu. Nazaretas mus moko tylos ir darbo. Turime grįžti į mokyklą Nazareto namuose, kur esame mokomi atrasti svarbiausius dalykus. Iš jų susideda gražus ir tvirtas gyvenimas. Tie dalykai – tai meilė per tikrus santykius, paprastumą, nuoširdumą, pasiaukojimą tiems, kuriuos mylime, darbštumą.

„Šventoji Šeima nėra romantiško romano herojai. Žinome, kiek Juozapas iškentėjo ir kiek iškentėjo Marija, pats Jėzus. Nazareto namuose buvo iki galo patirtas visas šeimos gyvenimas. Ir taip jie nurodė kelią mums, kurie norime išmokti gyventi šioje žemėje nuolat ieškodami nežūvančio ir nepraeinančio gėrio“, – arkivyskupas dr. Pedro Lopez Quintana.

Labiausiai jaudinanti šventės dalis – Santuokos priesaikos atnaujinimas. Šiais metais lydinčiąją pora buvo Alma ir Hubertas Dapka, švenčiantys 25 metų santuokos jubiliejų.

Šventėje dalyvavo Šiaulių miesto ir Šiaulių rajono merai, kiti valdžios atstovai su šeimomis. Seimo parlamentinės grupės už šeimą nariai: Seimo pirmininko pavaduotoja Rima Baškienė ir Seimo narys Jonas Dagys. Jie džiaugėsi švente, dėkojo jos iniciatoriui Šiaulių vyskupui Eugenijui Bartuliui bei organizatoriams. Tvirtybės ir pasitikėjimo susirinkusioms šeimoms teikė Seimo narių įsitikinimas, jog „viskas laikosi ant šeimų“.

Po šv. Mišių iš Italijos atvykę menininkai pristatė muzikinį spektaklį „Einant gyvenant“. Smuiku grojanti Italijos lietuvė Saulė Kilaitė muzikinę kelionę pradėjo nuo Šventosios žemės. Visus sujaudino laisvas ir nuoširdus menininkės

apie 90 Pabėgėlių priėmimo centre gyvenančių žmonių.

Vilniaus arkivyskupijos Caritas bendradarbiauja įgyvendinant pabėgėlių integraciją Lietuvos savivaldybėse. Vilniaus arkivyskupijos Caritas Užsieniečių integracijos programos vadovė Ilma Skuodienė teigia, kad nuo 1998 metų Vilniaus arkivyskupijos Caritas suteikė pagalbą integruojantis į visuomenę apie 600 pabėgėlių.

Integracija savivaldybėse prasideda, kai asmuo gauna leidimą gyventi šalyje. Šio leidimo perkeltieji asmenys laukia tris mėnesius gyvendami Rukloje. Pagal susitarimą su Europos Sąjunga per pastaruosius metus iš pabėgėlių stovyklų į Lietuvą yra perkelta 210 asmenų.

-vilnensis.lt

Konferencija-pokalbis „Žingsniai Lietuvai“

Gruodžio 17 d. Šiaulių vyskupijos pastoracijos centre vyko Šiauliams ir visiems lietuviams svarbus renginys „Žingsniai Lietuvai“, skirtas Helsinkio grupės 40-mečiui ir Kryžių kalno atkūrėjui, blaivybės skleidėjui, Helsinkio grupės nariui, Vyčio Kryžiaus ordino kavalieriui Mečislovui Jurevičiui paminėti.

Pasak konferencijos iniciatoriaus Šv. Kazimiero ordino komturą Kazimiero Almino, „neleidome užkloti užmaršties dulkėmis žmogaus, kuris paaukojo savo sveikatą ir gyvenimą atkurdamas Kryžių kalną, gindamas tiesą, tikėjimą ir tautos laisvę. Toks buvo Mečislovas Jurevičius.“

Prieš konferenciją Šiaulių katedroje šv. Mišias aukojo Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis. Per pamokslą ganytojas priminė, kad tikintis žmogus visada yra gyvas. Vėliau atidarydamas konferenciją ganytojas pasidalijo šiltais prisiminimais apie susitikimą su M. Jurevičiumi. „Aš tikrai jam esu dėkingas“, – nuoširdžiai sakė vysk. Eugenijus Bartulis.

Lietuvos Respublikos Seimo narys dr. Stasys Tumėnas akcentavo mažus M. Jurevičiaus žingsnelius, svariai kūrėjus Lietuvą. Susiedamas istoriją su advento laikotarpiu Seimo narys tvirtino, kad mūsų pareiga yra kalbėti ir prisiminti. Šiaulių miesto meras Artūras Visockas atkreipė dėmesį į Jurevičiaus garsinimo idėją, džiaugėsi Šiaulių vyskupijos, Šiaulių miesto savivaldybės, Šv. Kazimiero ordino bendradarbiavimu.

Fotomenininkas Ričardas Dailidė pakomentavo unikalias savo fotografijas, jam žinusias prieš sovietų valdžią kovojusį M. Jurevičių, pasidalijo autentiškais prisiminimais. Dr. Nerijus Brazauskas aptarė disidentų gyvenimo naratyvą, jo besąlygišką kovą už Dievą ir Tėvynę, akcentuodamas istorinės atminties ir istorinio teisingumo reikšmę. Sovietinėje propagandinėje spaudoje Jurevičius buvo nepagrįstai šmeižiamas, niekinamas, jo istorija pateikiama kaip antitarybinio elemento pavyzdys.

Gausiai renginyje dalyvavę M. Jurevičiaus artimieji, giminės minėjo, kad jie didžiuojasi tuo gyvenimo ir kovos keliu, kurį garbingai nuėjo jų tėvelis, senelis etc. Iškilmingiausias renginio momentas – memorialinės lentos (autorius Darius Augulis) Mečislovui Jurevičiui atidengimas prie jo gyvento namo Spindulio gatvėje.

-irat-

bendravimas su publika, kalėdinės nuotaikos inscenizavimas, giesmės „Tyli naktis“ melodija. Labiausiai smuikininkės nuoširdumas pavergė vaikus, spontaniškai kartu su atlikėja užlipusius į sceną. Šventę Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis pakvietė užbaigti tradicine giesme „Viešpaties palaima visada telydi mus“. Viena didžiausių Šiaulių vyskupijos renginių organizavo Šiaulių vyskupijos šeimos centras, vadovaujamas Editos Gulbinienės.

-irat-

Taizė broliai sujungė Baltijos šalis

Sausio 2-ąją, pasibaigus Europos Taizė susitikimui Rygoje, į Vilnių atvyko daugiau kaip dvidešimt Taizė brolių, Šv. Andriejaus seserys bei seserys šaritės ir per šimtą nuolatinių Taizė savanorių iš Italijos, Prancūzijos, Brazilijos, Kosta Rikos, Korėjos, Honkongo, Gvatemalos, Argentinos, JAV, Kenijos, Tanzanijos, Senegalo, Indijos, Indonezijos, Filipinų ir kitų šalių.

Taizė bendruomenės vyresnysis br. Alois atsisveikindamas su Rygos susitikimo dalyviais sakė: „Baltijos šalys, nors ir būdamos labai skirtingos, yra vieningos. Nepamirštama, kad siekdamas nepriklausomybės jos vieną dieną sudarė žmonių grandinę, kuri tęsėsi per visas tris šalis iš šiaurės į pietus. Dėkojame Baltijos šalims už jų drąsą, svetingumą ir tikėjimą.“ Už Lietuvą atsakingas Taizė bendruomenės brolis Jean-Marie pasakojo, kad tik nusprendus, jog tarptautinis žiemos susitikimas vyks Rygoje, broliams kilo mintis sujungti visas Baltijos šalis ir jas aplankyti. Taigi pasibaigus susitikimui Rygoje, vieni broliai išvyko į Taliną, o kiti – į Vilnių.

Po susitikimo Vilniaus arkikatedroje su arkivyskupu Gintaru Grušu piligrimai leidosi į kelių valandų pažintinį pasivaikščiojimą po Vilniaus senamiesčių, taip pat susitiko su liuteronų, ortodoksų, graikų apeigų katalikų bendruomenėmis.

Vakare Šv. Jonų bažnyčioje vyko Taizė pamaldos. Primindamas, kad su jais kartu atvyko ir dvi krikščionių pabėgėlių šeimos iš Sirijos ir Irako, dabar gyvenančios Taizė kaimelyje, br. Jean-Marie kvietė visus melsti Dievo taikos ir melstis už karo zonose esančių žmonių likimus.

-vilnensis.lt-

Mirė kunigas jubilias Vytautas Butkus (1934–2016)

Gruodžio 20 d. po ilgos ligos mirė Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapijos altaristas jubilias kun. Vytautas Butkus. Kun. V. Butkus gimė 1934 m. sausio 1 d. Kaune, Šančių parapijoje. 1952 m. baigė tuometinę Kauno Darbo jaunimo vidurinę mokyklą ir įstojo į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją. 1954 m. buvo paimtas į sovietų armiją, grįžęs į Lietuvą toliau tęsė studijas Kunigų seminarijoje. Ją baigęs 1958 m. kovo 23 d. Kauno arkikatedroje bazilikoje arkivyskupu Julijono Steponavičiaus iššventintas į kunigus.

Kun. jubilias Vytautas Butkus dirbo šiose parapijose: 1958 m. birželį paskirtas Kauno Vilijampolės parapijos altaristu; 1960 m. kovą – Kauno arkikatedros bazilikos vikaru; 1961 m. birželį – Šiaulių Šv. Jurgio parapijos vikaru; 1963 m. rugsėjį – Panoterių parapijos klebonu; 1966 m. gegužę – Liolių parapijos klebonu; 1968 m. balandį – Vadžgirio parapijos klebonu ir Šunskų parapijos administratoriumi; 1970 m. lapkritį – Surviliškio parapijos klebonu; 1972 m. birželį – Šunskų parapijos klebonu; 1998 m. birželį

išleistas pastoracinei tarnystei į Panevėžio vyskupiją, darbavosi Grūžių parapijoje.

2001 m. gegužę inkardinuotas Šiaulių vyskupijoje ir paskirtas Tytuvėnų parapijos klebonu; 2007 m. gegužę paskirtas Kelmės parapijos altariu; 2008 m. sausį – Liolių, Stulgių ir Pakražančio parapijų klebonu; 2010 m. birželį – Kelmės parapijos altariu.

Kunigystės kelyje kunigui Vytautui Butkui teko patirti įvairiausių sunkumų ir abejonių. Silpnumo akimirka 1972 m. buvo pasitraukęs iš kunigystės. Tačiau, atlikęs atgailą, Kunigų kongregacijos 1987 m. gegužės 13 d. leidimu grįžo į kunigo tarnystę, bet jokių pareigų neužėmė iki 1998 metų.

Gruodžio 21 d. kun. Vytautas Butkus buvo pašarvotas Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos Angelų Karalienės bažnyčioje. Gruodžio 23 d. po laidotuvių šv. Mišių palaidotas Kaune šalia tėvų, Seniavos kapinėse.

-Š-

Mirė garbės prelatas Antanas Maskeliūnas (1931–2017)

Sausio 11 d. Marijampolės specialiuosiuose socialinės globos namuose mirė garbės prelatas Antanas Maskeliūnas. Garbės prelatas A. Maskeliūnas gimė 1931 m. kovo 19 d. Vainiūnų kaime, Lazdijų rajone. Mokėsi Seirijų pradžios mokykloje, Alytaus 1-ojoje vidurinėje mokykloje. 1950–1954 m. studijavo Kauno tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje. 1954 m. gruodžio 19 d. vyskupo Kazimiero Paltaroko įšventintas kunigu.

Darbavosi eidamas šias pareigas: nuo 1955 m. sausio – Šiaulėnų parapijos vikaro; nuo 1956 m. sausio – Sangrūdų parapijos klebono; nuo 1967 m. liepos – Kudirkos Naumiesčio parapijos klebono; nuo 1970 m. birželio – Aleksoto parapijos klebono ir dekanas; nuo 1971 m. birželio – Sintautų parapijos administratoriaus; nuo 1992 m. kovo – Sintautų parapijos klebono ir Šakių dekanato dekanas; nuo 1992 m. gegužės – popiežiaus garbės prelatas; nuo 1994 m. – ilgametis Vilkaviškio vyskupijos Kunigų tarybos ir Konsultorių kolegijos narys; 2010 m. rugpjūtį atleidžiamas iš Sintautų parapijos klebono pareigų ir išleidžiamas gyventi Marijampolės specialiuosiuose socialinės globos namuose.

2015 m. lapkritį garbės prelatui A. Maskeliūnui suteiktas Šakių miesto garbės piliečio vardas. Garbės prelatas Antanas Maskeliūnas buvo žmonių mylimas Dievui ir Bažnyčiai atsidavęs kunigas. Būdamas inteligentiškas ir aukštos dvasinės bei moralinės kultūros žmogus, ilgus metus buvo dvasinis ir moralinis autoritetas Zanavykų krašto žmonėms. Prelatas vienas iš pirmųjų Lietuvai atgavus nepriklausomybę pradėjo dėstyti tikybą mokykloje.

Sausio 11 d. pašarvotas Sintautų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų parapijos bažnyčioje. Šv. Mišios už mirusį Sintautų bažnyčioje aukotos sausio 12 d. vakare ir prieš išlydint į Vilkaviškio katedrą sausio 13 d. ryte.

Sausio 13 d. velionis atlydėtas į Vilkaviškio Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo katedrą. Po laidotuvių šv. Mišių garbės prelatas Antanas Maskeliūnas, kaip pats pageidavo, palaidotas katedros šventoriuje.

-Vk-

Bažnyčios žinios

Eina nuo 1996 sausio 15 dienos

STEIGĖJAS

Lietuvos Vyskupų Konferencija
S. Skapo g. 4, 01122 Vilnius

LEIDĖJAS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centras
Papilio g. 5, 44275 Kaunas

REDAKcinė KOMISIJA

Pirmininkas

I. e. p. kun. Kęstutis Smilgevičius

Nariai:

Kaišiadorių vyskupija / mons. Algirdas Jurevičius
Kauno arkivyskupija / Darius Chmieliauskas
Panevėžio vyskupija / kun. Gediminas Jankūnas
Šiaulių vyskupija / kun. Evaldas Alūza
Telšių vyskupija / kun. Remigijus Saunorius
Vilkaviškio vyskupija / kun. Žydrūnas Kulpys
Vilniaus arkivyskupija / kun. Saulius Bužauskas

VYR. REDAKTORIUS

Gediminas Žukas

REDAKTORIAI

Kastantas Lukėnas
Violeta Micevičiūtė
Asta Petraitytė

KORESPONDENTAI

kan. Andriejus Sabaliauskas / Telšiai
Inesė Ratnikaitė / Šiauliai
kun. Gediminas Tamošiūnas / Kaišiadorys

ADRESAS

Papilio g. 5, 44275 Kaunas

TELEFONAI

Redakcija (37) 323 853
Platinimo tarnyba (37) 322 758
El. paštas lkbc@lcn.lt

SPAUDŽIA

LC „Dakra“
Jonavos g. 260
44131 Kaunas

TIRAŽAS 600 egz.

ISSN 1392-6098

© 2017, „Bažnyčios žinios“